ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η συμμετοχή στην τοπική κοινωνία και το μοντέλο του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού: Οι στάσεις των κατοίκων του δήμου Πατρέων

ΓΡΑΜΜΕΝΙΔΟΥ ΖΗΝΟΒΙΑ
ΚΟΝΤΟΥΣΙΑΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΠΑΤΡΑ 2008

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η συμμετοχή στην τοπική κοινωνία και το μοντέλο του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού: Οι στάσεις των κατοίκων του δήμου Πατρέων

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΓΡΑΜΜΕΝΙΔΟΥ ΖΗΝΟΒΙΑ

ΚΟΝΤΟΥΣΙΑΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Δρ. ΠΕΝΤΑΡΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Σεπτέμβριος 2008

Πάτρα

Η πτυχιακή εργασία των Γραμμενίδου Ζηνοβία και Κοντούσια Λεωνίδα εγκρίνεται:

Υπογραφές

1. Δρ. Πενταράκη Μαρία

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

2. ……

3. ……

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αναγνώριση **XIV**

Περίληψη **XV**

Εισαγωγή **1**

Θεωρητικό πλαίσιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1.1 Κοινωνική εργασία στην τοπική κοινωνία……...…..…….4

1.2 Συμμετοχικές διαδικασίες και κοινωνική εργασία…….....6

1.3 Τρόποι συμμετοχής των πολιτών στα κοινά…….. ……...10

1.4 Συμμετοχική δημοκρατία…….. …….....13

1.5 Ιστορική αναδρομή…….15

1.6 Ένα εναλλακτικό μοντέλο δημοκρατίας…….17

1.7 Η αποκέντρωση της εξουσίας……..…20

1.8 Υπεύθυνος πολίτης…….21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1 Θεωρίες για τη λειτουργία του πολιτεύματος……23

2.2 Η έννοια και ορισμός της συμμετοχής……...25

2.3 Κοινωνική και ψυχολογική διάσταση της συμμετοχής……..26

2.4 Ψευδοσυμμετοχή……28

2.5 Ουσιαστική συμμετοχή……..31

2.6 Συμβουλευτική συμμετοχή…….33

2.7 Μειονεκτήματα – πλεονεκτήματα συμμετοχής…… .36

2.8 Κλίμακα και επίπεδα συμμετοχής……..40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

3.1 Ορισμός συμμετοχικού προϋπολογισμού……..44

3.2 Χρησιμότητα του συμμετοχικού προϋπολογισμού……47

3.3 Η διάδοση του συμμετοχικού προϋπολογισμού…….49

3.4 Είδη συμμετοχικού προϋπολογισμού…….51

3.5 Αρχές και αξίες συμμετοχικού προϋπολογισμού……...52

3.6 Που εφαρμόζεται σήμερα ο συμμετοχικός προϋπολογισμός…….53

3.7 Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας – το πρώτο ιστορικά μέρος που εφαρμόστηκε……55

3.8 Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στη Σεβίλλη – η σημαντικότερη περίπτωση εφαρμογής του στην Ευρώπη..……...61

3.9 Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στην Ευρώπη……...67

3.10 Ιταλία……69

3.11 Γαλλία……..70

3.12 Γερμανία……...71

3.13 Ισπανία…….....72

3.14 Ελλάδα…….73

3.14.1 Δήμος Αγίας Παρασκευής……...74

3.14.2 Δήμος Πετρούπολης…….79

Ερευνητικό πλαίσιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Αντικείμενο και σκοπός της έρευνας…….84

4.2 Πληθυσμός – δείγμα…….....85

4.3 Δειγματοληψία……...86

4.4 Μέθοδος έρευνας……...87

4.5 Περιορισμοί της έρευνας……88

4.6 Αποτελέσματα της έρευνας……90

4.7 Συζήτηση……..139

4.8 Συμπεράσματα ……141

4.9 Προτάσεις……145

4.10 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες……...148

Βιβλιογραφία……..……149

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

Παράθεση ερωτηματολογίου της έρευνας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Παράθεση πρότασης Προϋπολογισμού των Πολιτών για τον δήμο της Αθήνας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III

Παράθεση νόμων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Παράθεση ερωτηματολογίου του δήμου Πετρούπολης για τον Προϋπολογισμό των Πολιτών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1ος : Φύλο των ερωτώμενων……..…..…..90

Πίνακας 2ος : Ηλικία των ερωτώμενων……...91

Πίνακας 3ος : Ποσοστά εργαζομένων…….92

Πίνακας 4ος : Κοινωνικοοικονομική τάξη των ερωτώμενων……..93

Πίνακας 5ος: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των ερωτώμενων…….94

Πίνακας 6ος: Κόμμα που ψήφισαν στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές οι ερωτώμενοι……...95

Πίνακας 7ος: Απόψεις των ερωτώμενων για τη χρησιμότητα της συμμετοχής στην επίλυση των προβλημάτων του δήμου……...…….97

Πίνακας 8ος: Βούληση για συμμετοχή των ερωτώμενων στη λήψη αποφάσεων……...98

Πίνακας 9ος: Άποψη των ερωτώμενων για την αποτελεσματικότητα της Δημοτικής Αρχής ως προς την επίλυση των προβλημάτων…….99

Πίνακας 10ος: Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους……..100

Πίνακας 11ος: Ποσοστά συλλογικών δράσεων που αναπτύχθηκαν από τους ερωτώμενους……..101

Πίνακας 12ος: Άποψη των ερωτώμενων για τα οφέλη της δημόσιας συμμετοχής……103

Πίνακας 13ος: Συγκατάβαση των ερωτώμενων για συμμετοχικό προϋπολογισμό……...104

Πίνακας 14ος: Άποψη των ερωτώμενων για τα οφέλη από την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού……..…….105

Πίνακας 15ος: Συσχέτιση αποτελεσματικότητας της συμμετοχής με την πρόθεση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού…….107

Πίνακας 16ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά κομματική τοποθέτησή τους…….109

Πίνακας 17ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά εισοδηματική κλίμακα……...111

Πίνακας 18ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά φύλο……....112

Πίνακας 19ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά ηλικία…….….113

Πίνακας 20ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά οικογενειακή κατάσταση……..114

Πίνακας 21ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ως προς το εάν έχουν παιδιά……..115

Πίνακας 22ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά αριθμό παιδιών.....117

Πίνακας 23ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά εκπαιδευτική βαθμίδα……...118

Πίνακας 24ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα ……..119

Πίνακας 25ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά αριθμό παιδιών..121

Πίνακας 26ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά κοινωνικοοικονομική τάξη…….122

Πίνακας 27ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά φύλο…….123

Πίνακας 28ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά αριθμό παιδιών……125

Πίνακας 29ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά ηλικία……...127

Πίνακας 30ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εκπαιδευτική βαθμίδα…….…….128

Πίνακας 31ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά πολιτική τοποθέτηση……...130

Πίνακας 32ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά κοινωνικοοικονομική τάξη……..132

Πίνακας 33ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εισοδηματική κλίμακα…….133

Πίνακας 34ος : Συσχέτιση συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού με την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους……..…135

Πίνακας 35ος : Διαβάθμιση ως προς την αρμοδιότητα στις αποφάσεις για τα προβλήματα του δήμου…….……..137

Πίνακας 36ος: Τα σημαντικότερα προβλήματα του δήμου……...138

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Θεωρίες κοινωνίας, μορφές συμμετοχής και τύποι σχεδιασμού……...28

Σχήμα 2: Μορφές συμμετοχής και βαθμός ανάμειξης των πολιτών…...35

Σχήμα 3: Κλίμακα και επίπεδα συμμετοχής…….……...41

Αναγνώριση

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών, για τη λήψη πτυχίου. Η εκπόνηση αυτής της μελέτης και έρευνας δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη συμβολή κάποιων ανθρώπων που μας βοήθησαν, ο καθένας με το δικό του τρόπο, για την αποπεράτωσή της.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους, όσους συνέβαλαν με τις απόψεις και τις ιδέες τους, για την ολοκλήρωση της πτυχιακής, ξεκινώντας από την υπεύθυνη καθηγήτρια Δρ. Πενταράκη Μαρία, οι κατευθύνσεις της οποίας υπήρξαν πολύτιμες για την τελική διαμόρφωση της εργασίας.

Επίσης αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους τους ανθρώπους που υπήρξαν υποκείμενα της έρευνας, η οποία δεν θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συμμετοχή τους.

Επιπλέον θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον πολύ καλό φίλο Θεοδοσίου Θεοδόσιο για την πολύτιμη βοήθειά του, τόσο σε πρακτικό, όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της πτυχιακής μας.

Ακόμα ευχαριστούμε τον κοινωνικό λειτουργό Μέντη Μανόλη για τις χρήσιμες συμβουλές του.

Θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσουμε την κοινωνική λειτουργό του Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος Νοτιοδυτικής Ελλάδας «Ο Άγιος Ανδρέας», για την στήριξη και την βοήθειά της. Επίσης τις κοινωνικούς λειτουργούς του Γενικού Νοσοκομείου Πατρών « Ο Άγιος Ανδρέας» για την αμέριστη συμπαράστασή τους.

Τέλος ευχαριστούμε τους γονείς μας για τη ηθική υποστήριξη που μας παρείχαν όλα τα χρόνια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία είναι μια προσπάθεια μελέτης των συμμετοχικών διαδικασιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και της στάσης των πολιτών στο ίδιο θέμα.

Το θεωρητικό μέρος της εργασίας διαπραγματεύεται την έννοια συμμετοχής ως αξίας, αλλά και δυναμικής διαδικασίας κοινωνικής ανάπτυξης και ενδυνάμωσης του διαλόγου και της δημοκρατίας σε μια κοινότητα. Η τοπική κοινωνία αποτελεί τον πυρήνα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτός αποτελεί τον κατεξοχήν ανθρωποκεντρικό θεσμό, που φέρνει σε καθημερινή και άμεση επαφή τους πολίτες. Μειώνει την απόσταση που χωρίζει τον πολίτη από την κεντρική εξουσία, του δίνει λόγο και τρόπο παρέμβασης, για ζητήματα που τον αφορούν. Το εμπειρικό μέρος της εργασίας διαπραγματεύεται την στάση των πολιτών του Δήμου Πατρέων στις συμμετοχικές διαδικασίες.

Αναλυτικότερα, το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύεται η κοινωνική εργασία στην κοινότητα και οι δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε αυτοδιοικητικό επίπεδο. Δράσεις σύμφωνες με τις αρχές και αξίες της Κοινωνικής Εργασίας, που προάγουν την Δημοκρατία, την Ισότητα, την Δικαιοσύνη, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Όλα αυτά συνάδουν με την συμμετοχή του πολίτη στα δρώμενα μέσα στην τοπική κοινότητα.

Στη συνέχεια μελετάται η συμμετοχική δημοκρατία ως έννοια και πως αυτή εφαρμόζεται ή εξηγείται κατά καιρούς από τα διάφορα πολιτικά συστήματα. Πως μπορεί να γίνει πράξη, ποια τα οφέλη αλλά και η στάση που οφείλουν να κρατήσουν οι πολίτες ως υπεύθυνα και ορθά πολιτικοποιημένα άτομα.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην συμμετοχή. Πως την ορίζουν οι θεωρητικοί, που έχουν ασχοληθεί εκτενέστερα με την μελέτη

της συγκεκριμένης έννοιας, και πως αυτή αποτελεί τον γνώμονα για την λειτουργία του πολιτεύματος. Επίσης παρουσιάζονται τα είδη συμμετοχής και πως αυτή επηρεάζει το άτομο, θετικά ή αρνητικά, τόσο σε ψυχολογικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής της. Τέλος αναλύεται η συμμετοχή ως προς την διαβάθμιση που παρουσιάζει ανάλογα με το πώς οι πολίτες την αντιλαμβάνονται και την εφαρμόζουν.

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται την ιδέα του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού. Ως συμμετοχική διαδικασία εφαρμόζεται σε περισσότερους από 1000 Δήμους στον κόσμο. Αποτελεί την εφαρμογή των παραπάνω εννοιών σε πολιτικό επίπεδο. Ακολουθεί η θεωρητική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται και παρουσιάζονται τα παραδείγματα εφαρμογής του. Το Πόρτο Αλέγκρε, που αποτελεί την πρώτη πόλη εφαρμογής του και η Σεβίλλη μια από τις Ευρωπαϊκές πόλεις που τον υιοθέτησε. Ακολουθούν αναφορές για Ευρωπαϊκές χώρες που στηρίζουν την εφαρμογή του και τέλος παρατίθενται παραδείγματα ελληνικών Δήμων που παρουσίασαν ενδιαφέρον και ασχολήθηκαν με την εφαρμογή του.

Το εμπειρικό μέρος της εργασίας περιλαμβάνει την έρευνα που διεξήχθη στον δήμο Πάτρας, με θέμα “συμμετοχικές διαδικασίες και Τοπική Αυτοδιοίκηση”.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η ενεργή συμμετοχή των πολιτών είναι μία διαδικασία η οποία επιδιώκεται μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στον κλάδο της κοινωνικής εργασίας η ενεργή συμμετοχή των μελών της κοινότητας ήταν πάντα το ζητούμενο. Η ενεργοποίηση των κατοίκων για να αναλάβουν δράση και να επιζητήσουν οι ίδιοι λύσεις στα προβλήματα που τους απασχολούν θέτει σε καίρια θέση το έργο των κοινωνικών λειτουργών.

Επιλέξαμε να ασχοληθούμε με το θέμα της συμμετοχικότητας γιατί, αφ' ενός μεν αποτελεί τον ουσιαστικά δημοκρατικό τρόπο επίλυσης των προβλημάτων που προκύπτουν σε μια κοινωνία, αφ' ετέρου δε, οι πολίτες παρουσιάζουν μια θετική στάση απέναντι στην ιδέα της συμμετοχής. Αυτό ως κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουμε να εντοπίσουμε, αλλά και να το μετατρέψουμε σε θετική δράση για την προώθηση της ανάπτυξης της κοινωνίας.

Η τοπική αυτοδιοίκηση αποκτάει νέες αρμοδιότητες. Οι διευρυμένοι Δήμοι αποκτούν δυνατότητες και δικαιώματα άσκησης εξουσίας, μακριά από μια συρρικνωμένη κρατική μηχανή. Η αποκέντρωση αρχίζει να αποκτάει ουσιαστικό νόημα. Μπορεί βέβαια να είμαστε ακόμη αρκετά μακριά, πρόκειται όμως για σημαντικό και απαραίτητο βήμα.

Η στροφή, λοιπόν, στην αποκέντρωση υπηρεσιών και εξουσίας, δίνει στον α' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης μεγαλύτερη ευελιξία, αποτελεσματικότητα, αλλά και ισχύ στη διαχείριση και διεκπεραίωση των προβλημάτων που την απασχολούν. Αυτά αντιμετωπίζονται αμεσότερα, χωρίς την γραφειοκρατία ενός συστήματος που συγκεντρώνει την εξουσία και την αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων σε μερικά γραφεία. Η Δημοκρατία γίνεται πιο άμεση, οι πολίτες πιο ενεργοί και υπεύθυνοι.

Μπορούν να αποφασίζουν για τις ανάγκες τους, να βλέπουν γρηγορότερα τα αποτελέσματα των ενεργειών τους και να κρίνουν έγκυρα την εξουσία για το αν αυτή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους.

Οι πολίτες εκπαιδεύονται μέσα από διαδικασίες συμμετοχής σε μια πιο υπεύθυνη στάση απέναντι στον εαυτό τους και τους συμπολίτες τους. Αφ' ενός γνωρίζουν καλύτερα οι ίδιοι τα προβλήματά τους, αφ' ετέρου μαθαίνουν να δραστηριοποιούνται για το κοινό καλό. Οι δράσεις μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η συμμετοχή συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Μορφή δράσης που η ισότητα και η συμμετοχή έχουν καθοριστικό ρόλο είναι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός. Συμμετοχικός προϋπολογισμός ή προϋπολογισμός των πολιτών είναι η διαδικασία κατά την οποία οι πολίτες ορίζουν τις ανάγκες τους, καθορίζουν ποιες από αυτές χρήζουν αμεσότερης αντιμετώπισης και ψηφίζοντας, αποφασίζουν για την υλοποίησή τους. Η καθολική συμμετοχή των πολιτών και η ισότητα μεταξύ τους ορίζουν τον συμμετοχικό προϋπολογισμό ως εφαρμογή άμεσης Δημοκρατίας. Το άτομο θέτει στόχους και δρα προς την επίτευξή τους. Επιτυγχάνεται η ενεργοποίηση και κινητοποίησή του για την αντιμετώπιση των δυσκολιών στη ζωή του. Συμμετέχει ενεργά και συνεργάζεται με τους συμπολίτες του. Αναλαμβάνει τις ευθύνες που του αναλογούν για τις αποφάσεις του, για ό,τι κάνει ή παρέλειψε να κάνει.

Αναμφισβήτητα, όλα αυτά παραπέμπουν στις αρχές και τις αξίες της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας. Η δημοκρατία, η ισότητα, η κοινωνική δικαιοσύνη που θα προκύψει μέσα από την κοινωνική αλλαγή αποτελούν τις βασικές και θεμελιώδης αξίες της Κοινωνικής Εργασίας. Ο κοινωνικός λειτουργός εργάζεται προς αυτή την κατεύθυνση. Στέκεται αρωγός των πολιτών, συντονίζοντας τις προσπάθειές τους για βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής. Οφείλει να προασπίζεται τα ανθρώπινα και τα

ατομικά δικαιώματα, να αναδεικνύει κοινωνικά προβλήματα και με τις γνώσεις και τεχνικές που διαθέτει να συντονίζει τις δράσεις που επιλέγουν οι πολίτες για την καλυτέρευση της ποιότητας ζωής τους.

Η παρούσα εργασία σκοπεύει να αναδείξει τους παραπάνω προβληματισμούς καθώς και να καταγράψει τις στάσεις των κατοίκων της Πάτρας ως προς την συμμετοχή τους στα τεκταινόμενα της πόλης και σε μία επικείμενη εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{Ο}

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σκοπός της κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα είναι η κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία των κατοίκων. Η βελτίωση της ποιότητας ζωής που θα επέλθει με την επίλυση των προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας είναι το ζητούμενο προς αυτή την κατεύθυνση. Έργο λοιπόν των κοινωνικών λειτουργών που βρίσκονται στην κοινότητα είναι η ενεργοποίηση και κινητοποίηση των κατοίκων ώστε οι ίδιοι να αναλάβουν δράση για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους.

Οι θεμελιώδεις αξίες πάνω στις οποίες στηρίζεται η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία, η κοινωνική δικαιοσύνη και η ισότητα. Με γνώμονα αυτές ασκείται το επάγγελμα από τους λειτουργούς της, για την προώθηση του κοινού συμφέροντος, την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και την βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής (Καλλινικάκη Θ., 1998).

Η εργασία στην κοινότητα αποτελεί μια από τις τρεις μεθόδους εργασίας της επιστήμης. Είναι η διαδικασία κατά την οποία η κοινότητα πρέπει να ενεργοποιηθεί για να εντοπίσει τα ζητήματα που την απασχολούν και αξιολογώντας τα να σχεδιάσει την κατάλληλη

αντιμετώπισή τους (Καλλινικάκη Θ., 1998). Η Κοινωνική Εργασία με κοινότητα στρέφει την προσοχή της στην αλλαγή των συνθηκών που επικρατούν μέσα στην κοινότητα και που γίνονται ή που μπορεί να γίνουν εμπόδιο στη λειτουργική ικανότητα των κατοίκων.

Ο εντοπισμός, η αξιολόγηση και η επίλυση των προβλημάτων είναι ο πυρήνας της κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα. Πρόκειται για στάδια απαραίτητα καθώς και πολύπλοκα ως προς το χειρισμό και τις διαδικασίες τους, γι' αυτό και ο συντονισμός τους από τον επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό οφείλει να είναι προσεκτικός και πάντα σύμφωνος με τις αρχές και τη δεοντολογία της επιστήμης.

Προς αυτόν τον σκοπό θα χρειαστεί να αναλάβει ορισμένους ρόλους. Οι ρόλοι που θα κλιθεί να αναλάβει σύμφωνα με τον Σταθόπουλο Α. Π. (Κοινοτική Εργασία, 2000) είναι ο υποστηρικτικός όπου θα βοηθήσει την κοινότητα να εξετάσει αντικειμενικά το ζήτημα που την απασχολεί, λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις πτυχές του, θα κρατήσει μια ουδέτερη στάση και θα αναλάβει τον συντονισμό των ενεργειών τους. Επίσης ο ρόλος του διαμεσολαβητή όπου θα αναλάβει πρωτοβουλίες για την άμβλυνση των διαφορών μεταξύ ομάδων ή υποομάδων μέσα στην κοινότητα. Ο ρόλος του εμπειρογνώμονα αναφέρεται στις πληροφορίες που μπορεί να δώσει ο κοινωνικός λειτουργός σχετικά με διάφορα ζητήματα που απορρέουν από τις γνώσεις που διαθέτει. Τέλος οι ρόλοι του συνηγόρου και του κοινωνικού ακτιβιστή όπου θα αναλάβει δράση και θα υποστηρίξει τις θέσεις της κοινοτικής ομάδας.

Παλαιότερα η κοινωνική ανάπτυξη συνδεόταν αποκλειστικά με την οικονομική ανάπτυξη. Με την απόκτηση υλικών αγαθών. Με την απόκτηση ή την βελτίωση των υλικών παροχών μέσα στην τοπική κοινότητα. Σήμερα η υλιστική αυτή προσέγγιση τείνει να αλλάξει. Το ενδιαφέρον έχει στραφεί στην πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Στην εθελοντική δράση, στην ενίσχυση της κοινοτικής συμμετοχής και δράσης (Ζαϊμάκης Γ., 2002)

Πρωταρχικός λοιπόν στόχος της κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα είναι η ενεργοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών, να αναλάβουν οι ίδιοι δράση για να καθορίσουν και να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα που τους απασχολούν. Μέσα σ' όλη αυτή την διαδικασία κατά την οποία η κοινότητα θα φτάσει στην επίλυση των προβλημάτων της, αναγκαία προϋπόθεση αποτελεί η δράση της ίδιας της κοινότητας. Η συμμετοχή των ατόμων που απαρτίζουν την κοινοτική ομάδα.

1.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις αξίες της κοινωνικής εργασίας και πως αυτές σχετίζονται με τα μοντέλα δράσης στην κοινότητα. Παράλληλα εξετάζεται το νομοθετικό πλαίσιο των δήμων και κοινοτήτων, που προωθώντας διαδικασίες συμμετοχής βρίσκεται σύμφωνο με τις αρχές και αξίες της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας.

Τα άτομα της κοινότητας αποτελούν την δύναμή της. Όσο μεγαλύτερη είναι η κινητοποίησή τους, τόσο μεγαλύτερη είναι και η δυναμική της. Τόσο πιο γρήγορα και αποτελεσματικά θα αντιμετωπίζονται τα προβλήματα που θα προκύπτουν. Στόχος λοιπόν της κοινωνικής εργασίας είναι να αφυπνίσει τους πολίτες και να τους ενδυναμώσει το αίσθημα πολιτικής ευθύνης. Οι κάτοικοι έχουν ευθύνη για την πορεία της κοινότητας, αλλά και δυνατότητα να την αλλάξουν (Σταθόπουλος Α. Π., 1990). Η δυνατότητα αυτή προβλέπετε από τον νέο

κώδικα δήμων και κοινοτήτων που προωθεί την λαϊκή συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις και παράλληλα διασφαλίζει το δικαίωμά τους αυτό, ανεξάρτητα από κάθε διάκριση λόγω φύλου, θρησκείας, γλώσσας, εθνικότητας, φυλετικής ή κοινωνική ομάδας στην οποία ανήκουν (Φ.Ε.Κ. 114, Άρ.: 214)[1].

Σ' αυτή την περίπτωση παράλληλους θα βρούμε και τους στόχους της κοινωνικής εργασίας. Κάθε άτομο έχει μοναδική αξία, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα, την καταγωγή ή την κοινωνικοοικονομική του κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και στην κοινότητα, όπου η συμμετοχή και γνωμοδότηση των πολιτών είναι καθολική, χωρίς διακρίσεις ανάμεσα στους κατοίκους. Ο καθένας διατηρεί το δικαίωμα να ορίζει τους ατομικούς του στόχους και την προσωπική του βελτίωση μέσα στο πλαίσιο το οποίο ζει και εργάζεται. Στην κοινότητα αντίστοιχα, ο καθένας θα αναλάβει δράση και θα φέρει στο προσκήνιο ζητήματα που τον απασχολούν, αναλογιζόμενος το προσωπικό αλλά και κοινό συμφέρον (Καλλινικάκη Θ., 1998).

Η ενδυνάμωση των ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη ζωή τους αποτελεί πρωταρχική ενέργεια κατά την άσκηση κοινωνικής εργασίας. Ο κοινωνικός λειτουργός θα αποκαλύψει τις αδυναμίες και θα βοηθήσει στην ενεργοποίηση των παραγνωρισμένων δυνάμεων και των παραμελημένων ικανοτήτων του ατόμου. Έτσι θα μπορέσει να αντεπεξέλθει αποτελεσματικά στις ανάγκες του παρόντος, αλλά να εκπαιδευτεί και στην αντιμετώπιση μελλοντικών δυσκολιών (Καλλινικάκη Θ., 1998).

Στην κοινότητα η αδρανοποίηση και παθητικοποίηση των πολιτών επιτείνει τα προβλήματα. Πολλές φορές οι κάτοικοι πιστεύουν ότι δεν είναι αρμόδιοι για να λύσουν κάποιο πρόβλημα. Άλλοτε θεωρούν τους

[1] Το άρθρο 214 του νόμου 3463 του Φ.Ε.Κ 114 που εκδόθηκε στις 8/06/2006 παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙΙ

εαυτούς τους μη ικανούς για αυτό, αφήνοντας άλλους να αποφασίζουν για ζητήματα που ρυθμίζουν καθοριστικά τη ζωή τους. Απαραίτητη προϋπόθεση σ' αυτή την περίπτωση είναι η κινητοποίηση των κατοίκων. Πρέπει οι ίδιοι να πιστέψουν στις δυνάμεις τους και να αναλάβουν δράση. Η ενδυνάμωσή τους αποτελεί την αρχή της λύσης του προβλήματος. Αν συνειδητοποιήσουν τη θέση τους και το τι μπορούν να κάνουν θα μπορέσουν να αναλάβουν εποικοδομητική δράση. Στόχος του κοινωνικού λειτουργού στην κοινότητα είναι να φέρει κοντά τους κατοίκους με τα προβλήματά τους. Να τους βοηθήσει να καταλάβουν ότι μπορούν να τα αντιμετωπίσουν. Ότι μπορούν να διαμορφώσουν το περιβάλλον που ζουν σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες και προτεραιότητες.

Στην πραγματικότητα, ρυθμιστές των πραγμάτων είναι οι κάτοικοι. Όπως επισημαίνει και ο Πρωταγόρας «πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος». Ρυθμιστής των πραγμάτων είναι ο άνθρωπος. Αρκεί οι ίδιοι να πιστέψουν ότι μπορούν να το κάνουν και ότι είναι κάτι που τους αφορά. Κανείς δεν μπορεί να διαχειριστεί την κατάσταση καλύτερα από τους ίδιους. Όπως κανείς δεν γνωρίζει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καλύτερα από τους ίδιους. Και σίγουρα κανείς δεν μπορεί να ιεραρχήσει τα προβλήματα αυτά, ως προς την σημαντικότητα και την άμεση αντιμετώπιση, καλύτερα από τους ίδιους.

Η έννοια της ενδυνάμωσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία μέσα στην κοινότητα. Οδηγεί τους κατοίκους σε ανάληψη θετικής δράσης, αυξάνει την υπευθυνότητά τους και συμμετέχοντας στις πολιτικές διαδικασίες προάγουν την πολιτική ευημερία και τη δημοκρατία. Η συμμετοχή των πολιτών στα τοπικά ζητήματα αποτελεί προπύργιο της δημοκρατίας. Ως διαδικασία δηλώνει την άμεση εφαρμογή της σε κάθε πεδίο της πολιτικής ζωής. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να επισημάνει στους πολίτες την αναγκαιότητα και την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής τους στα

τοπικά ζητήματα. Λειτουργώντας έτσι σύμφωνος με τις αρχές και τη δεοντολογία του επαγγέλματός του (Παπαδημητρίου Γ., 2004).

Οι πολίτες, ως άτομα με πλήρη δικαιώματα και ευθύνες, δικαιούνται να λαμβάνουν μέρος στο σχεδιασμό της όποιας πολιτικής αφορά τη ζωή τους. Είναι δικαίωμα των πολιτών η συμμετοχή τους στη διαχείριση των πόρων και των παροχών για την βελτίωση της καθημερινότητάς τους. Με γνώμονα αυτό το δικαίωμα η κοινωνική εργασία, ωθεί τα άτομα να ασχολούνται με τα κοινά προβλήματα και να επιζητούν λύσεις σε αυτά. Οι κάτοικοι μπορούν να αλλάξουν τις συνθήκες ζωής τους, αν αυτές δεν τους ικανοποιούν. Μπορούν να βελτιώσουν το περιβάλλον στο οποίο ζουν και να το διαμορφώσουν κατάλληλα, συμμεριζόμενοι τις εκάστοτε ανάγκες της κοινωνίας (Καλλινικάκη Θ., 1998).

Ο κοινωνικός λειτουργός, με τις γνώσεις και δεξιότητες που έχει, θα αναφέρει προβλήματα που έχει εντοπίσει στη λειτουργία της κοινότητας. Οι κάτοικοι όμως είναι αυτοί που θα πάρουν τις αποφάσεις. Άλλωστε αυτοί είναι που γνωρίζουν τις ανάγκες τους καλύτερα από κάθε άλλον. Η εργασία του στελέχους κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα περιλαμβάνει το συντονισμό των ενεργειών και τις όποιας προσπάθειας. Από την αρχική μελέτη του προβλήματος μέχρι την αποκατάστασή του. Θα ενημερώσει τους κατοίκους για όλες τις πτυχές του θέματος, για τις πιθανές λύσεις που υπάρχουν και τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν. Τέλος, θα φροντίσει η τελική απόφαση να αντιπροσωπεύει την πλειοψηφία του πληθυσμού. Η στάση αυτή θα αφήσει στους πολίτες την πρωτοβουλία για οποιαδήποτε ενέργεια. Αυτοί είναι που θα αναλάβουν δράση και θα αποφασίσουν υπεύθυνα για το μέλλον τους.

Η κοινωνική εργασία στην κοινότητα προωθεί αυτό το μοντέλο δράσης. Το μοντέλο κατά το οποίο οι πολίτες αποτελούν το κυρίαρχο όργανο λήψης αποφάσεων. Η λαϊκή συμμετοχή προάγει τη δημοκρατία.

Στις μέρες μας γίνεται λόγος για συμμετοχική δημοκρατία. Οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται μόνο από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους, αλλά καθοριστικό ρόλο έχουν οι ίδιοι οι πολίτες για τα θέματα που τους αφορούν.

1.3 ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΑ ΚΟΙΝΑ

Σε αυτήν την ενότητα αναφέρονται οι συλλογικές δράσεις που λαμβάνουν χώρα στην τοπική κοινότητα. Δράσεις που προβλέπονται από τον κώδικα δήμων και κοινοτήτων και στηρίζονται στη συμμετοχή των πολιτών για την επίλυση προβλημάτων που τους απασχολούν.

Οι πολίτες καλούνται να αναλάβουν έναν πιο δυναμικό ρόλο απέναντι στην άσκηση εξουσίας από τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μέσα από διαδικασίες συμμετοχής μπορούν και οφείλουν να εκφράζουν τους προβληματισμούς τους, αλλά και τις απόψεις τους για τα ζητήματα που αντιμετωπίζει η τοπική κοινωνία. Η ενεργή παρουσία τους κρίνετε απαραίτητη γι' αυτό και θεσμοθετήθηκε.

Ειδικότερα στον κώδικα δήμων και κοινοτήτων, στο άρθρο 214[2] αναφέρεται: "*Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές προωθούν τη λαϊκή συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις, την ευαισθητοποίηση και οργάνωση των δημοτών και κατοίκων για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή και την επίλυση των τοπικών προβλημάτων και αναγκών των κατοίκων των τοπικών ή δημοτικών διαμερισμάτων και μεμονωμένων συνοικιών κάθε Δήμου ή Κοινότητας.*" (Φ.Ε.Κ. 114, Άρθ.: 214). Παρατηρούμε ότι η Ελληνική νομοθεσία προβλέπει και προωθεί την λαϊκή συμμετοχή. Οι

[2] Το άρθρο 214 του νόμου 3463 του Φ.Ε.Κ 114 που εκδόθηκε στις 8/06/2006 παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙΙ

Δήμοι οργανώνουν τοπικά συμβούλια και καλούν τους πολίτες να συμμετέχουν σε αυτά. Να εκφράζουν τη γνώμη τους, να διατυπώνουν τους προβληματισμούς τους και να παίρνουν αποφάσεις για ζητήματα που τους απασχολούν. Πραγματοποιούνται λαϊκές συνελεύσεις μέσα από τις οποίες οι κάτοικοι εκφράζουν τα προβλήματά τους και διατυπώνουν τις απόψεις τους για τις τοπικές υποθέσεις. Άλλη μορφή συμμετοχής των πολιτών αποτελούν τα τοπικά συμβούλια νέων (Φ.Ε.Κ. 130, Αρθ.: 10)[3].

Βασική επιδίωξή τους είναι η ευαισθητοποίηση των νέων για πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Η εκπαίδευσή τους στη στάση που πρέπει να κρατήσουν ως υπεύθυνοι πολίτες στο μέλλον. Είναι αυτοί που θα αποτελέσουν το βασικό και ενεργό πυρήνα της κοινωνίας αργότερα. Οφείλουν να είναι ενεργοποιημένοι και προβληματισμένοι γύρω από τα κοινωνικά προβλήματα. Μ' αυτό τον τρόπο η γνώμη τους θα βαραίνει ιδιαίτερα και οι αποφάσεις τους θα οδηγήσουν στη δημιουργία μιας ποιοτικά καλύτερης κοινωνίας.

Τα Τοπικά Συμβούλια Νέων αποτελούν έναν πρωτοποριακό θεσμό συμμετοχής των νέων στα κοινά. Είναι ένα μέσο έκφρασης των ανησυχιών και των απόψεων τους για τα προβλήματα που τους αφορούν και συμβάλλουν στην ενεργοποίηση τους. Αποτελούν το θεσμό που δίνει στους νέους, από 15 έως 28 ετών, τη δυνατότητα να συμμετέχουν στα κοινά του τόπου τους. Είναι το καινούργιο, οργανωμένο βήμα εκπροσώπησης της νεολαίας σε κάθε Δήμο και Κοινότητα. Αποτελούν αυτόνομες δομές ενεργής συμμετοχής και έκφρασης των νέων στις τοπικές κοινωνίες. Στην πράξη, σε κάθε δήμο και κοινότητα θα δημιουργηθεί Τοπικό Συμβούλιο Νέων, μετά τη διενέργεια των εκλογών, το οποίο θα είναι αρμόδιο για την προώθηση των ζητημάτων και των αιτημάτων που απασχολούν την τοπική νεολαία. Τα αιτήματα αυτά,

[3] Το άρθρο 10 του νόμου 3577 του Φ.Ε.Κ 130 που εκδόθηκε στις 8/06/2007 παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙΙ

καθώς και τα συμπεράσματα που θα συνάγονται από το εκάστοτε Συμβούλιο, θα προωθούνται μέσω του Προέδρου του Συμβουλίου στις συνεδριάσεις των αντίστοιχων Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων και στη συνέχεια θα δρουν από κοινού για την προώθησή τους (Φ.Ε.Κ. 130, Αρθ.: 2).

Είναι η πρώτη φορά, που σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και σε κρατικό επίπεδο, δίνεται η δυνατότητα στους νέους να εκφραστούν θεσμικά, να διατυπώσουν και να ανταλλάξουν απόψεις και να συμβάλουν στην ανάπτυξη της τοπικής τους κοινωνίας. Ο θεσμός αυτός έρχεται να ενώσει όλους τους νέους, οι οποίοι θα συνεργαστούν για την επίτευξη των κοινών τους στόχων.

Με κοινή υπουργική απόφαση, η οποία υπεγράφη από τους Υπουργούς Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών βάσει του νόμου 3443/06, τον Μάρτιο του 2008 πραγματοποιήθηκαν εκλογές για την ανάδειξη των πρώτων Τοπικών Συμβουλίων Νέων.

ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

- Πληροφόρηση – Ενημέρωση – Υποστήριξη μαθητικών Συμβουλίων (για θέματα παιδείας, εκδηλώσεις, συνέδρια, ρόλος του Συμβουλίου κ.τ.λ.)
- Ανάληψη πρωτοβουλιών για τη συμμετοχή των νέων στα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα
- Επαγγελματικός Προσανατολισμός (σεμινάρια και έρευνες)
- Στήριξη Επιχειρηματικής Δραστηριότητας των Νέων
- Προώθηση της Ευρωπαϊκής Ιδέας (προγράμματα ανταλλαγής με νέους της Ευρώπης, ημερίδες, ψηφίσματα)
- Δημιουργική Αξιοποίηση Ελεύθερου Χρόνου
- Συμμετοχή σε εθελοντικές ομάδες εργασίας
- Συνεργασία με ελληνικά και διεθνή δίκτυα νεολαίας

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Νεολαία για την Ευρώπη ΙΙΙ

Είναι το πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη της συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας. Κύρια δραστηριότητα του προγράμματος είναι η διοργάνωση ανταλλαγών επισκέψεων ανάμεσα σε ομάδες νέων από διαφορετικά κράτη – μέλη ή και τρίτες χώρες, ενώ προβλέπονται επίσης δράσεις που αφορούν επισκέψεις μελέτης, δραστηριότητες πληροφόρησης και άλλα. Το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα σε χιλιάδες νέους, κάθε χρόνο να πραγματοποιούν επισκέψεις σε ένα άλλο ευρωπαϊκό κράτος προκειμένου να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες ελευθέρου χρόνου με διακρατικό χαρακτήρα.[4]

1.4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στη συμμετοχική δημοκρατία. Πως αυτή ορίζεται και ερμηνεύεται από τους θεωρητικούς που ασχολήθηκαν με το συγκεκριμένο θέμα και ποια οφείλει να είναι η στάση του υπεύθυνου πολίτη.

Η συμμετοχική δημοκρατία είναι μια καινούργια και πολυσυζητημένη ιδέα σήμερα. Όπως και η ιδέα της κοινωνίας πολιτών και εκείνη της ανοιχτής κοινωνίας. Υιοθετείται από ένα μεγάλο μέρος των πολιτικών και των διαμορφωτών κοινής γνώμης σε πολιτικά θέματα, ενώ πριν από μερικά χρόνια οι έννοιες αυτές ήταν σχεδόν άγνωστες.

[4] Ενημέρωση για τα Τοπικά Συμβούλια Νέων από τον αντιδήμαρχο Αιτωλικού κ. Σαμαντά Ν. Συζήτηση για την θεσμοθέτησή τους, το θεσμικό πλαίσιο της λειτουργίας τους, την διεξαγωγή των συνελεύσεων στο δήμο και τα θέματα που άπτονται της αρμοδιότητά τους.

Ασφαλώς και οι έννοιες αυτές αλληλοσυνδέονται. Προϋποτίθεται η ύπαρξη και η επιλογή υπέρ της ανοιχτής κοινωνίας, δηλαδή, ενός θεσμικού και πολιτιστικού πλαισίου που δίνει νόημα στη σύγχρονη, αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Η τελευταία απαιτεί μια ισορροπία ανάμεσα στο κράτος και στους πολίτες, από τη στιγμή που οι τελευταίοι αποτελούν μια κοινωνία πολιτών, δηλαδή οργανώνονται και επικοινωνούν υπό συνθήκες ελευθερίας, ανεξάρτητα από τα κρατικά όργανα.

Οι ενώσεις, τα συνδικάτα, η αγορά, τα επιμελητήρια, τα σχολεία, οι εκκλησίες αποτελούν κύρια μέλη της κοινωνίας πολιτών. Και ο βαθμός συμμετοχής σε αυτά, μετρά και την ποιότητα της δημοκρατίας σε μια χώρα, όπως έλεγε ο Alexis de Tocqueville στην κλασική του μελέτη πάνω στη δημοκρατία στην Αμερική (1835 – 40). Το ίδιο δείχνει και ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ Robert Putnam σε μελέτες του πάνω στην ιταλική και αργότερα στην αμερικανική κοινωνία.

Κατά τον 19ο αιώνα αναπτύχθηκε ως μια εναλλακτική θέση – απάντηση στον ατομικό φιλελευθερισμό και στον σοσιαλιστικό κολεκτιβισμό. Στη συνέχεια μάλιστα έπαιξε τον ρόλο μιας πιο συγκεκριμένης και συγκροτημένης κριτικής απέναντι στην μεγάλη ανάπτυξη της κρατικής γραφειοκρατίας και του συγκεντρωτισμού της Διοίκησης. Με άλλα λόγια, απετέλεσε την κριτική φωνή απέναντι στην γραφειοκρατική γιγάντωση του κράτους, η οποία υπονόμευε την εύρυθμη λειτουργία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας της εποχής.

Η κεντρική ιδέα της συμμετοχικής δημοκρατίας είναι ότι ο πολίτης σε μια μεγάλη δημοκρατία πρέπει όχι μόνο να μετέχει στα κοινά αλλά και να έχει άμεση εμπειρία αυτής της συμμετοχής. Η συμμετοχή του επομένως σε μικρές μονάδες λήψης αποφάσεων στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας ή σε ομάδες της κοινωνίας πολιτών ή σε εικονικούς χώρους

που του προσφέρει το διαδίκτυο του δίνει τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας με τα εξουσιαστικά κέντρα, «οριζόντιας» διάδρασης με άλλους πολίτες (και όχι μέσα από την «κάθετη» εξουσιαστική διαμεσολάβηση του κράτους) και άσκησης εξουσίας στο τοπικό επίπεδο (Διαμαντόπουλος Χ., 2007).

1.5 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στην εξέλιξη της ιδέας της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά έτσι όπως αυτή περιγράφεται από θεωρητικούς του περασμένου αιώνα. Επίσης θα δούμε πως η συμμετοχή μπορεί να συνυπάρξει με την αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Στην αρχική της διατύπωση η συμμετοχική δημοκρατία ως πολιτική θεωρία είχε δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Το πρώτο ήταν η υποστήριξη της ιδέας μιας αποσυγκεντρωτικής οικονομικής οργάνωσης βασισμένης μεταξύ άλλων αρχών και σε εκείνες της συνεργασίας και της αλληλεγγύης. Το δεύτερο ήταν η κριτική που κατέθετε για το συγκεντρωτικό και κυρίαρχο κράτος προωθώντας ταυτόχρονα τις ιδέες ενός ριζοσπαστικού ομοσπονδιακού κράτους και ενός πολιτικού πλουραλισμού (Σκάλκος Δ., 2004)

Οι υποστηρικτές της συμμετοχικής δημοκρατίας πίστευαν αρχικά στην προώθηση της ιδέας του εθελοντισμού και των εθελοντικών οργανώσεων που προκύπτουν απ' αυτόν, καθώς και στην ιδέα της αυτοκυβέρνησης.

Οι στοχαστές που αποτελέσανε τις διανοητικές πηγές προέλευσης και επεξεργασίας της συμμετοχικής δημοκρατίας υπήρξαν πολλοί. Αν

εξαιρέσει κανείς την παράδοση που ανατρέχει πίσω στην αρχαία Αθήνα, όπου ουσιαστικά για πρώτη φορά εμφανίζεται η προβληματική γύρω από τους τρόπους συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, και της δεοντολογίας που τη συνοδεύει, σχετικά εύκολα μπορούμε να επισημάνουμε και να καταγράψουμε έναν αριθμό πολιτικών στοχαστών που επεξεργάστηκαν τις ιδέες της συμμετοχής μέσα στα χρόνια μέχρι τις μέρες μας. Οι Rousseau, Proudhon, Figgis, von Gierke, Cole και Laski είναι μερικοί που έρχονται από το απώτερο παρελθόν, ενώ οι Laclan, Mouffe, Arato, Bobbio, Held και κυρίως ο Hirst ανήκουν στο πρόσφατο παρελθόν και στο παρόν.

Πέρα όμως από συγκεκριμένους στοχαστές μπορούμε ιστορικά να διακρίνουμε επί πλέον και ορισμένα συγκεκριμένα κοινωνικά θεσμικά μορφώματα (οργανώσεις, ενώσεις, σωματεία, κ.λ.π.) ως διακριτές πηγές της ιδέας της συμμετοχής. Με άλλα λόγια, αναφερόμαστε σε κοινωνικές ζυμώσεις, οι οποίες αναδείκνυαν την ανάγκη της συμμετοχής ως λύση αιτημάτων και διεκδικήσεων. Τέτοιες περιπτώσεις υπήρξαν ο γαλλικός εργατικός συνδικαλισμός, καθώς και ένα μέρος των γαλλικών και γερμανικών συντεχνιακών ενώσεων, σύντομα δε ακολούθησαν και ιταλικές ενώσεις του ίδιου χαρακτήρα. Το πρόβλημα με αυτές τις κοινωνικές προελεύσεις της συμμετοχικής ιδέας ήταν ότι τόσο τα μέλη όσο και οι ηγέτες τους δεν τις αντιμετώπιζαν ως ελεύθερες ενώσεις, ελεύθερων πολιτών αλλά ως αναγκαστικές οργανώσεις ρυθμιστικού χαρακτήρα, δηλαδή κατά βάση αποτελούσαν αντικαπιταλιστικά κοινωνικά μορφώματα, τα οποία διέδιδαν και υποστήριζαν δημοκρατικές αρχές και δικαιώματα.

Πολλοί από τους εκπροσώπους και υποστηρικτές των ανωτέρω ρευμάτων, δηλαδή στοχαστές, συνδικαλιστές, συντεχνιακοί κ.α., υποστήριζαν την άποψη ότι η αντιπροσωπευτική δημοκρατία ήταν κατά βάση ένα ανεπαρκές σύστημα αντιπροσώπευσης και εκπροσώπησης

συμφερόντων. Υποστήριζαν δηλαδή ότι το σύστημα αυτό δεν μπορούσε να παίξει τον ρόλο του μηχανισμού μιας αποτελεσματικής έκφρασης για τις πραγματικές επιθυμίες και προβλήματα του εκλογικού σώματος.

Πρότειναν, λοιπόν, ως υποκατάστατο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, το σύστημα μιας λειτουργικής δημοκρατίας, όπως το ονόμασαν, το οποίο θα στηριζόταν κατά βάση σε συντεχνιακές δομές ως φορείς εκπροσώπησης των διαφόρων επιθυμιών, συμφερόντων και αιτημάτων. Επειδή όμως κανένας ενεργός πολίτης δεν θα απαρνιόταν εύκολα και αβασάνιστα το δικαίωμα της ψήφου του, αργότερα οι εκπρόσωποι αυτών των τάσεων προσχώρησαν σε μια ηπιότερη και σωφρονέστερη θέση. Υποστήριξαν την άποψη ότι οι διάφορες μορφές εκπροσώπησης θα αποτελούσαν όχι υποκατάστατο αλλά συμπληρωματικό θεσμικό στοιχείο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Η θέση αυτή έκτοτε αποτελεί και τον κεντρικό άξονα της θεωρίας της συμμετοχικής ιδεολογίας. Ότι δηλαδή η συμμετοχική δημοκρατία μπορεί και πρέπει να συνυπάρχει με την αντιπροσωπευτική ως συμπλήρωμά της και όχι ως υποκατάστατο αυτής (Διαμαντόπουλος Χ., 2007).

1.6 ΕΝΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Πιο κάτω γίνεται λόγος για την εφαρμογή της συμμετοχικής δημοκρατίας σ’ ένα πολιτικό σύστημα και το ρόλο που καλούνται να αναλάβουν οι πολίτες σ’ αυτό. Οι πολίτες δεν είναι μόνο άτομα με ελευθερίες, αλλά έχουν λόγο και παρέμβαση στην πολιτική ζωή του τόπου τους.

Η συμμετοχική δημοκρατία μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και ειδικότερα μετά την δεκαετία του ’70, έχει υπάρξει το βασικό εναλλακτικό μοντέλο της αριστερής σκέψης απέναντι στη «νομικά θεσμοθετημένη δημοκρατία» της Δεξιάς, δηλαδή της κλασσικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας όπως την γνωρίζουμε στην πράξη. Πιο συγκεκριμένα η «θεσμοθετημένη δημοκρατία» είναι αυτή η οποία παραχωρεί και κατοχυρώνει μεν νομοθετικά και «εν δικαίω» δικαιώματα (πολιτικά, αστικά, οικολογικά, πολιτιστικά, κ.α.) σε όλους τους πολίτες, αλλά δεν φροντίζει, ή τουλάχιστον φροντίζει πλημμελώς, για την εξασφάλιση της δυνατότητας να ασκούνται τα δικαιώματα αυτά στη πράξη. Με άλλα λόγια, είναι διαφορετικό το να έχεις δικαιώματα και διαφορετικό να μπορείς να τα ασκήσεις πρακτικά. Όπως θα φανεί πιο κάτω το δεύτερο σκέλος είναι εκείνο που ενδιαφέρει κυρίως τους υποστηρικτές της συμμετοχικής ιδέας του όποιου χώρου εφαρμογής της (Τσουκαλάς Κ., 2008).

Μπορεί ο όρος συμμετοχική δημοκρατία να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης της κοινωνίας. Μπορεί η Νέα Αριστερά να έχει ποικίλες και διακριτές πηγές ιδεολογικής προέλευσης. Εκείνο, όμως, το σημείο στο οποίο συμπίπτουν και συμφωνούν όλοι οι στοχαστές και εκφραστές της είναι ότι αμφισβητούν έντονα την θέση του φιλελευθερισμού σύμφωνα με την οποία τα άτομα στις σύγχρονες φιλελεύθερες και αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες είναι «ελεύθερα και ίσα». Γενικά η φιλελεύθερη σκέψη θεωρεί δεδομένο αυτό που απαιτεί προσεκτική εξέταση. Δηλαδή η από το νόμο ύπαρξη και παροχή ορισμένων δικαιωμάτων ελευθερίας και ισότητας, παρόλο που δεν είναι διόλου αμελητέα, έχει ελάχιστη αξία, όταν δεν μπορεί κανείς να τα ασκήσει πρακτικά. Οι υποστηρικτές της συμμετοχικής ιδέας ισχυρίζονται ότι ο βαθμός ελευθερίας και ισότητας που απολαμβάνει ο κάθε πολίτης, πρέπει να κρίνεται με βάση τις ελευθερίες που είναι

χειροπιαστές. Και γίνονται χειροπιαστές όταν μπορούν να αναπτυχθούν και να ασκηθούν τόσο στη σφαίρα της κρατικής εξουσίας, όσο και σε εκείνη της ιδιωτικής οικονομίας, όσο, επίσης, και στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών. Και συνεχίζουν διαπιστώνοντας ότι, όταν οι ελευθερίες και τα παρεχόμενα δικαιώματα ισότητας δεν έχουν συγκεκριμένο και σαφές περιεχόμενο, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς με πειστικότητα ότι έχουν και αποφασιστικές επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή του πολίτη (Πανάς Ε., 2000).

Πάνω σε αυτό το σκεπτικό οικοδομήθηκε η σκέψη σύμφωνα με την οποία οι πολίτες θα αποκτήσουν πιο συγκεκριμένα και σαφή πολιτικά και άλλα δικαιώματα, όταν ενεργοποιηθούν δια της συμμετοχής σε κάθε εφικτή γι' αυτούς εκδήλωση του πολιτικοδιοικητικού και οικονομικού μηχανισμού λήψης αποφάσεων.

Η έννοια της συμμετοχικής δημοκρατίας έγινε αντικείμενο θεωρητικής επεξεργασίας από τον καθηγητή κοινωνικής θεωρίας στο λονδρέζικο πανεπιστήμιο του Birkbeck Paul Hirst. Ο Hirst ανέπτυξε την έννοια της συμμετοχικής δημοκρατίας κύρια στο βιβλίο του «Associative Democracy – New Forms of Economic and Social Governance», προτείνοντας νέους τρόπους κοινωνικής οργάνωσης πέρα από το κυρίαρχο κρατικό μοντέλο. Προσπάθησε να διαχωρίσει την μακρά παράδοση του «συνεργατισμού» (όπως ίσως θα μπορούσαμε να αποδώσουμε τον όρο «associationism») από τον σοσιαλισμό. «η συμμετοχική δημοκρατία είναι εξαιρετικά απλή στις πλέον βασικές πολιτικές αιτιάσεις της..... Ο συνεργατισμός κάνει τη δεοντολογική πρόταση ότι η ατομική ελευθερία και η ευημερία των ανθρώπων εξυπηρετούνται καλύτερα όταν οι κατά το δυνατό περισσότερες υποθέσεις της κοινωνίας διαχειρίζονται από εθελοντικές και δημοκρατικά αυτοδιοικούμενες ενώσεις» (Hirst P., 1994).

1.7 Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι η αποκέντρώση της εξουσίας και η μεταφορά της στην κοινότητα, στους πολίτες δηλαδή, όπως προϋποθέτει το μοντέλο της συμμετοχικής δημοκρατίας, αυξάνει την διαφάνεια, μιας και η λήψη αποφάσεων αφορά όλους τους πολίτες και όχι μόνο μια μικρή ομάδα πολιτικών.

Η συμμετοχική δημοκρατία με αυτόν τον τρόπο μετατρέπει τον πολίτη σε «μικρό κυβερνήτη». Και η εκλογική διαδικασία γίνεται καθημερινή πράξη και μάλιστα αποτελεσματικότερη. Διότι, όπως υποστηρίζει ο Paul Hirst, τα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων σε μια δημοκρατία επηρεάζονται από ομάδες πίεσης συνήθως πολύ ισχυρές, μέσα από τις οποίες νοθεύεται η προγραμματική βούληση των κυβερνήσεων και επιβάλλεται ένα καθεστώς αδιαφάνειας. Η αποκέντρωση της εξουσίας και η διάχυσή της σε κέντρα που βρίσκονται στην κοινωνία πολιτών αυξάνει τη διαφάνεια, μειώνει το «κόστος διαπραγμάτευσης» μεταξύ ενδιαφερομένων (πολιτικών και «πελατών» τους) και ελαχιστοποιεί τη δυνατότητα διαπλοκής και διαφθοράς.

Ο Hirst, στο βιβλίο του, Associative Democracy που αφορά στη συμμετοχική δημοκρατία (1994) σημειώνει ότι ο πολίτης ενδυναμώνετε με αυτόν τον τρόπο. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η ενδυνάμωση είναι ευκταία και συγχρόνως εφικτή, αν πολλαπλασιάσει κανείς τις προσπάθειες αποκέντρωσης της εξουσίας και αν ενδυναμωθεί η κοινωνία πολιτών.

Υπάρχουν ωστόσο ορισμένες παγίδες όσον αφορά το νόημα της συμμετοχικής δημοκρατίας και την αρμοδιότητά της στην τωρινή συγκυρία. Σε εμπεριστατωμένο άρθρο του πάνω στο θέμα αυτό ο

πανεπιστημιακός Κωνσταντίνος Τσουκαλάς (2008) δείχνει τα ασυμβίβαστα αλλά και την αμφιρρέπεια της έννοιας σε σχέση με κλασικά πολιτικά αιτήματα που θα μπορούσε να ονομάσει κανείς «σοσιαλιστικά», αν ο όρος δεν εθεωρείτο εντελώς «ντεμοντέ», ακόμη και στον χώρο που κατ' εξοχήν τα πρέσβευε και που είναι βέβαια η Αριστερά με την ευρύτερη έννοια. Αυτό όμως που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι μια άλλη πλάνη που συνδέεται με τη συμμετοχική δημοκρατία ως λύση στο πρόβλημα του δημοκρατικού ελλείμματος αλλά και σε συναφή προβλήματα που αναφύονται στην κοινωνία και στην οικονομία (Τσουκαλάς Κ., 2008).

1.8 ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Τέλος θα αναφερθούμε στην στάση του πολίτη απέναντι στα πολιτικά δρώμενα. Η ενεργή συμμετοχή του κρίνεται απαραίτητη για την ευημερία της κοινωνίας. Οφείλει όμως η συμμετοχή αυτή να μην του επιβάλλεται από τα άνω, αλλά να πηγάζει από την ίδια την κοινωνία.

Η πλάνη αυτή έχει να κάνει με τη σύγχυση μεταξύ πληροφόρησης και γνώσης. Ορθά τονίζεται η σημασία της πληροφόρησης από όσους κηρύσσουν τα καλά της συμμετοχικής δημοκρατίας. Όπως ο καταναλωτής πρέπει να έχει επάρκεια πληροφόρησης προτού προβεί σε μια σοβαρή καταναλωτική δαπάνη, όπως π.χ. η αγορά ενός αυτοκινήτου, έτσι και ένας πολίτης πρέπει να είναι πληροφορημένος για τα πολιτικά πράγματα, τα προγράμματα των κομμάτων αλλά και τα πεπραγμένα τους παίζοντας είτε κυβερνητικό είτε αντιπολιτευτικό ρόλο. Γι' αυτό και οι νέες τεχνολογίες, ως όργανα πληροφόρησης και επικοινωνίας, έχουν

τεράστια σημασία η οποία ορθά τονίζεται από πολλούς (Τσουκαλάς Κ., 1999).

Ο πολίτης όμως δεν είναι μόνο καταναλωτής, αν θέλει να συμμετέχει ενεργά, έστω και σε μικρή κλίμακα, στα πολιτικά δρώμενα. Πρέπει να έχει γνωστική κυριαρχία επί του αντικειμένου του. Διότι η άσκηση εξουσίας σε μια δημοκρατία σημαίνει υπευθυνότητα, δηλαδή την υποχρέωση του «λόγον διδόναι». Ο καταναλωτής δεν λογοδοτεί σε κανέναν αν κάνει τη λανθασμένη επιλογή. Ο ασκών εξουσία, από τον πρωθυπουργό ως τον τμηματάρχη υπουργείου, είναι υπεύθυνος σε κάποιους. Επομένως πρέπει να έχει γνώσεις, όχι απλώς πληροφόρηση, για να εκφράσει τις προτιμήσεις του. Και οι γνώσεις αυτές δεν παρέχονται μέσα από τη συμμετοχή στην εξουσία αλλά αποτελούν προϋπόθεσή της.

Ο πολίτης δεν είναι «μικρός κυβερνήτης». Δεν απαιτεί να εξουσιάζει αλλά να μην καταπατώνται τα δικαιώματά του. Και αυτό δεν μπορεί να του το εγγυηθεί η συμμετοχική δημοκρατία χωρίς πρόσθετα μέτρα. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στην πολιτική και στην εξουσία δεν θεραπεύεται με το κάλεσμα «ελάτε να συγκυβερνήσουμε» αλλά με συγκεκριμένα μέτρα κατάργησης της αθέατης και ανεξέλεγκτης πλευράς της πολιτικής που εκτρέφει την αλαζονεία των κρατούντων, τον αβδηριτισμό των διοικούντων και επομένως την απάθεια και την απαισιοδοξία των κυβερνωμένων.

Η συμμετοχική δημοκρατία μπορεί να περιορίσει το υπερτροφικό κράτος, όπως και να ελέγξει την αυθαιρεσία. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις όμως. Δεν είναι πανάκεια. Και δεν είναι το άμεσο ζητούμενο αν νοηθεί ερήμην αυτών των αναγκών που σχετίζονται άμεσα με το δημοκρατικό έλλειμμα αλλά και με τις ανάγκες του πολίτη στη σύγχρονη κοινωνία (Διαμαντόπουλος Χ., 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{Ο}

ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1 ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τη φιλοσοφική σκέψη σχετικά με τη λειτουργία του πολιτεύματος, όπως αυτή προσεγγίσθηκε από τους θεωρητικούς της αρχαιότητας Παρμενίδη και Ηράκλειτο.

Η Δυτική φιλοσοφική σκέψη διαταράχτηκε συχνά από διαφωνίες σχετικά με τη φύση της κοινωνικής αλλαγής και της πραγματικότητας. Οι ρίζες φτάνουν ως τον Παρμενίδη και τον Ηράκλειτο. Ο Παρμενίδης υποστήριξε ότι την πραγματικότητα αποτελεί το μόνιμο, το αιώνιο, η ευστάθεια και το αμετάβλητο, και ότι η αλλαγή είναι απατηλή, παροδική, ατελής και εξωπραγματική. Ο Ηράκλειτος, αντίθετα, υποστήριξε ότι η πραγματικότητα μοιάζει με τη ροή του ποταμού, που φαινομενικά παραμένει ο ίδιος, αλλά στην ουσία μεταβάλλεται συνεχώς. Τα πάντα ρει και όλα μεταβάλλονται. Για τον Ηράκλειτο το μόνιμο και το ευσταθές είναι εξωπραγματικά, αποτελούν ατέλειες και παραποίηση της αλήθειας.

Η θεωρία αυτή ονομάστηκε Κοινωνικός Ηρακλειτισμός και υποστηρίζει ότι τα ανθρώπινα και τα κοινωνικά συστήματα μοιάζουν με τον ρέοντα ποταμό, δηλαδή παραμένουν φαινομενικά τα ίδια ενώ συνεχώς μεταβάλλονται. Τη θεωρία της αλλαγής του Ηράκλειτου αντανακλά και η θεωρία του Einstein (E = MC2) (αναφορά στο σύγγραμμα του Ιατρίδη Σ. Δ., 2000 : 72) δηλαδή η ενέργεια είναι ίση με τη μάζα επί το τετράγωνο της ταχύτητας του φωτός, υποστηρίζοντας ότι η αλλαγή είναι συνεχής, αποτέλεσμα της ανταλλαγής ενέργειας, και ότι η αλλαγή είναι η μόνη συνέχεια (Ιατρίδης Σ. Δ., 2000).

Σαν τις δυο αντιμαχόμενες θεωρίες του Παρμενίδη και του Ηράκλειτου υπάρχουν σήμερα στις κοινωνικές επιστήμες δυο σχολές σκέψεις: Η θεωρία της συναίνεσης (consensus), που βασίζεται στην κοινωνική σταθερότητα και η θεωρία της σύγκρουσης (conflict), που βασίζεται στην κοινωνική αλλαγή. Ενδιάμεση (δηλαδή τρίτη) θεωρητική προσέγγιση είναι εκείνη που προσπαθεί να συνθέσει και να χρησιμοποιήσει στοιχεία από τις δύο προηγούμενες, δηλαδή η προσέγγιση που δέχεται τη βαθμιαία κοινωνική αλλαγή η οποία στηρίζεται στη συγκράτηση και τη συνδιαλλαγή. Αντίστοιχα θα μπορούσαμε να διακρίνουμε, για τον ίδιο λόγο, τρεις τύπους δημοκρατίας που στηρίζονται στους παραπάνω τύπους του κοινωνικού καθεστώτος. Τη «σύγχρονη» αντιπροσωπευτική δημοκρατία, που βασίζεται στην κοινωνική σταθερότητα, τη συμμετοχική δημοκρατία που βασίζεται στην κοινωνική αλλαγή, και, τέλος, την πλουραλιστική δημοκρατία που βασίζεται στη βαθμιαία κοινωνική αλλαγή (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Σ' αυτή την ενότητα θ' αναφερθούμε στην έννοια της συμμετοχής, που είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι κάτοικοι μιας κοινότητας έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν την τοπική αυτοδιοίκηση, την κυβέρνηση ή άλλους φορείς και οργανώσεις, για θέματα τα οποία τους αφορούν άμεσα.

Το τι σημαίνει συμμετοχή είναι δύσκολο να καθοριστεί. Κάθε συγγραφέας ανάλογα με το ποια μορφή συμμετοχής επικροτεί, δίνει και τον αντίστοιχο ορισμό της. Η αντιπαράθεση ανάμεσα στη συμμετοχική και την αντιπροσωπευτική δημοκρατία δε βοήθησαν, ώστε να γίνει αποδεκτός ένας συγκεκριμένος ορισμός για την έννοια της συμμετοχής, όπως υποστηρίζεται (βλ. Smith 1984, Pheiffer 1973 Χριστοφιπόπουλος Γ. Δ., 1987). Έτσι λοιπόν η έννοια της συμμετοχής ποικίλλει ανάλογα με τους σκοπούς που επιδιώκουμε, το πολιτικό πλαίσιο και την ομάδα στην οποία αναφερόμαστε. Ο Ιατρίδης (1972) (αναφορά στο σύγγραμμα του Σταθόπουλου Α. Π., 1998: 165) δίνει τον εξής ορισμό: "Η συμμετοχή των κατοίκων και των πληθυσμιακών ομάδων στη λήψη των αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους δεν είναι μόνο βασική εννοιολογική ελευθερίας και δημοκρατίας, αλλά αποτελεί επίσης προϋπόθεση επεμβάσεων για σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή και βασικό οργανωτικό στοιχείο της ανάπτυξης της μεταβιομηχανικής κοινωνίας".

Στο νόμο για την αποκέντρωση και τη λαϊκή συμμετοχή (1270/1982 άρθρο 60) αναφέρεται ότι: "Η λαϊκή συμμετοχή έχει σαν στόχο την ενεργοποίηση και την οργάνωση των δημοτών, στα πλαίσια του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή των τοπικών προβλημάτων και δυνατοτήτων κάθε περιοχής, καθώς και την ιεράρχηση, επεξεργασία και προώθηση

επίλυσης κάθε τοπικού προβλήματος απασχόλησης, διαβίωσης και ψυχαγωγίας των κατοίκων του δήμου ή της κοινότητας". Αυτοί χωρίς να είναι οι μόνοι ορισμοί περιλαμβάνουν τα κύρια χαρακτηριστικά της έννοιας της συμμετοχής (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Η συμμετοχή γενικά αναφέρεται στην ανάμειξη των πολιτών για τη λήψη αποφάσεων που τους αφορούν και θεωρείται ένας από τους τρόπους που έχουν οι κάτοικοι μιας κοινότητας για να επηρεάσουν την τοπική αυτοδιοίκηση, την κυβέρνηση ή άλλους φορείς και οργανώσεις για θέματα που τους αφορούν άμεσα (Σταθόπουλος Α. Π, 1998).

2.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Ο χαρακτήρας του συμμετοχικού σχεδιασμού εμπεριέχει μια κοινωνικο – πολιτική (συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία προγραμματισμού του έργου) καθώς και μια ψυχολογική διάσταση. Στο ψυχολογικό επίπεδο η έννοια της συμμετοχής ταυτίζεται με την αναζήτηση των προσωπικών αναγκών του χρήστη.

Η άμεση συμμετοχή των πολιτών είναι πολύ σημαντική (D' Entreve 1995 αναφορά στο σύγγραμμα της Στασινοπούλου Β. Ό., 2002: 97), γιατί οδηγεί στη συλλογικότητα και τη δημόσια ύπαρξη που έχουν εκπολιτιστική, εξευγενιστική επίδραση. Είναι ο χώρος της ανδρείας και της αρετής, των πράξεων πέρα από τις δεσμεύσεις και εξαρτήσεις της ζωής. Πρόκειται για την αντικειμενική πραγματικότητα που δημιουργούν οι άνθρωποι και που υπερβαίνει την ύπαρξη του καθενός και θα εξακολουθήσει να υπάρχει και μετά το θάνατό τους. Το Δημόσιο έχει

υπόσταση στο χώρο. Είναι το σημείο όπου οι πολίτες θα συναντηθούν, θα συζητήσουν, θα διαφωνήσουν ενδεχομένως, θα συμφωνήσουν σε κάποια σημεία, θα ενημερώσουν ο ένας τον άλλον, θα αλληλεπιδράσουν και θα αλληλοεπηρεαστούν και τελικά θα πάρουν αποφάσεις. Επομένως, αυτό που τους ενώνει δεν είναι απαραίτητα ένα κοινό αξιακό σύστημα, αλλά ο κόσμος που δημιουργούν από κοινού, οι θεσμοί και οι μηχανισμοί που φτιάχνουν (Στασινοπούλου Β. Ό., 2002).

Έτσι ο χαρακτήρας του συμμετοχικού σχεδιασμού εμπεριέχει μια κοινωνικο – πολιτική (συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία προγραμματισμού του έργου) καθώς και μια ψυχολογική διάσταση. Στο ψυχολογικό επίπεδο η έννοια της συμμετοχής ταυτίζεται με την αναζήτηση των προσωπικών αναγκών του χρήστη. Μέσω της συμμετοχής το άτομο εξασφαλίζει την άμεση προσέγγιση των αναγκών και των επιθυμιών του. Σε μια τέτοια αναζήτηση είναι εμφανείς οι επιδράσεις του πολιτικού πλουραλισμού. Έννοιες όπως πληρότητα, ικανοποίηση, ανάγκες του ατόμου φαίνονται ως λύση ή τουλάχιστον, ένα προσωρινό καταφύγιο της κοινωνικής εξέλιξης (Νικολαΐδου Σ., 1993).

Είναι αυτονόητο ότι από τη μεριά των πολιτών η συμμετοχή τους στον κοινωνικό σχεδιασμό είναι από πολύ σημαντική έως απαραίτητη, αφού οι κοινωνικές ρυθμίσεις επηρεάζουν καθοριστικά τα συμφέροντά τους και διαμορφώνουν το περιβάλλον στο οποίο διαβιούν. Παράλληλα η συμμετοχή τους ενδυναμώνει το διάλογο μεταξύ ειδικών και πολιτών, αυξάνει τη δυνατότητά τους να ελέγχουν τις διοικητικές αποφάσεις και περιορίζει τις διοικητικές αυθαιρεσίες, τις δυσλειτουργίες και τις καθυστερήσεις ως προς τον κοινωνικό σχεδιασμό.

Σχήμα 1: Θεωρίες κοινωνίας, μορφές συμμετοχής και τύποι σχεδιασμού

1ος τύπος	2ος τύπος	3ος τύπος
Συναίνεση – σταθερότητα	Σύγκρουση – αλλαγή	Συγκράτηση – συνδιαλλαγή
Αντιπροσωπευτική δημοκρατία	Συμμετοχική δημοκρατία	Πλουραλιστική δημοκρατία
Συντηρητικές θεωρίες	Ριζοσπαστικές θεωρίες	Φιλελεύθερες θεωρίες
Τεχνοκρατικός σχεδιασμός	Συμμετοχικός σχεδιασμός	Συναινετικός σχεδιασμός
Ψευδοσυμμετοχή	Ουσιαστική συμμετοχή	Συμβουλευτική συμμετοχή
Το Σχήμα 1 δείχνει τους τρεις τύπους θεωρητικών προσεγγίσεων του κοινωνικού καθεστώτος (social order) και της δημοκρατίας, καθώς και τις μορφές συμμετοχής που προκύπτουν απ' αυτές. Επίσης στους τρεις τύπους αυτούς εντάσσονται και τα είδη σχεδιασμού σε συνάρτηση με τις μορφές συμμετοχής που προκύπτουν από κάθε είδος.		

(Πηγή: **Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ.**, 1987: 143)

2.4 ΨΕΥΔΟΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ο τύπος της συμμετοχής που προκύπτει απ' τη θεωρία της κοινωνικής συναίνεσης είναι αυτός της ψευδοσυμμετοχής, πρόκειται δηλαδή για ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων που έχουν ήδη προαποφασισθεί, και το πολίτευμα απ το οποίο υποστηρίζεται η αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Μελετητές όπως ο Parsons (1951, 1961), Moore (1945) και Davis (1945) (αναφορά στο σύγγραμμα του Ιατρίδη Σ. Δ., 2000: 73), που υποστηρίζουν τη θεωρία της κοινωνικής συναίνεσης, δίνουν έμφαση στα σταθερά και μόνιμα στοιχεία της κοινωνίας και αναλύουν τις λειτουργίες που παρέχουν αυτά για τη διατήρηση της ισορροπίας. Πιστεύουν ότι η κοινωνία είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα, που τα μέρη του είναι λειτουργικά εξαρτώμενα το ένα από το άλλο, συμμερίζονται ορισμένες

κοινές αξίες, λειτουργούν συνεργαζόμενα, βασισμένα σε κοινωνική συναίνεση ανθρώπων και ομάδων και είναι εκούσια υποταγμένα στα ενδιαφέροντα του συνόλου (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987, Ιατρίδης Σ. Δ., 2000).

Βασικό χαρακτηριστικό της θεωρίας αυτής είναι ότι η κοινωνία, το σύνολο διακρίνεται από σταθερότητα και ισορροπία. Βρίσκεται στην κατάσταση αυτή χάρη στους μηχανισμούς προσαρμογής της συμπεριφοράς που διαθέτει το σύστημα για να διατηρεί τον έλεγχο, που είναι οι θεσμοί και οι νόμοι. Σημαντικό στοιχείο της προσαρμοστικότητας του συστήματος στο περιβάλλον του αποτελεί η πληροφόρηση. Δηλαδή οι πολίτες πληροφορούν απλώς τις αρχές για τα προβλήματά τους και οι αρχές αντίστροφα ενημερώνουν τους πολίτες σχετικά με τις λύσεις που έχουν σχεδιάσει ή έχουν ήδη αποφασίσει για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Πρόκειται δηλαδή για δημοσιότητα μέσω της οποίας οι πολίτες λαμβάνουν γνώση των ρυθμίσεων των κοινωνικών προβλημάτων που έχουν ήδη προαποφασιστεί. Η δημοσιότητα αποτελεί σημαντικό στοιχείο συμμετοχής, όμως με κανέναν τρόπο δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αποτελεί από μόνη της συμμετοχή των πολιτών στον κοινωνικό σχεδιασμό. Γιατί δεν πρόκειται για ανάμειξη, αλλά για ενημέρωση των πολιτών. Όσο κι αν είναι χρήσιμη και αναγκαία η ενημέρωση των κατοίκων δεν αποτελεί από μόνη της καθοριστικό σημείο συμμετοχής. Αυτού του είδους η συμμετοχή έχει χαρακτηριστεί ως ψευδοσυμμετοχή. Αυτού του είδους η συμμετοχή, όπως φαίνεται αποτελεί μέσο βελτίωσης της πληροφόρησης και ως εκ τούτου της προσαρμοστικότητας του συστήματος (βλ. Thornley 1977, Barrington και Skelton 1972).

Στα πλαίσια της θεωρίας της κοινωνικής συναίνεσης λοιπόν η συμμετοχή χρειάζεται μόνο στο μέτρο που διατηρεί τη σταθερότητα και

την ισορροπία του συστήματος. Έτσι οι τεχνικές που πρόκειται να καλλιεργήσουν ουσιαστική συμμετοχή επιβάλλεται να αποφευχθούν Προέκταση της θεωρίας της κοινωνικής σταθερότητας σε πολιτικό επίπεδο είναι η πολιτική σταθερότητα που εξασφαλίζεται με την αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Οι Almond και Verba (1965) (αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 144), στη μελέτη τους για την πολιτική κουλτούρα δίνουν έμφαση στη διατήρηση της σταθερότητας και προφύλαξη της ισορροπίας του συστήματος της βρετανικής κοινωνίας και υποστηρίζουν ότι δε χρειάζεται όλοι οι άνθρωποι να ενδιαφέρονται για την πολιτική, αλλά κάποιοι να είναι αδιάφοροι, άλλοι να ενδιαφέρονται και λίγοι μόνο να έχουν ουσιαστική ανάμειξη. Αυτοί οι λίγοι (elite) πρέπει να παίρνουν τις αποφάσεις.

Ο Αμερικανός πολιτειολόγος Dahl (1966) (αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 145), υποστηρίζει, ότι στις σύγχρονες πολύπλοκες δυτικές κοινωνίες δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, παρά μόνο να λαμβάνονται οι αποφάσεις από μια μικρή ομάδα ειδικών, δηλαδή πολιτικών και τεχνοκρατών, γιατί τότε μόνο πετυχαίνεται η μέγιστη απόδοση του συστήματος και η συμμετοχή είναι χρήσιμη μόνο όταν συνεισφέρει σ’ αυτό. Με αποτέλεσμα τον περιορισμό της συμμετοχής των πολιτών (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

2.5 ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Σύμφωνα με τις θεωρίες της σύγκρουσης και της συμμετοχικής δημοκρατίας, η μόνη μορφή συμμετοχής που μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική αλλαγή είναι αυτή της ουσιαστικής ή πραγματικής συμμετοχής. Αυτή επιτρέπει την ανάμιξη όλων των πολιτών στη λήψη αποφάσεων για τα κοινωνικά προβλήματα.

Μελετητές όπως ο Marx, ο Hegel, ο Dahrendorf (1958), ο Watts (1961) (αναφορά στο σύγγραμμα του Ιατρίδη Σ. Δ., 2000: 73), υποστηρίζουν ότι μέσα από την κοινωνική σύγκρουση, που δίνει έμφαση στην αλλαγή και τη διαφωνία, η κοινωνία συνεχώς μεταβάλλεται. Η κοινωνική αλλαγή επέρχεται μέσα από τη σύγκρουση διάφορων κοινωνικών ομάδων που έχουν εκ διαμέτρου αντίθετα ενδιαφέροντα.

Το κράτος συμμετέχει σ' αυτόν τον ανταγωνισμό, παίρνοντας το μέρος των μεν ή των δε, αλλά συνήθως το μέρος της ισχυρής κοινωνικοοικονομικής ομάδας. Επίσης είναι μεροληπτικό και συνεπικουρούμενο από τους νόμους και άλλους κοινωνικούς θεσμούς, γίνεται όργανο εξαναγκασμού για χάρη της συνεκτικότητας της κοινωνίας και της άρχουσας τάξης. Ακόμα η συνεκτικότητα της κοινωνίας βασίζεται σε εξαναγκασμό με τη βοήθεια των νόμων και άλλων κοινωνικών θεσμών που το κράτος χρησιμοποιεί για τη διατήρηση της καθεστηκυίας τάξης πραγμάτων και προς εξυπηρέτηση της άρχουσας τάξης (Ιατρίδης Σ. Δ., 2000)

Ως εκ τούτου η κοινωνική ανισότητα μπορεί ν αποφευχθεί και είναι ανεπιθύμητη, αποτέλεσμα εξαναγκασμού, ενώ η επιθυμητή αλλαγή είναι ριζική και ικανή να μεταβάλλει τα κεντρικά στοιχεία του συστήματος (Ιατρίδης Σ. Δ., 2000). Για να αποφευχθεί η όμως η

κοινωνική ανισότητα και να επιτευχθεί η κοινωνική αλλαγή είναι απαραίτητη η όσο το δυνατόν ουσιαστικότερη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων που αφορούν στην επίλυση των προβλημάτων της κοινότητας. Αυτό απαιτεί αναδιανομή της εξουσίας, ώστε οι συμμετοχικές διαδικασίες να ξεκινούν απ την ίδια βάση για όλους τους πολίτες (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

Έτσι αναβιώνει η αρχή της άμεσης δημοκρατίας. Σ αυτήν συμμετοχή σημαίνει «ανακατανομή της κοινωνικής ισχύος, ενδυνάμωση της εργατικής τάξης και προώθηση μορφών αυτοδιαχείρισης». Ως εκ τούτου συνεισφέρει στη λύση των κοινωνικών συγκρούσεων και στην κοινωνική αλλαγή (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Νομοτελειακά, λοιπόν η μόνη συμμετοχή που μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική αλλαγή είναι η ουσιαστική ή πραγματική συμμετοχή. Αυτή αποτελεί το δημοκρατικότερο είδος συμμετοχής, γιατί επιτρέπει την ανάμειξη όλων των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων καθώς και την ιεράρχηση στην κλίμακα των προτεραιοτήτων. «Η κοινωνική συμμετοχή χωρίς εξουσία είναι μια άδεια τελετή, μια αποσπασματική και αποξενωτική διαδικασία προορισμένη να ηρεμήσει, να εκπαιδεύσει και να χειραγωγήσει τις μάζες για την αποδοχή μιας κοινωνικής ρύθμισης που θέτει για έγκρισή της η κοινωνική Αρχή (βλ. και Arnstein 1969, Dennis 1972, Trafford 1976, Salder 1981, Williams 1972). Αυτό δεν είναι τίποτε άλλο παρά η συντήρηση του status guo». Όπως παρατηρεί ο Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., αναφερόμενος βέβαια στον πολεοδομικό σχεδιασμό, προσεγγίζοντάς τον κοινωνικοπολιτικά.

Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι η ουσιαστική συμμετοχή μπορεί να πάρει τρεις μορφές. Μια μορφή πραγματικής συμμετοχής είναι η σύμπραξη, όπου «συμφωνείται η διανομή των ευθυνών στο σχεδιασμό και τη λήψη της απόφασης» μεταξύ των πολιτών και των Αρχών και έτσι

αναδιανέμεται πράγματι η εξουσία. Όμως την πλειοψηφία στη λήψη των αποφάσεων έχουν οι Αρχές, γι' αυτό οι πολίτες ασκούν μεν κάποια εξουσία, δεν είναι όμως καθοριστικής σημασίας.

Άλλη μορφή ουσιαστικής συμμετοχής είναι αυτή της εκχωρημένης εξουσίας, στην οποία οι πολίτες έχουν την πλειοψηφία στη λήψη των αποφάσεων. Η σημαντικότερη και πιο προωθημένη μορφή πραγματικής συμμετοχής είναι ο λαϊκός έλεγχος, όπου οι πολίτες είναι «πλήρως κυρίαρχοι» και υπεύθυνοι να αποφασίσουν για τους τρόπους που θα αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα. Γιατί όπως υποστήριξε ο Marx (αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 148), η συμμετοχή όλων των πολιτών στα κοινοτικά ζητήματα λειτουργεί ως μέσο για την αντιμετώπιση της αποξένωσης καθώς επίσης και ότι η εκπαίδευση μέσο της εμπειρίας αποτελεί το μέσο για την αύξηση της συνειδητοποίησης (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

2.6 ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η συμβουλευτική μορφή συμμετοχής στηρίζεται στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Αρχής και των πολιτών, είναι σημαντική, αλλά όχι αποφασιστική, γιατί η αρμοδιότητάς της φτάνει μέχρι την πίεση για διαμόρφωση άποψης από την πολιτική εξουσία.

Οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής πιστεύουν ότι σε μια κοινωνία οι συγκρούσεις αποτελούν κινητήριο μοχλό για ριζικές αλλαγές από τη μια μεριά, από την άλλη όμως ενέχεται ο κίνδυνος διάλυσης της κοινωνίας με ό,τι θεσμούς και καλά στοιχεία μπορεί να έχει αυτή.

Θεωρούν ακραίες τις δύο παραπάνω θεωρίες, της συναίνεσης και της σύγκρουσης, κατά συνέπεια και της αντιπροσωπευτικής και

συμμετοχικής δημοκρατίας. «Υποστηρίζεται (Dahrendorf, 1969, αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 151), ότι η συναίνεση και η σύγκρουση δεν είναι αναγκαστικά δύο αντιτιθέμενα και ασυμβίβαστα στοιχεία στην κοινωνία, αλλά δύο όψεις της ίδιας κοινωνικής πραγματικότητας (Νικολαΐδου Σ., 1993). Τα στοιχεία αυτά μπορεί να συνυπάρξουν για την εξήγηση της κοινωνίας (βλ. Lockwood 1956, Stretton 1969) και παρουσιάζουν διάφορες εμφάσεις ως προς τη σχετική σπουδαιότητα της συναίνεσης ή της σύγκρουσης» (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987). Πιστεύουν ότι αν θεσμοθετηθούν οι μορφές αντιπαράθεσης και γίνουν αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο, τότε οι συγκρούσεις χάνουν τη βιαιότητά τους. Οπότε δε διαλύονται οι δομές της κοινωνίας, χρησιμεύουν, όμως τα λειτουργικά στοιχεία της σύγκρουσης, ώστε αυτή να επιτρέψει μια βαθμιαία και ειρηνική κοινωνική αλλαγή.

Έτσι είναι της άποψης ότι όταν οι πολίτες οργανώνονται σε ομάδες διαφορετικών ενδιαφερόντων, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ασκώντας πίεση στην Αρχή, καταφέρνουν να καταθέσουν τις απόψεις τους δυναμικά και ως εκ τούτου αυτές να εισακούονται. Όταν μάλιστα υπάρχουν πολλές τέτοιες ομάδες πίεσης, δίνεται η δυνατότητα να εισακουστούν όλες οι απόψεις και να γίνουν οι απαραίτητες διαπραγματεύσεις, ώστε να ληφθούν οι αποφάσεις πιο αμερόληπτα και δίκαια.

Όμως δεν έχουν όλες οι ομάδες ισοτιμία, ούτε ως προς την δύναμη, ούτε στους πόρους, ούτε στην πολιτική ισχύ. Οπότε δεν ξεκινούν από ίση βάση και είναι φυσικό να επηρεάζουν περισσότερο την άρχουσα τάξη, οι ισχυρές ομάδες πίεσης. Γιατί αυτές στηρίζουν οικονομικά την εξουσία. Η μορφή της συμμετοχής αυτής που στηρίζεται στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Αρχής και των πολιτών, είναι σημαντική, αλλά όχι αποφασιστική, γιατί η αρμοδιότητάς της φτάνει μέχρι την πίεση για

διαμόρφωση άποψης από την πολιτική εξουσία. Αυτή η μορφή συμμετοχής έχει ονομαστεί συμβουλευτική (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Σχήμα 2: Μορφές συμμετοχής και βαθμός ανάμειξης των πολιτών

Ψευδοσυμμετοχή	Συμβουλευτική	Ουσιαστική
7 6 5 4 3 2 Δημόσιες σχέσεις 1 Ενημέρωση πολιτών	 Έκφραση γνώμης Ανταλλαγή πληροφοριών	Πλήρης έλεγχος πολιτών Εκχωρημένη εξουσία Σύμπραξη
Το Σχήμα 2 δείχνει τη σχέση της ανάμιξης των πολιτών με τις μορφές συμμετοχής. Όσο αυξάνει ο βαθμός ανάμειξης τόσο αλλάζει μορφή η συμμετοχή. Τον κατώτατο βαθμό ανάμειξης αποτελεί η ενημέρωση των πολιτών και τον ανώτατο ο πλήρης έλεγχος των πολιτών.		

(Πηγή: **Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ.**, 1987: 143)

Η διαφορά της από την ψευδοσυμμετοχή έγκειται στο ότι η γνωμοδοτική ή συμβουλευτική συμμετοχή προϋποθέτει ότι οι πολίτες μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική αρχή όσον αφορά στο σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής και δεν πρόκειται μόνο για απλή ενημέρωση των σχεδίων ή των προθέσεων αρμόδιων δημόσιων φορέων.

Η διαδικασία πληροφόρησης και η πρόκληση ευκαιριών για έκφραση γνώμης των πολιτών σχετικά με τον κοινωνικό σχεδιασμό οδηγούν σε περισσότερη κατανόηση, συνδιαλλαγή και συνεργασία, παρά σ' ένα ctescendo διαφωνιών. Είναι προφανής βέβαια η διαφορά της με την ουσιαστική μορφή συμμετοχής. Γενικά η προσέγγιση αυτή, όπως υποστηρίζεται (Dahrendorf, 1969, αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 159) προσπαθεί να καταστήσει το αντιπροσωπευτικό σύστημα δικαιότερο, έτσι ώστε να οδηγηθεί αυτό σε ειρηνική αλλαγή στο πλαίσιο του πλουραλιστικού συστήματος.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι σ αυτή η μορφή συμμετοχής ταιριάζει το σύνθημα του γαλλικού Μάη του 1968 «εγώ συμμετέχω, εσύ συμμετέχεις, εμείς συμμετέχουμε, εσείς συμμετέχετε, αυτοί αποφασίζουν» (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

2.7 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα υπέρ και τα κατά της συμμετοχής. Το αν η συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό έχει πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα, εξαρτάται από τη θέση που παίρνει κάποιος όσον αφορά τις μορφές συμμετοχής.

Η συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής, καθώς και στη λήψη αποφάσεων έχει ένθερμους υποστηρικτές, αλλά και ένθερμους επικριτές. Στην σημερινή εποχή δε, η αμφισβήτηση της ιδέας της συμμετοχής είναι πολύ μεγαλύτερη απ ότι στο παρελθόν (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Η οπτική γωνία απ την οποία εξετάζει κανείς το ζήτημα της συμμετοχής και από πια πλευρά τάσσεται τελικά, άπτεται άμεσα και εξαρτάται απ την ιδεολογία και τη θέση που έχει όσον αφορά τις μορφές της συμμετοχής (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

Εκείνοι που τάσσονται κατά της συμμετοχής των πολιτών, ή έστω δέχονται την ψευδοσυμμετοχή παραθέτουν τα εξής επιχειρήματα:

- Οι πολίτες εκλέγουν τους εκπροσώπους τους για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους, οπότε περιττεύει η προσωπική τους ανάμειξη

(Sewell και Coppock, 1977, Williams, 1972, αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 159).

- Με τη συμμετοχή το προσωπικό που ασχολείται με το σχεδιασμό χάνει πολύ χρόνο και παρατηρούνται πολλές καθυστερήσεις έως ότου φτάσει στη λήψη απόφασης. Γενικότερα, εξαιτίας της συμμετοχής χάνεται πολύτιμος χρόνος (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).
- Πολλές φορές δεν μπορεί να ληφθεί απόφαση λόγω αντικρουόμενων συμφερόντων. Π.χ. μικρές ομάδες σε επίπεδο γειτονιάς έχουν την τάση να προστατεύουν τα δικά τους μόνο συμφέροντα, ενώ μεγαλύτερες ομάδες της πόλης έχουν μια πιο διευρυμένη θεώρηση (Oosthuizen, 1984, Damer και Hague, 1971, Mogulof, 1970, Smith, 1982, αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 159).
- Με τη διαδικασία της συμμετοχής μειώνεται η εξουσία και το γόητρο των πολιτικών και άλλων φορέων σχεδιασμού. Επίσης επέρχεται απώλεια του πολιτικο – κομματικού τους ελέγχου (Σταθόπουλος Π, 1998, Rose και Hammer, 1975, Styles, 1971, Johnson, 1984, Hendee κ.ά. 1974, αναφορά στο άρθρο του Χριστοφιλόπουλου Γ. Δ., 1987: 159).
- Στην αρμοδιότητα και το δικαίωμα ψήφου αναλογεί και ο αντίστοιχος βαθμός ευθύνης. Σε περίπτωση αποτυχίας κάποιου προγράμματος που επέλεξαν οι πολίτες, σε ποιόν είναι υπόλογοι; Αφού η ευθύνη για τέτοιες αποφάσεις ανατίθεται από το νόμο σε στελέχη της δημόσιας διοίκησης και όχι στους πολίτες (Σταθόπουλος Α. Π., 1998, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).
- Ο κοινωνικός σχεδιασμός είναι μια δραστηριότητα που απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, υψηλό βαθμό εκπαίδευσης, ικανότητα και εμπειρία που δεν έχουν οι περισσότεροι πολίτες. Ως εκ τούτου η

συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό και στη λήψη αποφάσεων δεν έχει ουσιαστική χρησιμότητα και είναι περιττή (πρβλ. Kirk, 1980, Hague και McCoyt, 1974, Levin 1972, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

- Οι γραφειοκράτες υπεύθυνοι για τη λήψη των αποφάσεων έθεσαν το θέμα της αντιπροσωπευτικότητας των πολιτών σε διάφορα όργανα. Με ποιο τρόπο εκλέγονται; από ποιους; Κατά πόσο εκφράζουν τις απόψεις αυτών που εκπροσωπούν; Είναι αντικειμενικοί; ή προτάσσουν τα δικά τους προσωπικά ή συντεχνιακά συμφέροντα; Όσον αφορά τους πολίτες που δε συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είτε λόγω έλλειψης χρόνου και ενδιαφέροντος εξαιτίας της φτώχειας και της ανεργίας, είτε από αίσθημα κατωτερότητας, δεν αδικούνται; Τελικά κερδίζει αυτός που είναι πιο δυναμικός και που μπορεί ψυχολογικά μην επηρεάζεται από τις πρακτικές αντιξοότητες της ζωής; Αυτή είναι η ουσία της συμμετοχικής ιδέας; (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Εκείνοι που τάσσονται υπέρ της συμβουλευτικής συμμετοχής των πολιτών προτάσσουν τα ακόλουθα επιχειρήματα:

- Η συμμετοχή των ανθρώπων, οι οποίοι γνωρίζουν τις ανάγκες τους καλύτερα από οποιονδήποτε τεχνοκράτη και διοικητικό στέλεχος δίνει τη δυνατότητα για δημοσιοποίηση αυτών και σωστότερη επίλυση των προβλημάτων τους (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).
- Όσο περισσότερο οι πολίτες αναμειγνύονται στα κοινά, τόσο αυξάνει και η αντιπροσωπευτικότητα με αποτέλεσμα να λειτουργούν καλύτερα οι πολιτικοί και διοικητικοί θεσμοί και ν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ανθρώπων. Όπως παρατηρεί ο

Pinker, (1971:165, αναφορά στο σύγγραμμα του Σταθόπουλου Α. Π., 1998: 174), «Η κοινωνική συμμετοχή και ο έλεγχος … δίνει στους ανθρώπους μια αίσθηση αυτοπεποίθησης». Η πλατιά συμμετοχή δρα ως σπουδαίο ελεγκτικό μέσο ενάντια στην κατάχρηση πολιτικής και διοικητικής εξουσίας. Ως εκ τούτου η αντιπροσωπευτική δημοκρατία, γίνεται όλο και περισσότερο συμμετοχική (βλ. Cupps 1977, Cullingworth 1985, Σταθόπουλος Α. Π., 1998, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

- Η συμμετοχή βοηθά τους ανθρώπους της πόλης να αποκτήσουν συνεκτικότητα, συλλογικότητα και συνεργατικότητα, χαρακτηριστικά πολύ χρήσιμα γι' αυτούς που έχουν την τάση να αποξενώνονται και να ατομικοποιούνται (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).
- Με τη συμμετοχική διαδικασία λήψης των αποφάσεων οι πολίτες αποκτούν ηθική ικανοποίηση, αλλά και την αίσθηση ότι διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στα κοινωνικά δρώμενα και στην ίδια τους τη ζωή (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).
- Η συμμετοχή των πολιτών στον κοινωνικό σχεδιασμό αλλάζει το χαρακτήρα του και από στενά τεχνοκρατική και διοικητική διαδικασία τον μεταλλάσσει σε ευρεία κοινωνικοπολιτική (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).
- Η συμμετοχή συμβάλλει στην καλύτερη εφαρμογή των αποφάσεων. Με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάμιξη των ανθρώπων στη λήψη των αποφάσεων, αναμένεται όσο το δυνατόν λιγότερη αντίθεση. Οπότε μειώνεται η πιθανότητα προστριβής και διευκολύνεται η εκτέλεση των αποφάσεων αυτών (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

- § «Η αρχή της συμμετοχής των πολιτών για λόγους ηθικής, γιατί οι άνθρωποι είναι ουσιαστικά καλοί, αν τους δοθεί η ευκαιρία να κάνουν το σωστό» (Σταθόπουλος Α. Π., 1998).

Τέλος, οι υπέρμαχοι της ουσιαστικής συμμετοχής δέχονται τα παραπάνω επιχειρήματα, όταν η ανάμιξη των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων είναι πραγματική. Δηλαδή όταν αναδιανέμεται η εξουσία στη λήψη των αποφάσεων όσον αφορά τον κοινωνικό σχεδιασμό. Σε κάθε άλλη περίπτωση τα επιχειρήματα υπέρ της συμμετοχής των πολιτών είναι «στάχτη στα μάτια» (βλ. και Arnstein 1969). Τέτοιου είδους συμμετοχή (συμβουλευτική) προωθούν εκείνοι οι πολιτικοί που προσπαθούν να νομιμοποιήσουν τις αποφάσεις τους με όχημα αυτήν (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

2.8 ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο επιδιώκεται η συμμετοχή και το βαθμό στον οποίο ο πολίτης έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα διάφορα δημοτικά ή άλλα όργανα, γίνεται η ταξινόμηση των διαφόρων μορφών συμμετοχής των πολιτών.

Πολύ παραστατικά η Arnstein (1969, αναφορά στο σύγγραμμα του Σταθόπουλου Α. Π., 1998: 185), σ’ ένα άρθρο της παραθέτει την άποψή της για την κοινωνική συμμετοχή, ταξινομώντας τις διάφορες μορφές της και χωρίζοντάς τις σε μια κλίμακα οχτώ επιπέδων.

Στα πρώτα τρία επίπεδα που συμπεριλαμβάνονται η μεταχείριση – χειρισμός, η θεραπεία και η πληροφόρηση, η συμμετοχή του πολίτη περιορίζεται στην απλή ενημέρωση από την Αρχή μέσω της δημοσιότητας και των δημοσίων σχέσεων για σχέδια και αποφάσεις που

έχουν ήδη ληφθεί από άλλους. Με τη συμμετοχή, επιδιώκεται η συναίνεση του πολίτη στην υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής. Σ' αυτόν τον τύπο συμμετοχής, που ονομάζεται ψευδοσυμμετοχή, ο πολίτης δεν έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει ουσιαστικά τη λήψη των αποφάσεων (Σταθόπουλος Α. Π., 1998, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

Σχήμα 3: Κλίμακα και επίπεδα συμμετοχής

Βαθμός Ουσιαστικής δύναμης των πολιτών	
8	Ουσιαστικός έλεγχος
7	Εκχώρηση Εξουσίας – Ευθύνης
6	Σύμπραξη
Βαθμοί Συμβολικής Μορφής Συμμετοχής	
5	Ειρήνευση – Κατευνασμός
4	Γνωμάτευση
3	Πληροφόρηση
Μη συμμετοχή	
2	Θεραπεία
1	Μεταχείριση – Χειρισμός

(Πηγή: Σταθόπουλος Α. Π., 1998)

Στα επόμενα τρία επίπεδα που συμπεριλαμβάνονται η γνωμάτευση, η ειρήνευση – κατευνασμός και η σύμπραξη, δεν απορρίπτονται τα χαρακτηριστικά της προηγούμενης, αλλά θεωρούνται ανεπαρκή για τη συμμετοχή των πολιτών. Αυτή η μορφή συμμετοχής έχει χαρακτηριστεί ως συμβουλευτική ή γνωμοδοτική. Ο πολίτης εκφράζει τις απόψεις του, πολλές φορές μέσα από θεσμοθετημένα όργανα, έχει δηλαδή ένα συμβουλευτικό ρόλο ως προς τη διαμόρφωση, τη διαδικασία και την υλοποίηση των αποφάσεων.

Αυτός ο τύπος συμμετοχής αναγνωρίζει τη ανάγκη για ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ διοικούντων και διοικούμενων, ειδικών και

πολιτών. Έτσι λοιπόν με τη συμβουλευτική ή γνωμοδοτική συμμετοχή αυξάνει ο βαθμός ανάμιξης των πολιτών στον κοινωνικό σχεδιασμό και η πληροφόρηση από μονόδρομη γίνεται αμφίδρομη. Ο στόχος είναι να αλληλεπιδράσουν και αλληλοεπηρεαστούν οι αρμόδιοι φορείς με τους πολίτες, πολλές φορές με την πίεση της γνώμης των πολιτών, όταν αυτοί ανήκουν σε πολυπληθή ομάδα και να διαμορφώσουν από κοινού πολιτική και σχεδιασμό (Σταθόπουλος Α. Π., 1998, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

Τέλος, η τρίτη μορφή συμμετοχής αναφέρεται στα τελευταία δυο στάδια της κλίμακας, που είναι η εκχώρηση εξουσίας – ευθύνης και ο ουσιαστικός έλεγχος. Πρόκειται για τη ονομαζόμενη, ως ουσιαστική συμμετοχή η οποία συμπληρώνει ποιοτικά και ποσοτικά τους δυο προηγούμενους τύπους συμμετοχής και αυξάνει το βαθμό ανάμιξης των πολιτών. Έτσι σ' αυτή τη μορφή συμμετοχής δεν απορρίπτονται τα χαρακτηριστικά των δυο προηγούμενων μορφών, αλλά θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν την εξελικτική πορεία του φαινομένου.

Από τους υπέρμαχούς της θεωρείται ότι στην πραγματική συμμετοχή πρέπει οι πολίτες όχι μόνο να ενημερώνονται, να συμβουλεύουν και να συμβουλεύονται, αλλά και να δεσμεύουν με τη γνώμη τους, να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν ουσιαστικό έλεγχο στα διάφορα θέματα (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, πολεοδομία, κοινωνική κατοικία κ.λ.π.). Μ' αυτόν τον τρόπο οι πιθανότητες για ριζική κοινωνική αλλαγή αυξάνουν, όπως επίσης και οι πιθανότητες σύγκρουσης με την εξουσία. (Σταθόπουλος Α. Π., 1998, Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

Οι παραπάνω τρεις τύποι συμμετοχής θεωρούνται και οι βασικοί, δεν υπάρχουν όμως μόνο αυτοί κατ' αποκλειστικότητα. Με τον συνδυασμό των μορφών αυτών μπορούν να προκύψουν και άλλοι, π.χ. μια μορφή συμμετοχής μπορεί να συνδυάζει την ψευδοσυμμετοχή με τη συμβουλευτική συμμετοχή. Όπως είδαμε οι τρεις βασικές μορφές

συμμετοχής δεν είναι αποκομμένες η μια από την άλλη, αλλά η «καθεμιά περιέχει τα χαρακτηριστικά εκείνα γνωρίσματα τα οποία αποτελούν τις βαθμίδες μιας κλίμακας που οδηγεί στην πραγματική συμμετοχή. Η κάθε επόμενη βαθμίδα συμπληρώνει την προηγούμενη και αυξάνει έτσι τι βαθμό συμμετοχής των πολιτών στο σχεδιασμό» (Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., 1987).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{Ο}

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θ' αναφερθούμε στον τρόπο που ορίζεται ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, έργο που δεν είναι και τόσο εύκολο, καθώς οι διάφορες κατηγορίες πειραμάτων καθιστούν περισσότερο περίπλοκη και εμπλουτιστική την πιο γνωστή πηγή έμπνευσής του: την εμπειρία της βραζιλιάνικης πόλης του Πόρτο Αλέγκρε.

Ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός αποτελεί μια διαδικασία συμμετοχής των πολιτών στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με τους στόχους και την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο. Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία διαβούλευσης που αφορά τις προτάσεις του προϋπολογισμού (σε επίπεδο δημοτικών διαμερισμάτων, δήμων, επαρχιών και περιφερειών, αλλά ακόμα και στο πλαίσιο μιας δημοτικής επιχείρησης), η οποία αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με στόχο να καταρτιστεί μια πρόταση προϋπολογισμού για το επόμενο έτος διαχείρισης, που θα έχει ως βάση τα αιτήματα των πολιτών.

Ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός χαρακτηρίζεται από ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα, που διακρίνεται σε διάφορες φάσεις. Έτσι, ο ετήσιος κύκλος των συζητήσεων που πραγματοποιούνται το 2005 κι αφορούν προτάσεις που θα ενσωματωθούν στον Προϋπολογισμό του

2006 πρέπει να επικυρωθεί, από το δημοτικό (ή το περιφερειακό κ.λ.π.) συμβούλιο, εντός του Δεκεμβρίου του 2005 (Allegretti G, 2003).

Ο ορισμός του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού δεν είναι εύκολο έργο, καθώς οι διάφορες κατηγορίες πειραμάτων καθιστούν περισσότερο περίπλοκη και εμπλουτιστική την πιο γνωστή πηγή έμπνευσής του: την εμπειρία της βραζιλιάνικης πόλης του Πόρτο Αλέγκρε, που το 1989 βελτίωσε και επέκτεινε σε μητροπολιτική κλίμακα ορισμένες "απόπειρες" που έγιναν σε άλλες μικρές πόλεις της Βραζιλίας, στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80.

Στη βάση τους, οι Συμμετοχικοί Προϋπολογισμοί στρέφουν τις αποφάσεις για τον προϋπολογισμό στους πολίτες που δέχονται την επίδρασή τους, δημιουργώντας δημόσια πεδία όπου οι πολίτες μπορούν να συζητούν και να ιεραρχούν όλες τις προτεραιότητες της πόλης (σπάνιο) ή να επιλέγουν κάποιες νέες επενδύσεις που επιδρούν σε ένα (μεγαλύτερο ή μικρότερο) ποσοστό του δημοτικού προϋπολογισμού.

Έτσι, ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός είναι μια διαδικασία δημοκρατικής διαβούλευσης και λήψης αποφάσεων, στην οποία οι (όχι αναγκαστικά ενταγμένοι εκ των προτέρων σε οργανώσεις) κάτοικοι της πόλης αποφασίζουν πώς να διαθέσουν μέρος του δημόσιου προϋπολογισμού, μέσα από συναντήσεις πρόσωπο με πρόσωπο, όπως τοπικές συνελεύσεις, εργαστήρια, προγραμματικές συσκέψεις κι ένα ευρύ φάσμα άλλων συμβάντων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, παρέχονται επίσης «ψυχρά» εργαλεία λήψης αποφάσεων (χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών ή δημοψηφίσματα), προκειμένου να συμπεριληφθεί σε αυτές ο πληθυσμός που συνήθως δεν συμμετέχει: αποτυγχάνουν όμως στις περιπτώσεις που ο "κεντρικός" έλεγχος είναι μεγάλος. Στην πραγματικότητα, η πρωταρχική σημασία του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού είναι ότι "τροφοδοτεί" τον δημόσιο διάλογο και τις διαδικασίες διαβούλευσης μεταξύ πολιτών, παρακινώντας τους να

ανταλλάξουν τις απόψεις τους μέσω ανοιχτών αντιπαραθέσεων, όπου μπορούν να ακούσουν και να υιοθετήσουν απόψεις που διαφέρουν από τις αρχικές τους.

Οι συμμετοχικοί προϋπολογισμοί έχουν συνήθως ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: μέσα από έναν ετήσιο προκαθορισμένο "κύκλο" γεγονότων, τα μέλη της κοινότητας εντοπίζουν τις προτεραιότητες των δαπανών και εκλέγουν αντιπροσώπους για τον προϋπολογισμό για να εκπροσωπήσουν τις γειτονιές τους (ειδικά στις μεγάλες πόλεις, όπου η άμεση σχέση μεταξύ συνελεύσεων και πολιτικών δεν είναι αρκετή για την εμβάθυνση των υπό συζήτηση θεμάτων, λόγω των μεγάλων αριθμών συμμετεχόντων). Έπειτα, οι αντιπρόσωποι για τον προϋπολογισμό μετατρέπουν τις κοινοτικές προτεραιότητες σε συγκεκριμένες προτάσεις σχεδίων, οι δημόσιοι υπάλληλοι διευκολύνουν και παρέχουν τεχνική βοήθεια (εκτιμώντας πόσο εφικτά είναι τα προτεινόμενα σχέδια), τα μέλη της κοινότητας ψηφίζουν ποια σχέδια θα χρηματοδοτηθούν και η δημόσια αρχή τυπικά εγκρίνει και εκτελεί τα σχέδια (μετατρέποντας έτσι ένα γνωμοδοτικό εργαλείο σε εργαλείο διαβούλευσης).

Ακολουθώντας αυτόν τον "περιεκτικό" ορισμό, οι συμμετοχικοί προϋπολογισμοί έχουν εξαπλωθεί σε εκατοντάδες πόλεις της Λατινικής Αμερικής και αποτελούν αντικείμενο ορισμένων "πειραμάτων" στην Ασία και την Αφρική. Στο δυτικό πλαίσιο, τα πρώτα παραδείγματα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα έδειξαν την ανάγκη επέκτασης αυτού του ορισμού, καθώς περιόρισαν την εφαρμογή αυτών των αρχών σε "περιορισμένα δοκιμαστικά παραδείγματα" που αφορούν περιφερειακούς ή θεματικούς προϋπολογισμούς (όπως προϋπολογισμούς για σχολεία ή κατοικίες). Τους συγχώνευσαν επίσης με άλλες συμμετοχικές διαδικασίες που έχουν να κάνουν με στρατηγικό και μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό ή με προϋπολογισμούς συνεταιρισμών και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (Allegretti G., 2007).

3.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται λόγος για τον τρόπο που σιγά – σιγά ο πολίτης θα αποκτήσει θετική αντίληψη για τη συμμετοχή. Επίσης για τη χρησιμότητα του συμμετοχικού προϋπολογισμού που έχει τη δυναμική να οδηγήσει στην κοινωνική αλλαγή.

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός δεν έχει λύση για όλα τα προβλήματα, ούτε και είναι το κατεξοχήν όργανο αποφάσεων. Είναι απλά ένα από τα συμμετοχικά όργανα. Θα μπορούσε να είναι, όμως, η αρχή, η βάση της μεταρρύθμισης.

Όπως περιγράφει ο Allegretti G., στις διαλέξεις του «συγκεντρώνουμε τις δυνάμεις στον προϋπολογισμό, όπου γίνεται λόγος για χρήματα και ελκύει τον κόσμο και από κει περνάμε στη δημιουργία συστημάτων συμμετοχής των πολιτών ενισχύοντάς τους, λαμβάνοντας υπόψη τα όρια στη συμμετοχή που έχουν οι πολίτες. Υπάρχουν όρια που ο πολίτης δε μπορεί να ξεπεράσει, π.χ. δε μπορεί να πάει 10 φορές τη βδομάδα σε 10 συναντήσεις, δεν υπάρχουν καν 10 ημέρες, αλλά 7. Τη μία θα θέλει να ξεκουραστεί, την άλλη να την αφιερώσει στην οικογένειά του. Δεν μπορείς να συμμετάσχεις με τέτοιο ρυθμό. Υπάρχουν όρια που μελετώνται από την αρχή και κατανοούνται και σιγά – σιγά ανακαλύπτει ο ίδιος ο πολίτης ότι η συμμετοχή είναι χρήσιμη και διασκεδαστική. Ίσως να αφιερώσει στη συνάντηση τρεις βραδιές αντί για μία, τότε μόνο θ' αρχίσει να εξαπλώνεται, όχι όμως πριν».

Αναγνωρίζοντας, λοιπόν, ο πολίτης τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής, επιθυμεί να εμπλέκεται ολοένα και περισσότερο σε διαδικασίες που προωθούν την ισότητα, την δημοκρατία, την δικαιοσύνη.

Κάνει μ' αυτόν τον τρόπο την παρουσία του πιο ενεργή, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες, αλλά και τις ευθύνες που του αναλογούν για το μέλλον του τόπου του.

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στη δημιουργία ισχυρής στήριξης των τοπικών αυτοδιοικήσεων. Επίσης θα μπορούσε να βοηθήσει στην καταπολέμηση της έλλειψης της δημοκρατικής εκπροσώπησης και στην απόκλιση που δημιουργείται μεταξύ των πολιτών και της πολιτικής, κάτι που φαίνεται έντονα από το γεγονός ότι όλο και λιγότεροι ψηφίζουν. Ακόμα είναι σε θέση να μειώσει την άσκοπη δαπάνη των δήμων, αυξάνοντας τη δυναμικότητα των πολιτών ως προς τον έλεγχο, ο οποίος μετριάζει τα φαινόμενα της ευνοιοκρατίας και της διαφθοράς. Έχει τη δυναμική να είναι ένα όργανο αποφάσεων στα πιο μεγάλα προγράμματα της αστικής αλλαγής και των διακοινοτικών σχέσεων. Υπάρχει η δυνατότητα να ενισχύσει και να τοποθετήσει δημοκρατικά όργανα στα κοινωνικά δίκτυα και μαθαίνοντας ο πολίτης να λειτουργεί με τους κανόνες, ίσως μπορέσει πιο εύκολα να τους εφαρμόσει και στα κοινωνικά φόρα. Τέλος θα μπορούσε να βοηθήσει στη δημιουργία σχέσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων και κυβερνήσεων ακόμα και εκτός πόλεων.

Επομένως ο συμμετοχικός προϋπολογισμός σαν διαδικασία συμμετοχής μπορεί να οδηγήσει σε πολιτική, κοινωνική και οικονομική αλλαγή. Η κοινωνία θα είναι πιο δημοκρατική, με τους πολίτες να έχουν τον πρώτο λόγο για τις ανάγκες και τα προβλήματά τους (Allegretti G., 2003).

3.3 Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Στην ενότητα που ακολουθεί αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους μεταδίδεται η συμμετοχική διαδικασία στη σύνταξη δημοτικών προϋπολογισμών με παραδείγματα από διάφορες πόλεις του κόσμου.

Στη Βραζιλία, όπου γεννήθηκε η συμμετοχική διαδικασία στη σύνταξη δημοτικών προϋπολογισμών, η διαδικασία έχει εξαπλωθεί σε αρκετές πόλεις. Μέχρι το 2006 κάπου 200 – 250 δήμοι συνέτασσαν συμμετοχικούς προϋπολογισμούς. Η διαδικασία εισήχθη πρώτα στα εύπορα νότια και κεντρικά τμήματα της χώρας, αλλά τώρα έχει φτάσει στις πρωτεύουσες των νοτιοανατολικών επαρχιών, συμπεριλαμβανομένων ιδιαίτερα φτωχών πόλεων, όπως η Fortaleza, η Recife, και η Aracaju. Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός δεν αποτελεί πλέον πρακτική που ακολουθούν οι αιρετοί του Εργατικού Κόμματος, καθώς κόμματα από το κέντρο έως την άκρα αριστερά υιοθετούν την διαδικασία.

Το Περού έχει επίσης εισαγάγει και εφαρμόζει νομοθεσία για τη συμμετοχική διαδικασία. Τα τελευταία πέντε χρόνια περισσότερες από 800 τοπικές, περιφερειακές και επαρχιακές διοικήσεις έχουν αρχίσει να συζητούν τους προϋπολογισμούς τους με τους κατοίκους. Αν και αυτή η «εκ των άνωθεν» προσέγγιση υποφέρει δεν εναρμονίζεται πάντα με τις τοπικές συνθήκες, πολλές πρωτοβουλίες έχουν ήδη ευδοκιμήσει, καθώς στηρίζονται από το ισχυρό πολιτικό δίκτυο «Ερυθρό Περού» και αγκαλιάζονται από τους πολίτες που διαθέτουν ισχυρή κουλτούρα συμμετοχής στα κοινά.

Στην Κολομβία, η αμερικανική Υπηρεσία για τη Διεθνή ανάπτυξη στηρίζει τους συμμετοχικούς προϋπολογισμούς μέσω του «Σχεδίου Κολομβία» και οι τοπικές κυβερνήσεις, όπως του Pasto και του Medellin, πειραματίζονται η καθεμία με το δικό της τρόπο. Η Βενεζουέλα, η Ουρουγουάη, η Χιλή και η Βολιβία έχουν όλες συμπεριλάβει το θέμα στην πολιτική τους ατζέντα.

Από το 2003, ο δήμος του Πόρτο Αλέγκρε συντονίζει ένα δίκτυο, υποστηριζόμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, που περιλαμβάνει περισσότερες από 350 πόλεις και 100 φορείς από την Ευρώπη και Λατινική Αμερική. Τον Ιούνιο του 2006 στο Παγκόσμιο Αστικό Βήμα, συμμετέχοντες από τουλάχιστον 30 χώρες παρακολούθησαν εργαστήριο σχετικό με τους συμμετοχικούς προϋπολογισμούς. Νωρίτερα τον μήνα, αρμόδιοι από την Αφρική, την Ασία και την ανατολική Ευρώπη συναντήθηκαν στη Βραζιλία προκειμένου να συμμετάσχουν σε σεμινάριο για το ίδιο θέμα.

Κατά την περίοδο 2000 – 2006, ο αριθμός των δήμων με συμμετοχικό προϋπολογισμό αυξήθηκε παγκοσμίως από 200 σε περίπου 1.200. Στην Ευρώπη, περισσότερες από 50 πόλεις έχουν υιοθετήσει τη διαδικασία, ενώ παρόμοιες πρωτοβουλίες είναι σε εξέλιξη στην Ασία, την Αφρική και τη Βόρειο Αμερική (Souza C., 2006).

3.4 ΕΙΔΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Προχωρώντας θα αναφερθούμε στην εφαρμογή των προτύπων συμμετοχικών προϋπολογισμών με τη έννοια των παραδειγμάτων, διαφορετικών μεταξύ τους που έχουν ενδιαφέρον να μελετηθούν.

Στην ερώτηση αν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο πρότυπο συμμετοχικού προϋπολογισμού, θα μπορούσε κανείς να απαντήσει μονολεκτικά: Όχι. Ωστόσο, υπάρχουν πολλά παραδείγματα πειραματισμών, διαφορετικά μεταξύ τους, που έχει ενδιαφέρον να μελετηθούν. Σε κάθε περίπτωση, ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός δεν πρέπει να θεωρείται ως ένα «εργαλείο» προοριζόμενο αποκλειστικά να διεγείρει την ενεργό συνείδηση του πολίτη, ώστε αυτός να συμμετέχει στις επιλογές που αφορούν τον τόπο όπου ζει και εργάζεται. Πρέπει να αποτελεί μια από τις συνιστώσες ενός «συστήματος συμμετοχής των πολιτών» που θα εναρμονίζεται με τις άλλες μορφές χωρικής ή θεματικής συμμετοχής, στις οποίες θα παίρνουν μέρος πολίτες πριν και μετά τη λήψη των αποφάσεων που αφορούν την περιοχή τους. Επιγραμματικά, πάντως, μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν δύο ξεχωριστές κατηγορίες Συμμετοχικού Προϋπολογισμού:

- Η πρώτη (που διαμορφώθηκε ιδιαίτερα σε πόλεις και περιοχές της Βραζιλίας, του Περού, της Βολιβίας και σε άλλες χώρες της Νότιας Αμερικής) εστιάζεται σε στόχους που έχουν σχέση με τον εκδημοκρατισμό των τοπικών θεσμών και προβλέπει μεγαλύτερα περιθώρια αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων για εκείνους τους πολίτες που συμμετέχουν στις διαδικασίες συζήτησης των προϋπολογισμών.
- Η δεύτερη (που διαμορφώθηκε στη Βόρεια Ευρώπη και τη Νέα Ζηλανδία, αλλά και στις ΗΠΑ, ενώ σήμερα εξαπλώνεται σε

διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις και σε ορισμένες περιοχές της Αφρικής) αντιλαμβάνεται τη συμμετοχή περισσότερο με μια «συμβουλευτική» έννοια, κι έχει ως πρωταρχικό στόχο την αύξηση της διαφάνειας και την επίτευξη αποτελεσματικότερης διαχείρισης των δημοσίων πόρων.

Ανεξάρτητα από τις διαφορές έμφασης, ρόλου και διάρθρωσης των επιμέρους φάσεων, οι πολίτες παρεμβαίνουν και στις δύο περιπτώσεις πριν τη λήψη αποφάσεων, οι οποίες υπόκεινται στην αρμοδιότητα των δημοτικών (ή περιφερειακών κ.λ.π.) συμβουλίων. Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτεία καλείται να ασκήσει πίεση και έλεγχο, ώστε οι υποδείξεις που κάνουν οι πολίτες να μην παραβλέπονται αβασάνιστα και χωρίς επαρκείς εξηγήσεις από τους εκλεγμένους εκπροσώπους τους (Allegretti G., 2007).

3.5 ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τις αρχές και τις αξίες που διέπονται οι συμμετοχικοί προϋπολογισμοί με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης, την καλή διακυβέρνησή της και τελικά την ενίσχυση της δημοκρατικής συμμετοχής των δημοτών στα κοινά.

Βασικές αρχές του συμμετοχικού προϋπολογισμού είναι:

- Η ισότιμη πρόσβαση κάθε δημότη στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στον τομέα των δαπανών, χωρίς να δημιουργούνται «δαρβινικοί μηχανισμοί», που εξαιρούν τους αδύναμους, τους λιγότερο μορφωμένους κ.ά.
- Η ανάπτυξη των θεσμών σε ηθική βάση

- Η ευαισθητοποίηση των δημοτών σε θέματα που αφορούν την πόλη
- Η αντιμετώπιση των στρεβλώσεων που γεννά η κοινωνία της αγοράς
- Η διάδοση των μορφών «αλληλεγγύης στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης» (ένα είδος πάρε – δώσε μεταξύ των γειτονιών).

Οι αρχές αυτές στόχο έχουν τη βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης και την καλή διακυβέρνησή της. Και τελικά την ενίσχυση της δημοκρατικής συμμετοχής των δημοτών στα κοινά (Allegretti G., 2003).

3.6 ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ Ο ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στη συνέχεια θα αναφέρουμε χώρες και πόλεις ανά τον κόσμο, οι οποίες έχουν υλοποιήσει σε δήμους τους το επίκαιρο εγχείρημα των συμμετοχικών προϋπολογισμών.

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός είναι ένα επίκαιρο εγχείρημα που αντιμετωπίζει άμεσα αυτές τις κρίσιμες προκλήσεις για την σύγχρονη δημοκρατία. Από το 1989 που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην πόλη του Πόρτο Αλέγκρε έχει εξαπλωθεί ραγδαία: περίπου 1.000 πόλεις ανά τον κόσμο και 80 στην Ευρώπη έχουν υλοποιήσει ως σήμερα ανάλογα πειράματα.

Μετά από το Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας, εφαρμόστηκε σε πόλεις της Βολιβίας, του Περού και σε άλλες πόλεις της Λατινικής Αμερικής. Εφαρμόζεται στις Η.Π.Α., Νέα Ζηλανδία και στην Αφρική. Στην Ευρώπη στην Ισπανία π.χ. στην Κόρδοβα, Σεβίλλη, σε δήμους γύρω

από τη Βαρκελώνη, την Καταλονία και την Ανδαλουσία. Στην Ιταλία στη Ρώμη, Νάπολη, Βενετία, σε δήμους του Μιλάνο. Στην Αγγλία στην ευρύτερη πόλη του Μάντσεστερ και του Σάλφορντ. Στη Γερμανία στο Βερολίνο, Έμστεντεν, Ράινστεντεν, Γκρος – Ούμσταντ, Έσλινγκεν. Είναι η χώρα με το μεγαλύτερο αριθμό εμπειριών (15 – 20 περιπτώσεις). Στη Γαλλία, σε δήμους του Παρισιού, στο Μορσάν – Σιρ – Ορζ, στο Σεν – Ντενί στη Ναν/τέρ, στο Πουατιέ, στο Μπομπινί και αλλού. Ενδιαφέρον δείχνουν η Ινδία, Κορέα, Ινδονησία, Αγία Πετρούπολη και πολλές χώρες της Ανατολικής Ευρώπη (Κλαουδάτου Μ., 2006).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδότησε προγράμματα ανταλλαγής εμπειριών, δημιουργώντας ένα δίκτυο, που ασχολείται αποκλειστικά με το θέμα των Συμμετοχικών Προϋπολογισμών. Όλα αυτά τα παραδείγματα έχουν το δικό τους ιδιαίτερο προσανατολισμό, τη δική τους ξεχωριστή ταυτότητα. Για τις περισσότερες από αυτές είναι μια απόπειρα περαιτέρω εκδημοκρατισμού της πολιτικής της τοπικής διακυβέρνησης, καθώς κι άλλα προγράμματα στον τομέα αυτό σχετίζονται με τοπικούς και εθνικούς προϋπολογισμούς. Ο εκδημοκρατισμός της πολιτική προϋπολογισμού έχει πολλές διαφορετικές πλευρές όσον αφορά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες αναπτύσσονται οι σχετικές πρακτικές. Πάντως, το κοινό στοιχείο όλων αυτών των εγχειρημάτων είναι ότι οι συνθήκες για πολιτική δράση αλλάξανε προς όφελος των πολιτών, και το πεδίο του πολιτικού διαλόγου χαράχτηκε εκ νέου **(**Brangsch L., 2007**).**

3.7 Ο ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΌΣ ΣΤΟ ΠΟΡΤΟ ΑΛΕΓΚΡΕ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ – ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΕ

Σ' αυτήν εδώ την ενότητα θα παρουσιάσουμε την πρώτη εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού που έλαβε χώρα στο Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας.

Το Πόρτο Αλέγκρε είναι μια βραζιλιάνικη πόλη με πληθυσμό 1.500.000 κάτοικοι ο Δήμος και εκτείνεται κατά μήκος του μολυσμένου ποταμού Γκουαΐμπα της νότιας Βραζιλίας. Είναι περιφερειακή πρωτεύουσα της πολιτείας του Ρίο Γκράντε Ντο Σουλ. Το 1940, ζούσαν εκεί λιγότεροι από 300.000 κάτοικοι. Σήμερα μόνο στις 250 φαβέλας ζουν περίπου 400.000 άνθρωποι.

Από το 1989, το Πόρτο Αλέγκρε κυβερνάται από το Κόμμα των Εργαζόμενων (P.T) που ιδρύθηκε το 1980. Δημιουργήθηκε από ένα συνασπισμό εργατικών συνδικάτων, κοινωνικών κινημάτων από τις πόλεις και τα χωριά, ανθρώπων από Χριστιανικές κοινότητες και πρώην μαρξιστικές και τροτσκιστικές επαναστατικές ομάδες. Το P.T δεν έχει ξεκάθαρη ιδεολογία αλλά διαθέτει δύο βασικούς άξονες:

- inversao de prioridades (αντιστροφή των προτεραιοτήτων): το πελατειακό σύστημα, που ωφελεί τις ομάδες της ελίτ, πρέπει να πάψει να υφίσταται, και να αποκτήσουν προτεραιότητα οι ανάγκες των φτωχών.
- participao popular (λαϊκή συμμετοχή): Όπως σε όλες τις χώρες του κόσμου, ο λαός της Βραζιλίας βρίσκεται στην αναζήτηση της πραγματικής δημοκρατίας.

Το Πόρτο Αλέγκρε αποτελεί τη χαρακτηριστικότερη μορφή του λατινοαμερικάνικου μοντέλου. Η πάνω από 20 χρόνια κυριαρχία στην

Περιφέρεια και τον Δήμο της βραζιλιάνικης Αριστεράς, ευνοημένο από τη σχετική αυτονομία και το δυναμικό εμπορικό λιμάνι του, είναι παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης αλλά και υπηρεσιών από την αυτοδιοίκηση (Allegretti G, 2003).

Η υπηρεσία οικονομικού προγραμματισμού του Δήμου, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και κοινωνικούς εταίρους, δημιουργεί ανά δημοτικό διαμέρισμα ερωτηματολόγια προτεραιοτήτων σε τομείς, για τον επόμενο χρόνο. Αυτό διανέμεται στους κατοίκους, οι οποίοι επιλέγουν έργα και δράσεις για την περιοχή τους, σε συνελεύσεις γειτονιάς, εργασιακών χώρων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κ.λ.π. Αυτά συλλέγονται και μεταφέρονται στην έδρα του δημοτικού διαμερίσματος, όπου αξιολογούνται από ένα σώμα που αποτελείτε από την αντίστοιχη δημοτική επιτροπή, εκπρόσωπους των τοπικών φορέων και των κοινωνικών εταίρων, καθώς και από κατοίκους της περιοχής που είναι εκλεγμένοι από γενικές συνελεύσεις. Στο δημοτικό προϋπολογισμό υπάρχει ένα κομμάτι για τα δημοτικά διαμερίσματα, δεσμευμένο κατά προτεραιότητα για την πραγματοποίηση αυτών των έργων και δράσεων ανά περιοχή, το οποίο διαφέρει ανά έτος και διαμέρισμα (5 – 10% του συνολικού προϋπολογισμού).

Ενδεικτικό είναι ότι το ποσοστό συμμετοχής των κατοίκων, περίπου μηδενικό όταν ξεκίνησε πριν 12 χρόνια, έχει φθάσει σήμερα σχεδόν το 10%, μια που οι κάτοικοι είδαν να πραγματοποιείται μέρος των προτάσεών τους στις γειτονιές τους (Allegretti G., 2007).

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ ΠΟΡΤΟ ΑΛΕΓΚΡΕ

Μερικές βασικές φάσεις της διαδικασίας θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα ακόλουθα:

1. Η πόλη του Πόρτο Αλέγκρε υποδιαιρείται σε 16 διαμερίσματα. Τον μήνα Απρίλιο, σε κάθε διαμέρισμα διεξάγεται ένας πρώτος, ετήσιος, "ανοιχτός γύρος" γενικής συνέλευσης. Επιπλέον, υπάρχουν γενικές συνελεύσεις για κάθε ένα από τα θεματικά φόρα:

α) μεταφορές και κυκλοφορία

β) αστικός σχεδιασμός και οργάνωση της πόλης

γ) εκπαίδευση και πολιτισμός

δ) υγεία και κοινωνική ασφάλεια

ε) οικονομική ανάπτυξη και φορολογική μεταρρύθμιση

Αυτοί οι πρώτοι γύροι συνελεύσεων έχουν ένα χαρακτήρα κινητοποίησης, καθώς έχουν σχεδιασθεί περισσότερο για να προσελκύσουν νέα άτομα στις διαδικασίες αποφάσεων παρά για να παίρνουν ουσιαστικές αποφάσεις. Με την βοήθεια βίντεο περιγράφεται η διαδικασία, εξηγούνται οι βασικές παράμετροι του προϋπολογισμού, και παρουσιάζονται οι σημαντικότερες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν τον περασμένο χρόνο. Δίδεται ο χρόνος σε κάποιους από τους συμμετέχοντες να μιλήσουν. Για περίπου 45 λεπτά, οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν και κριτικάρουν την διοίκηση ενώ καταγράφονται μια σειρά από αιτήματα. Ο δήμαρχος εκφωνεί ένα λόγο.

2. Στις εβδομάδες που ακολουθούν την πρώτη συνέλευση, πραγματοποιούνται ενδιάμεσες συναντήσεις στις γειτονιές (για τα "θεματικά φόρουμ" καθώς οι συνελεύσεις σε υπό – θεματικό επίπεδο

έχουν ήδη πραγματοποιηθεί). Σε αυτές τις συναντήσεις στις γειτονιές καταρτίζονται οι κατάλογοι των προτεραιοτήτων για επενδύσεις.

3. Κατά την διάρκεια του Ιουνίου, πραγματοποιείται ο δεύτερος γύρος των περιφερειακών και θεματικών συνελεύσεων. Εδώ προνομιακές κατηγορίες δαπανών όπως της υγείας, υγιεινής, των πεζοδρομήσεων καθώς και τα επενδυτικά προγράμματα παρουσιάζονται επισήμως στην διοίκηση. Επίσης σε αυτόν τον δεύτερο γύρο συνελεύσεων οι συμμετέχοντες ψηφίζουν δύο αντιπροσώπους και δύο αναπληρωματικούς για τις θέσεις στο Δημοτικό Συμβούλιο Προϋπολογισμού.

4. Στα στάδια 1 και 2 ψηφίζονται οι αντιπρόσωποι για το Περιφερειακό Φόρουμ Προϋπολογισμού. Το Φόρουμ με βάση τις λίστες προτεραιότητας που έχουν ετοιμαστεί από τις συνελεύσεις της γειτονιάς καταρτίζει ένα κατάλογο για το σύνολο του διαμερίσματος. Η πραγματοποίηση των επενδύσεων συζητείται με τους αντιπρόσωπους της πόλης. Η εργασία στα φόρα των Αντιπροσώπων συνεχίζεται όλο τον χρόνο. Εγείρονται διαφωνίες με τις αντιπροσωπείες της πόλης στους "τεχνικούς περιορισμούς" ή την "οικονομική δυνατότητα" και τα φόρα έχουν τον τελευταίο λόγο για την λήψη απόφασης σε αυτά τα ζητήματα. Τα φόρα ελέγχουν την διοίκηση για να εξασφαλιστεί ότι όντως εκπληρώνει τις υποσχέσεις της, και διευθύνουν στον μικροχώρο την ουσιαστική εφαρμογή του κεντρικού σχεδιασμού.

5. Το Δημοτικό Συμβούλιο του Προϋπολογισμού συντονίζει τις απαιτήσεις πού έχουν τεθεί από τα περιφερειακά και θεματικά φόρουμ με σκοπό να παράσχει το ετήσιο πλάνο επενδύσεων της πόλης. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι προτεραιότητες στις επενδύσεις αποφασίζονται με άμεσες και δημοκρατικές διαδικασίες, στις

συνελεύσεις των γειτονιών. Είναι με αυτό τον τρόπο που ο λαός κυβερνά. Εκλεγμένα σώματα, όπως τα Φόρουμ του Προϋπολογισμού της Συνοικίας, το Δημοτικό Συμβούλιο του Προϋπολογισμού και το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημοτική Αρχή, εφαρμόζουν τις αποφάσεις που έχουν παρθεί από τον λαό. Η διακυβέρνηση αυτού του τύπου πραγματοποιεί ότι έπρεπε να συμβαίνει: η εφαρμογή της επιθυμίας του λαού. Διακυβέρνηση και διοίκηση είναι διαφορετικά πράγματα. (Allegretti G., 2003)

Αποτελέσματα:

…Η εμπειρία στο Πόρτο Αλέγκρε δείχνει ότι η άμεση λαϊκή συμμετοχή αυξάνει δραματικά την αποτελεσματικότητα των δημοσίων δαπανών. Η Abers R., συμπεραίνει από τον δικό της τομέα έρευνας: "Οι συμμετέχοντες στην κατάρτιση του προϋπολογισμού σταθερά ερωτούν την ημερομηνία, επεξηγήσεις και τις αποφάσεις που έχουν παρθεί από την διοίκηση". Αυτό θέτει τη νομαρχία μόνιμα υπό πίεση για να δώσει εξηγήσεις. Αν και στις περισσότερες περιπτώσεις, οι τεχνικές επεξηγήσεις της διοίκησης ήταν σωστές, η σταθερή απειλή ότι οι συμμετέχοντες θα απαιτούσαν απόδειξη πίεζε τις αρχές να δραστηριοποιούνται μόνο σε έργα που θα μπορούσαν, τουλάχιστον, να δικαιολογήσουν.

Η συνέπεια αυτού του είδους της διαφάνειας ήταν η συνολική ελάττωση στον προϋπολογισμό του δήμου των φαινομένων της διαφθοράς και των πελατειακών σχέσεων που διαπλέκει, επί το πλείστον, την κυβέρνηση της Βραζιλίας και διαβρώνει τις διαδικασίες αποφάσεων ιδιαίτερα στον οικονομικό τομέα. Έγινε πλέον απίθανο να εξαφανίζονται χρήματα, να υπερκοστολογούνται συμφωνίες, να αγνοούνται υποσχέσεις και να γίνονται περιττές επενδύσεις…(Abers R., 1998).

Ποιος συμμετέχει;

…Orcamento participativo σημαίνει ότι μεγάλος αριθμός από συνηθισμένους ανθρώπους αποκτούν απευθείας έλεγχο στα εκατομμύρια δολάρια των εσόδων της πόλης. Το 1994, περίπου 8% του ενήλικου πληθυσμού είχε άμεση συμμετοχή, στις συνελεύσεις του προϋπολογισμού. (Allegretti G., 2003).

Από θεωρητική σκοπιά, η πολιτική εντολή υφίσταται επίσης στην περίπτωση της άμεσης δημοκρατικής λήψης απόφασης. Στην περίπτωση της αντιπροσωπευτικής λήψης αποφάσεων, η εντολή περιορίζεται σε ένα μικρό κύκλο αντιπροσώπων (κοινοβούλιο, κοινοτικό συμβούλιο κ.λπ.) που εκλέγονται μέχρι την λήξη της. Κάτω από την άμεση δημοκρατική λήψη αποφάσεων η εντολή είναι στα χέρια όλων των πολιτών που επιδιώκουν να συμμετάσχουν…

Η Abers R., παρατήρησε ότι οι φτωχότεροι τείνουν να συμμετάσχουν περισσότερο στα συμβούλια του orcamento participativo. Πριν από την εισαγωγή του orcamento participativo, η μεγαλύτερη απόσταση υπόνομων που έχει κατασκευαστεί ήταν 17 χιλιόμετρα το 1987. Από το 1990 έως το 1994 το νούμερο ανέβηκε στα 46 χιλιόμετρα ετησίως. Σαν αποτέλεσμα ήταν ότι το ποσοστό των πολιτών που είχαν πρόσβαση στο αποχετευτικό δίκτυο αυξήθηκε από 46 στα 95%. Κατά την διάρκεια των τριών τελευταίων χρόνων η διοίκηση του P.T κατασκεύαζε τέσσερα χιλιόμετρα πεζοδρομίου ετησίως, μετά το 1990, 20 χιλιόμετρα δρόμου πεζοδρομούνταν και η ποιότητα της εργασίας βελτιώθηκε δραματικά. Τα περιστατικά φαβέλας που είχαν μόνο λασπωμένους δρόμους και μονοπάτια, έγιναν προσπελάσιμα για τα λεωφορεία, τα απορριμματοφόρα, τα ασθενοφόρα και τα αυτοκίνητα της αστυνομίας (Allegretti G., 2003).

3.8 Ο ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΕΒΙΛΛΗ – Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούμε στον τρόπο εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού στη Σεβίλλη, που είναι και η μακροβιότερη πρακτική στην Ευρώπη.

Η Σεβίλλη στη νότια Ισπανία (πληθυσμός 600.000 κάτοικοι) έχει χωριστεί σε 11 περιοχές. Κάθε περιοχή σε γειτονιές, όπου μέσα από λαϊκές συνελεύσεις συζητείται η πρόταση που έχει διαμορφωθεί από την δημοτική επιτροπή συμμετοχικού προϋπολογισμού (δήμος, φορείς, κοινωνικοί εταίροι κ.λ.π.) για την περιοχή. Προστίθενται ή αφαιρούνται δράσεις και έργα, εκλέγονται εκπρόσωποι γειτονιάς. Όλοι οι εκπρόσωποι από τα διαμερίσματα και οι εκπρόσωποι των φορέων και των κοινωνικών εταίρων καθορίζουν σε γενική συνέλευση τις προτεραιότητες του 13% του συνολικού προϋπολογισμού που αφορά ειδικά έργα και δράσεις στις περιοχές.

Αξίζει να τονιστεί πως η Σεβίλλη αντιμετωπίζει προβλήματα ελλείψεως ελεύθερων χώρων και αγωνίζεται κατά της πλήρους τσιμεντοποίησής της. Σημαντικό βήμα για την βελτίωση της κατάστασης αυτής αποτελεί η διαδικασία του συμμετοχικού προϋπολογισμού.

Πιο συγκεκριμένα για την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού στη Σεβίλλη συνεργάστηκαν δεκατέσσερις δημοτικοί σύμβουλοι των σοσιαλιστών σχημάτισαν με τρεις δημοτικούς συμβούλους από την αριστερή παράταξη (συνεργασία σοσιαλιστών, κομμουνιστών, ριζοσπαστών αριστερών).

Αρχικά διαπραγματεύτηκαν την επιλογή του κατάλληλου μοντέλου του συμμετοχικού προϋπολογισμού σε συνεργασία με πανεπιστημιακούς και οικονομολόγους.

- **Ενημερωτικά φυλλάδια:**

Η επόμενη διαδικασία ήταν η έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων, αναφορικά με τον τρόπο που θα λειτουργήσει το μοντέλο που θα εφαρμοστεί. Σκοπός των ενημερωτικών φυλλαδίων, τα οποία μοίρασαν στους δημότες ήταν η προετοιμασία τους στους δημότες για να προετοιμαστούν.

- **Χωρισμός του δήμου κατά διαμερίσματα:**

Κατόπιν έγινε ο χωρισμός του Δήμου σε διαμερίσματα. Για το χωρισμό αυτόν έλαβαν υπ' όψιν τους τα κτίρια που θα περιλάμβανε κάθε διαμέρισμα, ώστε να φιλοξενούνται με άνεση οι Συνελεύσεις των δημοτών.

- **Εκπαίδευση των ανθρώπων – μηχανών για το στήσιμο των διαδικασιών:**

Πανεπιστημιακοί σύμβουλοι εκπαίδευσαν δύο εθελοντές από κάθε συμμετοχικό διαμέρισμα για τη διαδικασία εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Τους εθελοντές αυτούς τους ονόμασαν «ανθρώπους – μηχανές» και θα λειτουργούσαν πλέον ως όργανα για να την καλύτερη οργάνωση των διαδικασιών του συμμετοχικού προϋπολογισμού.

- **Συνελεύσεις:**

Πραγματοποιήθηκε στις αρχές του χρόνου σύγκληση ανεξάρτητων Συνελεύσεων που οι αποφάσεις τους είναι δεσμευτικές. Συμμετοχή σε αυτές είχαν όλοι οι κάτοικοι ανεξαρτήτως ηλικίας. Δικαίωμα ψήφου

είχαν όλοι οι δημότες άνω των δεκαέξι ετών καθώς και οι νόμιμοι μετανάστες.

- **Επιλογή λαϊκών εκπροσώπων (επικοινωνιακών):**

Στις ανεξάρτητες συνελεύσεις με ψηφοφορία γίνεται εκλογή έξι λαϊκών εκπρόσωπων – τρεις άντρες και τρεις γυναίκες – για ένα μόνο χρόνο. Ο τρόπος της ψηφοφορίας γίνεται με το πολύ δύο μόνο σταυρούς σε ενιαίο ψηφοδέλτιο, για να αποφεύγονται οι αποκλεισμοί. Οι εκπρόσωποι που αναδεικνύονται δεν επανεκλέγονται. Επίσης δεν επιλέγονται ποτέ για πάνω από μία θέση τη φορά. Η ονομασία των εκπροσώπων αυτών είναι επικοινωνιακοί γιατί αυτός θα είναι περισσότερο ο ρόλος τους.

- **Οι δραστηριότητες απασχόλησής τους κυμαίνονται στα εξής:**

Θα εκπροσωπούν πλέον επί ένα χρόνο τους δημότες του διαμερίσματός τους και θα υποστηρίζουν τις κυρίαρχες αποφάσεις των Συνελεύσεων. Θα είναι οι διαμεσολαβητές ανάμεσα στους δημότες, τους τεχνοκράτες και τους δημοτικούς συμβούλους.

- **Ψηφίζονται οι Βασικές κατευθύνσεις και παίρνουν συντελεστή:**

Στην αρχή του χρόνου οι δημότες κατά διαμέρισμα στις Συνελεύσεις αποφασίζουν για τις βασικές κατευθύνσεις που πρέπει να κινηθούν τα έργα. Συγκεκριμένα θα αποφασιστεί σε ποιους βασικούς τομείς είναι αναγκαίο να δοθεί προτεραιότητα, π.χ. θέματα παιδείας, περιβάλλοντος, πρόνοιας, υποδομών….. Οι εκπρόσωποι των διαμερισμάτων συγκεντρώνονται και παρουσιάζουν τη βασική κατεύθυνση που αποφάσισε η συνέλευσή τους και ανακηρύσσουν αυτές που πλειοψηφούν. Αυτές κατά σειρά δίνουν και έναν συντελεστή στα τελικά έργα που θα αποφασιστούν.

- **Αποφάσεις για έργα στο διαμέρισμα:**

Διευκολύνονται οι δημότες για την προσέλευσή τους στο κτίριο της Συνέλευσης π.χ. με δημοτικά λεωφορεία, με παράλληλη λειτουργία παιδικών σταθμών κ.τ.λ. Γίνονται ομιλίες με ίσο χρόνο για όλους. Οι δημότες παρουσιάζουν στη συνέλευση του διαμερίσματός τους τα έργα που θεωρούν ότι έχουν προτεραιότητα. Μετά από ψηφοφορία γίνεται επιλογή των δύο επικρατέστερων έργων και εξουσιοδοτούνται οι εκπρόσωποί τους να τα κοινοποιήσουν στη γενική συνέλευση των εκπροσώπων.

- **Γενική Συνέλευση Εκπροσώπων:**

Οι εκπρόσωποι όλων των διαμερισμάτων παρουσιάζουν στη Γενική Συνέλευση τα έργα που έχουν αποφασίσει οι δημότες του διαμερίσματός τους.

- **Μια βόλτα σε όλο το δήμο με το δημοτικό λεωφορείο:**

Οι εκπρόσωποι (επικοινωνιακοί) όλων των διαμερισμάτων επισκέπτονται επί τόπου όλα τα διαμερίσματα του Δήμου όπου και ενημερώνονται και για τα υπόλοιπα έργα που προτάθηκαν. Μορφώνουν άποψη και επιστρέφουν στις συνελεύσεις τους. Η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική επικοινωνιακά και κοινωνικά, γιατί βοηθάει στην ενημέρωση επί των προβλημάτων όλου του δήμου καθώς και αναπτύσσει τις σχέσεις μεταξύ των δημοτών διαφορετικών διαμερισμάτων.

- **Ενημέρωση, Διαβούλευση, Ψηφοφορία λίστας έργων:**

Στις συνελεύσεις οι εκπρόσωποι παρουσιάζουν τα προτεινόμενα έργα των άλλων διαμερισμάτων. Διαβουλεύονται με τα άλλα διαμερίσματα για την αλληλοϋποστήριξη στην τελική ψηφοφορία (γίνεται ένα πάρε – δώσε μεταξύ των διαμερισμάτων). Τότε αποφασίζει η συνέλευση του

διαμερίσματος με ψηφοφορία ποια έργα (των άλλων διαμερισμάτων) θα στηρίξει και με ποια σειρά. Το πρώτο έργο στη λίστα παίρνει 10 βαθμούς το δεύτερο 9, κ.ο.κ.

- **Γενική Συνέλευση όλων των εκπροσώπων:**

Τελική Λίστα Έργων. Εκεί συνέρχονται οι εκπρόσωποι όλων των διαμερισμάτων και καταθέτει ο καθένας τη λίστα με τα 10 έργα, που αποφάσισε η συνέλευση του κάθε διαμερίσματος (2 του διαμερίσματός τους και 8 από τα άλλα διαμερίσματα). Έτσι μαζεύονται λίστες, όσα τα διαμερίσματα. Καταρτίζεται η τελική λίστα κατά σειρά ψήφων/βαθμών, όπου ο βαθμός κάθε έργου πολλαπλασιάζεται με το «συντελεστή» βασικών κατευθύνσεων, που είχε αποφασιστεί στην αρχή του χρόνου. Έτσι προκύπτει η οριστική λίστα προτεραιότητας των έργων.

- **Τεχνοοικονομική Μελέτη:**

Οι τεχνικές υπηρεσίες του δήμου αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση τεχνοοικονομικών μελετών για τα έργα της λίστας. Οι τεχνοοικονομικές μελέτες, όσον αφορά τα έργα της λίστας αναλαμβάνονται από τις τεχνικές υπηρεσίες του δήμου.

- **Ψήφιση του Προϋπολογισμού από το Δημοτικό Συμβούλιο:**

Η λίστα των έργων ψηφίζεται κατά σειρά από το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο αναλαμβάνει την ευθύνη για την έγκριση του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Η δραστηριότητα αυτή θα πραγματοποιηθεί μέχρι να καλυφθεί το διαθέσιμο κατ' έτος ποσό.

- **Απολογισμός των πεπραγμένων:**

Ο απολογισμός των πεπραγμένων της τρέχουσας χρονιάς ξεκινάει τον Οκτώβριο. Τέλος, τον Νοέμβριο αρχίζει η διαπραγμάτευση για το ποσό ως προς τα έργα της επόμενης χρονιάς (Allegretti G., Herzberg C., 2005).

Όπως υποστηρίζει η Paula Garvin, αντιδήμαρχος της πόλης της Σεβίλλης «όταν η άμεση δημοκρατία συντίθενται με την αντιπροσωπευτική δημοκρατία, μπορεί να φέρει καλύτερα αποτελέσματα γιατί μέσα από αυτή την σύζευξη μπορούν να επιτευχθούν πολύ σημαντικές κατακτήσεις που είναι: η διαφάνεια, η κοινωνική αλληλεγγύη, η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων που τους αφορούν, η υλοποίηση αυτών των αποφάσεων με την αποφασιστική συμμετοχή και δημιουργία των ίδιων των πολιτών σε πολύ συγκεκριμένα έργα, απτά στην καθημερινότητα τους, που μπορούν να αλλάζουν την ζωή τους. Τέλος η άμεση δημοκρατία μπορεί σε θεσμικό επίπεδο να επιφέρει πλήγματα και να εξοβελίσει φαινόμενα γραφειοκρατίας και αναποτελεσματικότητας, που παίζουν το ρόλο του αναχώματος σε φαινόμενα διαφθοράς, αδιαφάνειας και πελατειακών σχέσεων»

Στη συνέχεια αναφερόμενη στις δυσκολίες που αντιμετώπισε το εγχείρημα της προετοιμασίας και της εφαρμογής του σχεδίου του συμμετοχικού προϋπολογισμού στην πόλη της Σεβίλλης επεσήμανε ότι «καθ’ όλη την διάρκεια της μελέτης της κοινωνικής πραγματικότητας της Σεβίλλης διαπιστώθηκε ότι η επαφή όλων των δημοτικών αρχόντων (δημάρχων, αντιδημάρχων, δημοτικών συμβούλων κ.λ.π.) με τους πολίτες ήταν σε εξατομικευμένο επίπεδο και με την λογική που είναι βασισμένη στις πελατειακές σχέσεις με την πιο ακραία μορφή τους. Και παρ’ όλο που είχαν ένα ευρύ φάσμα συλλογικών οργανώσεων και φορέων, πάντα είχαν την παρουσία των προέδρων των φορέων, των εκπροσώπων των φορέων. Ακόμη τόνισε πως οι αλλαγές γίνονται

καθημερινά όταν οι πολίτες καταλάβουν ότι δεν μπορεί κάθε τέσσερα χρόνια να αλλάξουν τη ζωή τους, αλλά κάθε μέρα πρέπει να την αλλάζουν συμμετέχοντας».

Στη συνέχεια ανέφερε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και δράσεις που πραγματοποιήθηκαν για την υλοποίηση του εγχειρήματος του συμμετοχικού προϋπολογισμού, τονίζοντας ότι «στραφήκαμε εκτός αγοράς, γιατί το εγχείρημα δεν μπορούσε να κινηθεί μέσα στο πλαίσιο της αγοράς. Καλέσαμε κοντά μας τους διανοούμενους, τους πανεπιστημιακούς, τους κοινωνιολόγους, τους επικοινωνιολόγους, τους οικονομολόγους, όλους εκείνους που θα μπορούσαν να βοηθήσουν με επάρκεια στο σχεδιασμό αυτής της προσπάθειας. Με διαφάνεια γνωστοποιήσαμε τα τεράστια και μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη μας, θεωρώντας ότι η διαφάνεια είναι το πρώτο εργαλείο που έπρεπε να αξιοποιήσουμε για να αποδείξουμε και με αριθμούς μέσα και από τους προϋπολογισμούς και τους προηγούμενους απολογισμούς ότι τα προβλήματα έχουν και οικονομικές ρίζες» (Κλαουδάτου Μ., 2006).

3.9 Ο ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα πρώτα πειράματα και οι απόπειρες εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού στην Ευρώπη με στόχο να αποκτήσουν οι πολίτες ενεργό ρόλο στον καθορισμό των επενδυτικών προτεραιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στην Ευρώπη σήμερα ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός βρίσκεται στο επίκεντρο συζητήσεων που αφορούν την αποκέντρωση, τις νέες

μορφές διακυβέρνησης και την αλλαγή σχέσεων μεταξύ τοπικών εξουσιών και πολιτών.

Η συνεχής μεγέθυνση των αστικών κέντρων έχει οδηγήσει στην αναγκαιότητα της συμμετοχής της πόλης στη λήψη των αποφάσεων.
Το γεγονός αυτό, επιτρέπει τη συμμετοχή των πολιτών στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ακόμη, αναφορικά με τα περίπλοκα κοινωνικά ζητήματα υπάρχουν διαφοροποιημένες εκτιμήσεις και είναι αναγκαίο σε όλες να δοθεί σημασία για την καλύτερη αντιμετώπισή τους. Ταυτόχρονα, οι πολίτες δείχνουν εμπιστοσύνη στην πολιτική.

Τα πρώτα πειράματα και οι απόπειρες εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού στην Ευρώπη ξεκίνησαν εδώ και 6 περίπου χρόνια, με τις προσπάθειες του κινήματος για μια διαφορετική παγκοσμιοποίηση να γνωστοποιήσει στο ευρύ κοινό τις εμπειρίες εκδημοκρατισμού της δημοτικής διαχείρισης σε κάποιες πόλεις της Λατινικής Αμερικής και στόχο να αποκτήσουν οι πολίτες ενεργό ρόλο στον καθορισμό των επενδυτικών προτεραιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Από εδώ γεννήθηκε ένα πραγματικό πολιτικό κίνημα με κύριο φορέα το παγκόσμιο φόρουμ τοπικής αυτοδιοίκησης για την κοινωνική ένταξη, με βασικούς στόχους την αλλαγή νοοτροπίας και τρόπου ζωής των πολιτών για τον περιορισμό της οικολογικής καταστροφής, την εξοικονόμηση ενέργειας, την προστασία της κοινωνικής ποικιλομορφίας κ.λ.π. και η μέσω της συμμετοχικής οδού, προώθηση και διάδοση μιας κουλτούρας δημοκρατικών εναλλακτικών λύσεων.

Στην Ευρώπη οι πρώτες κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση γίνονται αισθητές και διαφέρουν ανάλογα με τη γεωπολιτιστική θέση εφαρμογής του μοντέλου, χωρίς να αλλάζει ο σκοπός εφαρμογής του (η άμεση πρόσβαση των πολιτών στην οικονομική διαχείριση του δήμου) (Allegretti G., Herzberg C., 2005).

3.10 ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία λόγω και της μεγάλης παράδοσης πολιτικού διαλόγου σε θέματα συμμετοχής, πολλοί δήμοι έδειξαν ενδιαφέρον για την υλοποίηση συμμετοχικών προϋπολογισμών.

Η χώρα έχει μακρά παράδοση πολιτικού διαλόγου σε θέματα συμμετοχής.

Ήδη από τη δεκαετία του 1960, τα εργοστασιακά συμβούλια, τα εκπαιδευτικά συμβούλια και οι εμπειρίες από τον συμμετοχικό σχεδιασμό του κοινωνικού χώρου υπήρξαν σημαντικά κοινωνικά πειράματα τα οποία από την επόμενη δεκαετία άρχισαν να ενσωματώνονται και στη νομοθεσία.

Η πόλη της Ρώμης, ήταν η πρώτη που από το 2000 μετέτρεψε τα δημοτικά διαμερίσματά της σε «δήμους» με κάποιο βαθμό αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων που αφορούν συγκεκριμένες κατηγορίες δαπανών και έναν άμεσα εκλεγόμενο πρόεδρο των εκτελεστικών συμβουλίων τους.

Μετά τις δημοτικές εκλογές του 2001, πάνω από 20 δήμοι έδειξαν ενδιαφέρον για την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού αναθέτοντας σε συγκεκριμένο δημοτικό σύμβουλο την ευθύνη του. Στην πραγματικότητα μόνο λίγες πόλεις έχουν τηρήσει αυτή τη δέσμευση και σήμερα υπάρχουν περίπου 20 περιπτώσεις εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού αρκετά διαφορετικές μεταξύ τους (Κλαουδάτου Μ., 2006).

3.11 ΓΑΛΛΙΑ

Στη Γαλλία οι περιπτώσεις εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού έχουν σαν στόχους να ενισχύσουν τη συμμετοχική δημοκρατία, τη δημόσια διαχείριση και την «τοπική διακυβέρνηση», καθώς και τον μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων των πολιτών.

Στη Γαλλία, ο συμμετοχικός προϋπολογισμός παρουσιάστηκε σαν ένα ισχυρό ιδεολογικό πρόγραμμα που προωθούσαν ορισμένα κόμματα της αριστεράς εναντίον του παραδοσιακού «συγκεντρωτισμού», στην προσπάθειά τους να σταματήσουν την αιμορραγία ψήφων.

Οι γαλλικές περιπτώσεις επικεντρώνονται σε 3 γενικούς στόχους:

- να ενισχύσουν τη δημόσια διαχείριση και την «τοπική διακυβέρνηση», με την ένταξη των καθημερινών προβλημάτων στην πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης
- να μετασχηματίσουν τις κοινωνικές σχέσεις ιδιαίτερα στις πόλεις με υψηλό ποσοστό μη προνομιούχων κοινωνικών στρωμάτων

να ενισχύσουν τη συμμετοχική δημοκρατία, προσπαθώντας να υπογραμμίσουν τη διαφορά ανάμεσα σε αυτήν και την απλή «πολιτική της εγγύτητας» η οποία χαρακτηρίζει την παραδοσιακή δημοκρατική οργάνωση (Κλαουδάτου Μ., 2006).

3.12 ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στη Γερμανία οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης οδήγησαν στη σύνδεση του συμμετοχικού προϋπολογισμού με τον εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης. Κύριος στόχος είναι η διαφάνεια στα οικονομικά ζητήματα.

Είναι η ευρωπαϊκή χώρα με το μεγαλύτερο αριθμό εμπειριών σε συμμετοχικό προϋπολογισμό (15 – 20 περιπτώσεις).

Η επανένωση της Γερμανίας ώθησε πολλά από τα 16 ομόσπονδα κρατίδια να αλλάξουν το ρυθμιστικό τους πλαίσιο, με στόχο μια πιο ενεργή ανάμειξη των κατοίκων στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων. Αυτό οδήγησε στην άμεση εκλογή δημάρχων, την ελευθερία επιλογής δημοτικών συμβούλων με εκλογές, την εισαγωγή νόμων που να προωθούν τις λαϊκές πρωτοβουλίες και τα δημοψηφίσματα. Ταυτόχρονα, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης οδήγησαν στη σύνδεση του συμμετοχικού προϋπολογισμού με τον εκσυγχρονισμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κύριος στόχος είναι η διαφάνεια στα οικονομικά ζητήματα.

Στη Γερμανία μεγάλο ρόλο παίζει η παροχή πληροφόρησης για την προέλευση των πόρων και τις δημόσιες δαπάνες ενώ η συζήτηση για τις δημόσιες επενδύσεις είναι ελάσσονος σημασίας **(**Brangsch L., 2007**).**

Η εφαρμογή του οργανώνεται συνήθως σε 3 στάδια:

- Το στάδιο της ενημέρωσης, όπου οι πολίτες παίρνουν τις αναγκαίες πληροφορίες για τα έσοδα και τις δαπάνες της πόλης μαζί με λεπτομερής εξηγήσεις για τους δημοτικούς φόρους

- Το στάδιο της διαβούλευσης με τους πολίτες, είτε μέσω δημόσιων συνελεύσεων, είτε μέσω ερωτηματολογίων που διακινούνται στο διαδίκτυο
- Το τρίτο στάδιο, περιλαμβάνει τη σύνταξη αναφορών μετά την ψήφιση του προϋπολογισμού στο δημοτικό συμβούλιο **(**Brangsch L., 2007**).**

3.13 ΙΣΠΑΝΙΑ

Στην Ισπανία τα διάφορα μοντέλα συμμετοχικών προϋπολογισμών στηρίζονται σε δικούς τους κανόνες λειτουργίας που έχουν συντάξει από κοινού το δημοτικό συμβούλιο και οι πολίτες. Βασικό πλεονέκτημά τους αποτελεί η ισχυρή πολιτική βούληση των δημοτικών συμβουλίων να παρέχουν τα μέσα για την οργάνωση της συμμετοχής των πολιτών.

Εδώ οι πρώτες προσπάθειες συμμετοχικού προϋπολογισμού άρχισαν να αναπτύσσονται από το 2000 κυρίως στην Καταλονία και την Ανδαλουσία και τα διάφορα μοντέλα στηρίζονται σε δικούς τους κανόνες λειτουργίας που έχουν συντάξει από κοινού το δημοτικό συμβούλιο και οι πολίτες.

Αυτοί οι κανονισμοί καθορίζουν τις λειτουργίες κάθε φορέα, τις μεθόδους οργάνωσης και διεύθυνσης των συνελεύσεων αλλά ακόμη και τον τρόπο της χωροταξικής κατανομής των πόρων που προορίζονται για επενδύσεις.

Η εφαρμογή των μοντέλων συμμετοχικού προϋπολογισμού υλοποιείται σε διάφορες φάσεις με πρώτη εκείνη της γενικής ενημέρωσης και της παρουσίασης των προγραμμάτων και καταλήγει στην

επεξεργασία ενός καταλόγου προτεραιοτήτων από ένα μικρό αριθμό λαϊκών αντιπροσώπων.

Το βασικό πλεονέκτημα που έχουν οι εφαρμογές στην Ισπανία είναι η ισχυρή πολιτική βούληση των δημοτικών συμβουλίων να παρέχουν τα μέσα για την οργάνωση της συμμετοχής των πολιτών (Κλαουδάτου Μ., 2006).

3.14 ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα[5] η μέθοδος που ακολουθείται στους δήμους που έχουν γίνει προσπάθειες υλοποίησης του εγχειρήματος αυτού παρατίθεται αναλυτικά παρακάτω:

Η μέθοδος που ακολουθείτε συνήθως, στους Δήμους[6] της Ελλάδας οι οποίοι εφαρμόζουν τον Συμμετοχικό προϋπολογισμό, παρατηρείτε ως εξής:

►Οι πολίτες προτείνουν και προσπαθούν να πείσουν αλλήλους για την χρησιμότητα των προτάσεων τους

►Η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου επεξεργάζεται και κοστολογεί τις προτάσεις

[5] Δείτε την πρόταση Προϋπολογισμού των Πολιτών για τον δήμο της Αθήνας στο παράρτημα ΙΙ της εργασίας.

[6] Οι Δήμοι που αναφέρονται προέκυψαν από ερευνητικά πορίσματα. Η ερευνητική ομάδα συμμετείχε σε έρευνα σχετικά με τις στάσεις των αιρετών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον συμμετοχικό προϋπολογισμό που διεξήχθη 14-16 Νοεμβρίου του 2007 στο ετήσιο πανελλήνιο συνέδριο της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε στο Κάστρο Κυλλήνης , με επιστημονική υπεύθυνη την Πενταράκη. Μ. Σ' αυτήν την έρευνα προσδιορίστηκαν οι Δήμοι και στη συνέχεια προσεγγίστηκαν εκ νέου για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Τα δεδομένα αυτά διασταυρωθήκαν με στελέχη του Ινστιτούτου Ν. Πουλαντζάς το οποίο αποτελεί τον πρώτο φορέα που ασχολείται με την προώθηση της εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα www.poulantzas.gr

►Οι πολίτες αξιολογούν τις προτάσεις σε συνδυασμό με το κόστος τους και τα χρήματα που θα διατίθενται για κάθε γειτονιά

►Οι πολίτες ψηφίζουν ποιες προτάσεις θα προταχθούν

►Οι προτάσεις υποβάλλονται στο Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο και φέρει εκ του νόμου την ευθύνη για την έγκριση του Προϋπολογισμού Το Δ.Σ. δεσμεύεται να εντάξει στον προϋπολογισμό, χωρίς εξαιρέσεις, τις αποφάσεις των πολιτών.

3.14.1 ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Σ' αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά ο τρόπος εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο της Αγίας Παρασκευής.

Παίρνουμε το παράδειγμα τον δήμο της Αγίας Παρασκευής[7]. Σε αυτόν το δήμο έχει εφαρμοστεί μια εκδοχή του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού. Παραθέτουμε τις υποδείξεις της Ομάδας Έργου του Δήμου.

Τι προτείνει η Ομάδα Έργου του Δήμου:

Χωρίζεται η Αγία Παρασκευή σε 4 προγραμματικές γειτονιές όπως είναι οι ιστορικές της γειτονιές με ομοιογενή κοινωνικά χαρακτηριστικά και υποδομές (Πευκάκια, Κοντόπευκο – Παράδεισος, Τσακός, Άγιος Ιωάννης – Νέα Ζωή).

[7] ΤΑ στοιχεία σε αυτήν την ενότητα προέρχονται από την ιστοσελίδα του δήμου www.agiaparaskevi.gr και από προσωπική επικοινωνία με την Αντι-δήμαρχο του Δήμου κ. Γάκη, από την οποία πληροφορηθήκαμε ότι έγινε από πριν η μελέτη για τα προβλήματα και έρευνα με ερωτηματολόγιο στους κατοίκους του δήμου που αριθμούν τις 100.000. Στη συνέχεια έγιναν οι λαϊκές συνελεύσεις με επιτυχία, γιατί η κάθε συνέλευση συμπεριλάμβανε περί τα 300 άτομα. Αυτή τη χρονιά θα γίνει περισσότερη προετοιμασία, όπως είπε.

Συγκροτείται Συμβούλιο Συμμετοχικού Προϋπολογισμού (Σ.Σ.Π.) που θα αποτελείται από 25 μέλη και στο οποίο θα συμμετέχουν:

- Ο Δήμαρχος
- Ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου ως Πρόεδρος των διαδικασιών του Συμβουλίου Συμμετοχικού Προϋπολογισμού
- Οι αντιδήμαρχοι
- 8 πολίτες, δύο από κάθε γειτονιά (ένας άνδρας και μία γυναίκα) ως εκπρόσωποι της γειτονιάς
- 3 στελέχη των Υπηρεσιών του Δήμου ένα (1) από τον Τομέα Προγραμματισμού, ένα (1) από την οικονομική υπηρεσία – Τμήμα Προϋπολογισμού και ένα (1) από την Τεχνική Υπηρεσία και
- 3 Ειδικοί Επιστημονικοί Σύμβουλοι (τεχνοκράτες) οικονομολόγοι η επιχειρησιακοί ερευνητές ή μηχανικοί με γνώσεις προγραμματισμού, συμμετοχικών διαδικασιών και ωρίμανσης έργων που επιλέγονται από τον Δήμαρχο.
- Τέσσερις συντονιστές των Συνελεύσεων Γειτονιάς (ένας/μία) για κάθε γειτονιά

Οργανώνονται συνελεύσεις γειτονιάς στις οποίες συζητούνται τα προβλήματα και οι ανάγκες της περιοχής και εκλέγονται οι εκπρόσωποι της γειτονιάς. Στις συνελεύσεις συμμετέχουν όλοι οι πολίτες κάτοικοι της περιοχής, οι σύλλογοι και τα σωματεία, οι οργανώσεις των πολιτών και γενικά όλοι οι φορείς της περιοχής.

Το δημοτικό συμβούλιο καθορίζει τους τομείς εφαρμογής του προγράμματος που πρέπει να συμφωνούν με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του Επιχειρησιακού Προγράμματος του δήμου και καθορίζει το ύψος των κονδυλίων που θα διατεθούν σε κάθε γειτονιά. Θα υπάρξει αναλυτικός κανονισμός λειτουργίας τόσο των συνελεύσεων

γειτονιάς (του τρόπου εκλογής των εκπροσώπων της γειτονιάς κ.λ.π.) όσο και του τρόπου λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων του συμβουλίου συμμετοχικού προϋπολογισμού.

Συμπεράσματα:

Η επιτυχία του εγχειρήματος του συμμετοχικού προϋπολογισμού, όπως επισημαίνεται στην συνοπτική μελέτη, συνήθως εξαρτάται από την παρουσία βασικών παραγόντων όπως:

- Της πολιτικής βούλησης για τη στήριξη της διαδικασίας
- Του μεγάλου αριθμού οργανώσεων και της ικανότητα αυτοοργάνωσης των κοινωνικών ομάδων
- Της συνοχής και της λεπτομερούς επεξεργασίας των στοιχείων του «σχεδιασμού» της διαδικασίας
- Της διοικητικής και οικονομικής επάρκειας της αρχής που υλοποιεί τα πειράματα
- Της ύπαρξης μιας ισχυρής ανάγκης – κινήτρου (στοιχείο των ευρωπαϊκών κυρίως χωρών)

Στη λατινική Αμερική για παράδειγμα, οι ανάγκες – κίνητρα που ισχυροποιούν την επιθυμία για συμμετοχικό προϋπολογισμό είναι κυρίως οικονομικοκοινωνικής υφής (π.χ. εξισορρόπηση των τεράστιων οικονομικών ανισοτήτων κ.α.).

Αντίθετα στην Ευρώπη, είναι κυρίως πολιτικές (κυρίως στη νότια Ευρώπη) ή έχουν σχέση με τη βελτίωση της αποδοτικότητας του κρατικού μηχανισμού.

Προβλήματα:

Οι πρώτες εμπειρίες ανέδειξαν όμως σοβαρά προβλήματα στη συλλογική δράση, που κυρίως είναι:

- Δυσκολίες επικοινωνίας και σχέσεων μεταξύ των δημοτικών συμβουλίων και των κατοίκων που συμμετέχουν. Τα δημοτικά συμβούλια αντιμετωπίζουν το συμμετοχικό προϋπολογισμό ανταγωνιστικά, ενώ οι πολίτες αμφιβάλουν για την πραγματική συμβολή των προτάσεών τους.
- Οι οργανωμένες συλλογικότητες αντιμετωπίζουν το εγχείρημα με αδιαφορία, ή και εχθρότητα, πιστεύοντας (ίσως) ότι έτσι περιθωριοποιούνται.
- Σε πολλές περιπτώσεις οι διαδικασίες συμμετοχικού προϋπολογισμού δεν μπορούν να επιτύχουν τη λύση σημαντικών προβλημάτων, γιατί οι πολίτες τις αντιλαμβάνονται ως φόρουμ ή ως συμβούλια οργανώσεων. Με αποτέλεσμα να δυσπιστούν ως προς τις προθέσεις των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων.

Προτάσεις:

Οι μελετητές θεωρούν ότι η δημιουργία «παρατηρητηρίων» για τις δεσμεύσεις των συμμετοχικών προϋπολογισμών μπορεί να αποτελεί μια ενδιαφέρουσα λύση, ενώ σημαντικό παράδειγμα αποτελεί και η μέθοδος που προτείνουν τα μοντέλα κατανομής των πόρων (μοντέλα της Βραζιλίας αλλά τα προτείνει και το πρόγραμμα της «Pride») που συνδέουν τις επιθυμίες των πολιτών που συμμετέχουν στη διαδικασία, με τις αντικειμενικές ανάγκες μιας περιοχής.

Αυτή η μελέτη θεωρείται σημαντική γιατί:

- Διαχειρίζεται τοπικές ανάγκες που είναι διαφορετικές μεταξύ τους
- Δεν εγκαταλείπει τον ρόλο του εγγυητή της ισότητας των επιλογών στην αγαθή προαίρεση των εκλεγμένων αντιπροσώπων του δήμου
- Φροντίζει και για τα συμφέροντα των «αδύναμων» κοινωνικά ομάδων, οι οποίες δύσκολα εμπλέκονται στις διαδικασίες του συμμετοχικού προϋπολογισμού
- Τέλος, η μελέτη τονίζει ότι το κράτος και κοινωνία οφείλουν να βρίσκονται σε διαρκή σύμπραξη με σκοπό να υπηρετούν το κοινό συμφέρον, μέσω μιας διαδικασίας που να στηρίζεται σε συνεργασία «με ίσα δικαιώματα και ίσες ευθύνες».

Αποτελέσματα και καινοτομίες

Παρά τα προβλήματα και τις αντιστάσεις, από τις μέχρι σήμερα εφαρμογές, τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά, δεδομένου ότι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός απεκατέστησε το πολιτικό περιεχόμενο του προϋπολογισμού, ο οποίος θεωρείτο «πολιτικά ουδέτερο» και τεχνικό ζήτημα.

Ωστόσο επισημαίνουν ότι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αυτοσκοπός αλλά ως διαδικασία ενίσχυσης της δημοκρατικής συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

Πρόκειται για πραγματικό άνοιγμα του διοικητικού μηχανισμού προς τους πολίτες. Η συζήτηση με τους πολίτες και η άμεση συμμετοχή τους σε σημαντικά κοινωνικοπολιτικά θέματα που αφορούν την περιοχή τους έχει ουσιαστικό χαρακτήρα. Μέσω της συλλογικής διαδικασίας οι πολίτες διαμορφώνουν συνείδηση «κοινών αγαθών» για την πόλη τους.

3.14.2 ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Στην παρακάτω ενότητα περιγράφεται συνοπτικά το παράδειγμα εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο Πετρούπολης που άρχισε το 2007.

Ο δήμος Πετρούπολης[8] θέλοντας να ενισχύσει το ρόλο των πολιτών της πόλης, ξεκινάει την εφαρμογή του διεθνούς προγράμματος «Προϋπολογισμός των Πολιτών». Με το πρόγραμμα αυτό για πρώτη φορά στην Ελλάδα δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες όχι μόνο να προτείνουν αλλά και να αποφασίζουν οι ίδιοι για έργα και δημοτικές δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν στην περιοχή τους.

Μέσα από τον προϋπολογισμό οι κάτοικοι παίρνουν τα ζητήματα της γειτονιάς τους στα χέρια τους και αποκτούν για πρώτη φορά λόγο για τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται ο δήμος το δημόσιο χρήμα.

Λειτουργία του « Προϋπολογισμού των Πολιτών »

Με κύριους σκοπούς, τη διαφάνεια, την παροχή πληροφόρησης για τους πόρους του δήμου και τη συζήτηση για τις επενδύσεις, οι πολίτες παίρνουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για τα έσοδα και τις δαπάνες της πόλης με ενημερωτικό υλικό (δημοτικοί φόροι, ανελαστικές δαπάνες, πάγια έξοδα, επενδύσεις). Το συντονισμό της διαδικασίας, την ενημέρωση και κινητοποίηση των πολιτών καθώς και τον καθορισμό των τομέων εφαρμογής του προγράμματος και των διαθέσιμων κονδυλίων,

[8] Τα στοιχεία σ' αυτή την ενότητα προέρχονται από την ιστοσελίδα του δήμουwww.petroupoli.gr, από τη συμμετοχή μέλους της ομάδας εργασίας στη διάλεξη για το συμμετοχικό προϋπολογισμό με προσκεκλημένο ομιλητή τον πανεπιστημιακό καθηγητή Allegretti G., 3/12/07 και από προσωπική επικοινωνία το 2008 με τον αντιδήμαρχο κ. Σακούτη, που είναι υπεύθυνος για το συμμετοχικό προϋπολογισμό

αναλαμβάνουν το δημοτικό συμβούλιο και οι διαμερισματικοί σύμβουλοι.

Ο δήμος θέτει ένα συγκεκριμένο ποσοστό του προϋπολογισμού στη διάθεση των κατοίκων της πόλης. Κάθε χρόνο ορίζονται οι τομείς εφαρμογής του προϋπολογισμού των πολιτών και καθορίζεται το ύψος των κονδυλίων που θα διατεθούν. Προτεινόμενοι άξονες για τον πρώτο χρόνο:

α) Άθληση

β) Άρση του αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία

Χρόνο με το χρόνο προστίθενται νέοι τομείς. Κατά τη διάρκεια του έτους γίνονται ανοιχτές δημόσιες συνελεύσεις σε κάθε γειτονιά, όπου γίνεται διαβούλευση με τους πολίτες για τον εντοπισμό των αναγκών της πόλης με διάλογο, ερωτηματολόγια[9], διαδίκτυο. Οι επονομαζόμενες συνελεύσεις ζώνης. Όπως ορίζει το πρόγραμμά τους, αυτές οι συνελεύσεις θα γίνονται δύο φορές το χρόνο, θα είναι ανοιχτές σ όλους τους κατοίκους, θα συμμετέχουν οι φορείς και οι σύλλογοι του δήμου, θα λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για την ενίσχυση της συμμετοχής αποκλεισμένων ομάδων, επίσης θα γίνονται και συνελεύσεις παιδιών.

Εκεί οι κάτοικοι (με τη στήριξη των τεχνικών υπηρεσιών του Δήμου) θα καταθέτουν τις προτάσεις τους για έργα και δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν στην περιοχή. Στο τέλος οι ίδιοι οι πολίτες θα αποφασίζουν και θα εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους, δύο από κάθε ζώνη (άνδρας – γυναίκα) οι οποίοι και θα ελέγχουν την υλοποίηση του προϋπολογισμού. Παράλληλα θα επιλύουν τα προβλήματα και τις διενέξεις που θα προκύπτουν και θα αξιολογούν το πρόγραμμα, με προοπτική τη συγκρότηση ενός συμβουλίου συμμετοχικού σχεδιασμού.

[9] Δείτε ένα από τα ερωτηματολόγια που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παράρτημα IV της εργασίας.

Πρόκειται για το επονομαζόμενο συμβούλιο πόλης. Ο προϋπολογισμός των πολιτών θα λειτουργήσει με χάρτη κοινωνικών κριτηρίων για τις:

α) αποκλεισμένες ομάδες (μειονότητες, ΑΜΕΑ κ.λ.π.)

β) υποβαθμισμένες περιοχές και

γ) προτάσεις που κατατίθενται από πολλά άτομα

Αρωγοί στην προσπάθεια αυτή θα είναι το οικονομικό πανεπιστήμιο και το Ινστιτούτο «Νίκος Πουλαντζάς[10]».

Δικαίωμα συμμετοχής

Στη διαδικασία μπορεί να συμμετάσχει κάθε κάτοικος που το επιθυμεί, ανεξάρτητα από το αν είναι δημότης ή όχι. Συμμετέχουν επίσης εκπρόσωποι φορέων της περιοχής (σύλλογοι, πολιτικές οργανώσεις, πρωτοβουλίες πολιτών κ.λ.π.), παρουσιάζοντας τις απόψεις κα τις προτάσεις τους. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχή όλων των κατοίκων που το επιθυμούν και ιδίως όσων τείνουν να αποκλείονται από την πολιτική διαδικασία. Δικαίωμα ψήφου έχουν όσοι είναι άνω των 16 ετών, ενώ τα παιδιά μπορούν να συμμετάσχουν με δικαίωμα λόγου.

Ημερομηνία εφαρμογής

Το 2007 οι πολίτες καλούνται να ιεραρχήσουν τις ανάγκες της πόλης. Το πρόγραμμα αναπτύσσεται πλήρως μέσα στο 2008. Αρχικά αφορά τους τομείς του περιβάλλοντος και των έργων υποδομής. Καθώς η εμπειρία θα αυξάνεται, θα εντάσσονται και νέοι τομείς στον «Προϋπολογισμό των Πολιτών», ενώ θα αυξάνονται και τα διαθέσιμα κονδύλια.

[10] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Ινστιτούτο βλ. www.poulantzas.gr

ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Φεβρουάριος – Απρίλιος

Ενημέρωση και προετοιμασία

Μάιος : 1η συνέλευση

Παρουσίαση δημοτικού απολογισμού

Συζήτηση για τις ανάγκες τις περιοχής

Έναρξη της διαδικασίας κατάθεσης των προτάσεων (διάρκεια 30 ημέρες)

Ιούνιος – Αύγουστος

Επεξεργασία προτάσεων. Πρώτη κοστολόγηση

Σεπτέμβριος

Διαδικασία εθελοντικής συγχώνευσης προτάσεων

Οκτώβριος : 2η συνέλευση

Παρουσίαση προτάσεων και κόστους τους

Ψήφιση – ιεράρχηση προτάσεων

Νοέμβριος

Επεξεργασία αποτελεσμάτων

Μοριοδότηση σύμφωνα με χάρτη κοινωνικών κριτηρίων

Ενιαία κατάταξη

Δεκέμβριος

Έγκριση των προτάσεων από το δημοτικό συμβούλιο

Ένταξή τους στον δημοτικό προϋπολογισμό

Ιανουάριος

Έναρξη υλοποίησης

Συγκρότηση ομάδων παρακολούθησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{Ο}

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός του θεωρητικού μέρους της εργασίας ήταν η μελέτη του θεσμού της συμμετοχής ως θεωρητικής έννοιας, αλλά και ως πρακτικής διαδικασίας μέσα στα πλαίσια της τοπικής κοινωνίας αλλά και ως μοχλού κοινοτικής ανάπτυξης. Σκοπός του εμπειρικού μέρους της εργασίας είναι να δώσει κάποιους πρώτους προβληματισμούς για το ποια η θέση και η πρόθεση των κατοίκων της Πάτρας απέναντι στην συμμετοχή.

Επίσης, αντικείμενο της έρευνας είναι η καταγραφή των απόψεών τους για την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ως μορφής δράσης, αλλά και διαδικασίας που προάγει την κοινωνική συμμετοχή, την ισότητα και την δημοκρατία. Το εμπειρικό μέρος εστιάζει στην καταγραφή της άποψης των κατοίκων της Πάτρας όσον αφορά τις κοινές υποθέσεις της πόλης και τη συμμετοχή τους σ’ αυτές. Επιπλέον, καταγράφει ποια στάση προτίθονται να κρατήσουν σε μία επικείμενη εφαρμογή ενός σχεδίου συμμετοχικού προϋπολογισμού στην πόλη τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Οι κάτοικοι που πιστεύουν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των προβλημάτων στο δήμο είναι προθυμότεροι στη εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού;

Επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα είναι:

- Ποιο είναι το ποσοστό των κατοίκων της Πάτρας που πιστεύουν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση προβλημάτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης;
- Πόσοι δηλώνουν ότι θέλουν να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους;
- Ποιο είναι το προφίλ των ατόμων αυτών;
- Έχει σχέση η πολιτική τοποθέτηση με την πρόθεση για συμμετοχή;
- Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της οικονομικής κατάστασης και της συμμετοχής ή της πρόθεσης γι' αυτή;
- Πόσοι συμφωνούν με το να γίνει πράξη ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός στο Δήμο τους;
- Ποια πιστεύουν ότι θα είναι τα σημαντικότερα οφέλη, για το άτομο και την τοπική κοινωνία, με την εφαρμογή του;

4.2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΔΕΙΓΜΑ

Πληθυσμός της έρευνας είναι οι κάτοικοι του δήμου Πάτρας ηλικίας 18 ετών και άνω. Σύμφωνα με στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας και την τελευταία απογραφή, ο πληθυσμός του δήμου της Πάτρας ανέρχεται σε 171.616 κατοίκους. Αυτοί που είναι άνω των 18

ετών ανέρχονται σε 131.191 κατοίκους και αποτελούν τον πληθυσμό της έρευνας.

Από το σύνολο των υποκειμένων της έρευνας συγκεντρώθηκε δείγμα 209 απαντημένων ερωτηματολογίων. Αποτελεί το 0,15% του πληθυσμού.

4.3 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Το είδος δειγματοληψίας με βάση τη μέθοδο που ακολουθήθηκε είναι η στρωματοποιημένη δειγματοληψία κατά την οποία επιλέχθηκε να συμμετέχουν οι κάτοικοι της Πάτρας άνω των 18 ετών που κατοικούν σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές της πόλης. Οι συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές επιλέχθηκαν για να εξασφαλιστεί ικανοποιητική γεωγραφική διασπορά του δείγματος, θεωρώντας ότι κατά αυτόν τον τρόπο θα αποκτήσουμε ευρύτερη κάλυψη της κοινωνικής σύνθεσης ολόκληρου του δήμου. Οι γεωγραφικές περιοχές είναι: Ταραμπούρα, Ψαροφάι, Ζαρουχλέικα, Προσφυγικά, Ψηλά Αλώνια, Αρόη, Αγυιά, Πελεκάνος, Εγλυκάδα, Κουκούλι, Ιτιές, Μποζαΐτικα, Γλαύκος, Αγία Σοφία. Η επιλογή τους έγινε με βάση την κοινωνικοοικονομική διαφοροποίηση του πληθυσμού στις αντίστοιχες περιοχές. Οι τέσσερις πρώτες αποτέλεσαν τις χαμηλές κοινωνικοοικονομικά περιοχές, οι επόμενες τέσσερις τις υψηλές και οι υπόλοιπες τις μεσαίες. Σημείο εκκίνησης αποτελούσαν οι κεντρικές πλατείες των περιοχών.

Ξεκινούσαμε από τα οικοδομικά τετράγωνα που κυκλώνουν την πλατεία. Έχοντας γυρισμένη την πλάτη ανατολικά, πορευόμασταν δεξιόστροφα. Στο πρώτο οικοδομικό τετράγωνο που συναντούσαμε κάναμε κρούση στην πρώτη πόρτα. Εάν δεν απαντούσαν ή δεν παίρναμε συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο, αφήναμε μια πόρτα και χτυπούσαμε

στην επόμενη. Στη συνέχεια, αφήναμε ένα οικοδομικό τετράγωνο και κατευθυνόμασταν στο επόμενο δουλεύοντας με τον ίδιο τρόπο. Όταν φτάναμε πάλι στο αρχικό σημείο προχωρούσαμε ευθεία για να συναντήσουμε την δεύτερη σειρά οικοδομικών τετραγώνων που κυκλώνουν την πλατεία. Πάλι κινούμενοι δεξιόστροφα εργαζόμασταν ανάλογα. Στα πολυ – όροφα κτίρια ξεκινούσαμε από τον τελευταίο όροφο και κάναμε κρούση στα διαμερίσματα από αριστερά προς τα δεξιά.

Συνολικά προσεγγίσαμε 293 κατοίκους. Από αυτούς οι 84, παρόλο που πληρούσαν τις προϋποθέσεις για να συμπεριληφθούν στο δείγμα, δεν δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Το ποσοστό απαντητικότητας, δηλαδή, ήταν 71,3%. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε τη χρονική περίοδο μεταξύ 1 – 31 / 08 / 2008, διανεμήθηκε στο χώρο κατοικίας των ερωτώμενων και απαντήθηκε ατομικά.

4.4 ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο[11] 23 ερωτήσεων. Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε γιατί η χρήση ενός σταθμισμένου ερωτηματολογίου μπορεί να δώσει πιο ασφαλή και σαφή συμπεράσματα. Επίσης, η ερευνητική ομάδα, θεώρησε ότι οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο είναι πιο εύκολο να αναλυθούν και να εξαχθούν στατιστικά στοιχεία.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 23 ερωτήσεις (κλειστές, ανοιχτές, πολλαπλής επιλογής – διαβάθμισης) και σχεδιάστηκε έτσι ώστε να διερευνηθούν: τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων, η πρόθεσή

[11] Δείτε το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα στο παράρτημα Ι της εργασίας

τους ως προς την συμμετοχή στα κοινά, αλλά και την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Καθώς επίσης και οι απόψεις τους για τις διαδικασίες συμμετοχής στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Η πιλοτική έρευνα που προηγήθηκε έδειξε την ανάγκη επεξήγησης ορισμένων ερωτήσεων για να είναι κατανοητές από το σύνολο του δείγματος. Επίσης και ορισμένα προβλήματα, τεχνικά κυρίως, που έπρεπε να ληφθούν υπ' όψιν κατά την διεξαγωγή της έρευνας μέχρι την περάτωσή της.

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το κατάλληλο για το είδος της συγκεκριμένης κοινωνικής – εκπαιδευτικής έρευνας, στατιστικό πακέτο SPSS 15.0 for Windows.

4.5 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ένας από τους περιορισμούς της έρευνας είναι η χρήση ερωτηματολογίου για την διερεύνηση τέτοιων ερευνητικών ζητημάτων ο οποίος μειονεκτεί σε σχέση με την συνέντευξη, όπου οι απόψεις θα διατυπώνονταν πιο ξεκάθαρα και από όλες τις οπτικές γωνίες.

Κάποιος άλλος περιορισμός έχει να κάνει με τη χρήση κλειστών ερωτήσεων και με την επιλογή απαντήσεων. Αναλυτικότερα:

- Στην ερώτηση 13 που αφορούσε την επιλογή των αρμοδιότερων στην απόφαση των προβλημάτων που χρήζουν αμεσότερης αντιμετώπισης στο δήμο
- Στην ερώτηση 15 που αφορούσε τα οφέλη του ατόμου από την δημόσια συμμετοχή
- Στην ερώτηση 17 που αφορούσε τα οφέλη από την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού

Οι ερωτήσεις αυτές έθεταν δυσκολίες στους/στις ερωτώμενους τόσο στην ιεράρχηση των απαντήσεων, όσο και στην ταξινόμησή τους σε θεματικές ενότητες, για την ανάγκη επεξεργασίας τους. Αυτό αποτέλεσε έναν κατ' ανάγκη περιορισμό.

Μεγαλύτερο δείγμα θα ήταν αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού και θα εξήγαγε πιο ασφαλή συμπεράσματα. Τα αποτελέσματα δεν μπορούν γενικευτούν στο σύνολο του πληθυσμού. Ο περιορισμός του χρόνου και το κόστος έκαναν απαραίτητη την συγκεκριμένη επιλογή.

Τέλος, η μελέτη αυτή είναι μια αξιολόγηση στοιχείων που εμπεριέχουν το στοιχείο της υποκειμενικότητας, καθώς οι απαντήσεις των υποκειμένων της έρευνας μπορεί να μην ανταποκρίνονται πάντα στην πραγματικότητα ή να αποτυπώνονται με διαφορετικό τρόπο.

4.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα ανά ερώτηση και είναι:

Δημογραφικά Στοιχεία Ερωτώμενων

1. **Φύλο**

Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε κατά 53,1 % από γυναίκες και κατά 46,9 % από άνδρες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στην παρακάτω πίτα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 1ος : Φύλο των ερωτώμενων

		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Γυναίκα	111	53,1	53,1
	Άνδρας	98	46,9	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

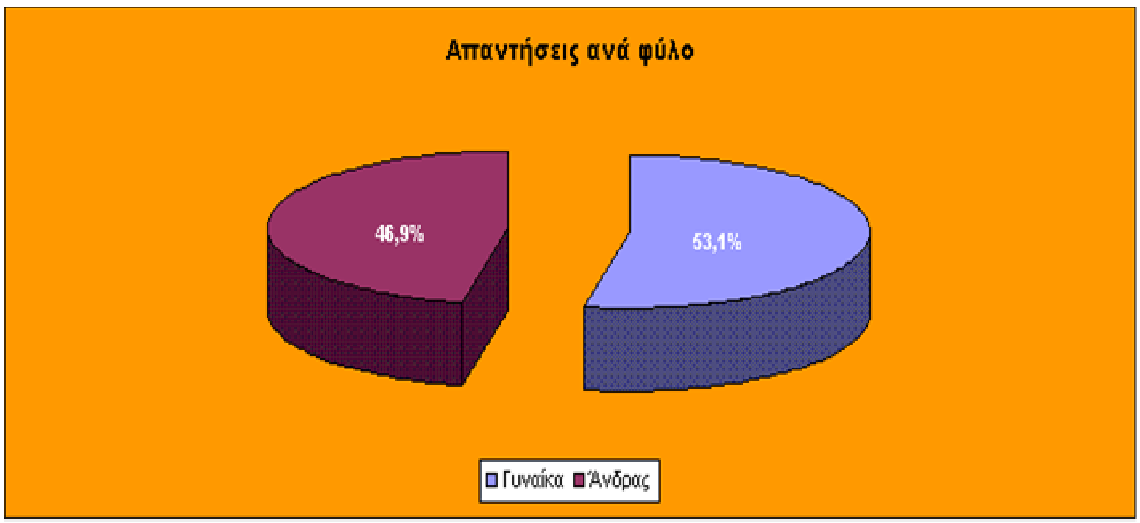

2. Ηλικία

Οι ηλικιακές κατηγορίες που πήραν μέρος στην έρευνα ήταν: 22,5% από 25 έως 34 ετών, 17,7% από18 έως 24 ετών, 17,7% από 35 έως 44 ετών, 17,2% από 45 έως 54 ετών, 12,0% από 55 έως 64 ετών, 9,1% από 65 έως 74 ετών, 3,3 από 75 έως 84 ετών και 0,5 από 85 και άνω. Ποσοστά που συμφωνούν άλλωστε και με αυτά της στατιστικής υπηρεσίας σχετικά με τη σύσταση του πληθυσμού της Πάτρας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 2ος : Ηλικία των ερωτώμενων

		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	18-24	37	17,7	17,7
	25-34	47	22,5	40,2
	35-44	37	17,7	57,9
	45-54	36	17,2	75,1
	55-64	25	12,0	87,1
	65-74	19	9,1	96,2
	75-84	7	3,3	99,5
	85+	1	0,5	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

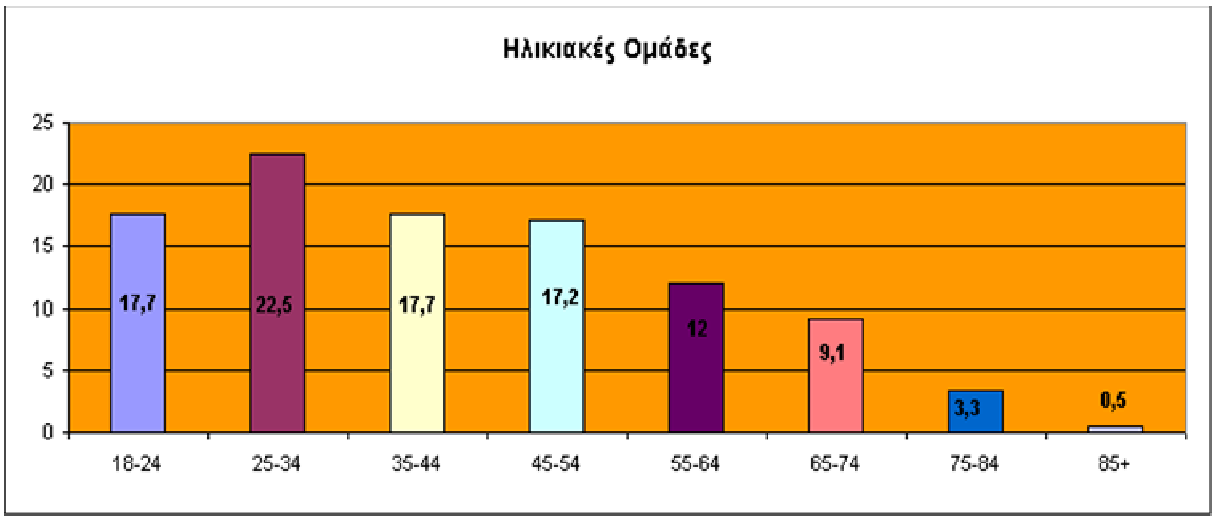

3. Εργάζεστε;

Στην ερώτηση αν εργάζονται το 71,3% των ερωτώμενων απάντησε ναι ενώ το 28,7% όχι. Το σημαντικό κομμάτι των ερωτώμενων που δεν εργάζεται αντιστοιχεί στους συνταξιούχους και στους άνεργους του δήμου. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3ος : Ποσοστά εργαζομένων

		Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Αθροιστικό ποσοστό**
Valid	Ναι	149	71,3	71,3
	Όχι	60	28,7	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0

Κοινωνικοοικονομική κατάσταση των ερωτώμενων

4. Σε ποια κοινωνικοοικονομική τάξη θεωρείτε ότι ανήκετε;

Στην αυτοπροσδιοριστική ερώτηση σχετικά με την κοινωνικοοικονομική τάξη που ανήκουν το 31,1% του δείγματος απάντησε ότι ανήκει στην εργατική τάξη 64,6% στη μεσαία 1,0% στην ανώτερη και το 3,3% δεν απάντησε. Στην ερώτηση αυτή αξίζει κανείς να παρατηρήσει το γεγονός ότι μόνο 2 άτομα δήλωσαν πως ανήκουν στην ανώτερη κοινωνική τάξη. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4ος : Κοινωνικοοικονομική τάξη των ερωτώμενων

		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Εργατική	65	31,1	31,1
	Μεσαία	135	64,6	95,7
	Ανώτερη	2	1,0	96,7
	Δεν απαντώ	7	3,3	100,0
Σύνολο		209	100,0	

5. Ποιο είναι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;

Στην ερώτηση αναφορικά με το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα του δείγματος, το 26,8% απάντησε ότι αυτό είναι έως 12.000, το 19,1% έως 20.000, το 17,2% έως 30.000, το 12,4% έως 6.000, ο 7,7% έως 40.000, το 5,7% άνω από 40.000 και το 11,1% δεν απάντησε. Το 1/3 περίπου των ερωτώμενων δήλωσαν ότι το οικογενειακό μηνιαίο εισόδημά τους δεν ξεπερνάει τα € 1000 (ευρώ). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 5ος: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των ερωτώμενων

		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Έως 6000	26	12,4	12,4
	6001-12000	56	26,8	39,2
	12001-20000	40	19,1	58,3
	20001-30000	36	17,2	75,5
	30001-40000	16	7,7	83,2
	40001+	12	5,7	88,9
	Δεν απαντώ	23	11,1	100,0
Σύνολο		209	100,0	

Κομματική ταυτότητα των ερωτώμενων

6. Ποιο κόμμα ψηφίσατε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές;

Στο ερώτημα ποιο κόμμα ψήφισαν στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές το 28,2% του δείγματος απάντησε ΠΑ.ΣΟ.Κ, Το 22% δεν απάντησε, το 17,2% απάντησε Ν.Δ, το 14,8% απάντησε ότι δεν ψήφισε, το 6,7% ΣΥ.ΡΙΖ.Α, το 4,8% Κ.Κ.Ε, το 2,9% άλλο αριστερό κόμμα, το 1,4% ΛΑ.Ο.Σ, το 1,0% άλλο κόμμα, το 0,5% άλλο δεξιό κόμμα και το 0,5% κανένα. Μεγάλο ήταν το ποσοστό που δεν θέλησε να απαντήσει την συγκεκριμένη ερώτηση. Φτάνει το 22% και αποτελεί επιπλέον δυσκολία στην επεξεργασία για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 6ος: Κόμμα που ψήφισαν στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές οι ερωτώμενοι

		Συχνότητα	**Ποσοστό %**
Valid	Ν.Δ	36	17,2
	ΠΑ.ΣΟ.Κ	59	28,2
	Κ.Κ.Ε	10	4,8
	ΣΥ.ΡΙΖ.Α	14	6,7
	ΛΑ.Ο.Σ	3	1,4
	Άλλο αριστερό κόμμα	6	2,9
	Άλλο δεξιό κόμμα	1	0,5
	Δεν ψήφισα	31	14,8
	Δεν απαντώ	46	22,0
	Κανένα	1	0,5
	Άλλο κόμμα	2	1,0
	Σύνολο	209	100,0
Σύνολο		209	100,0

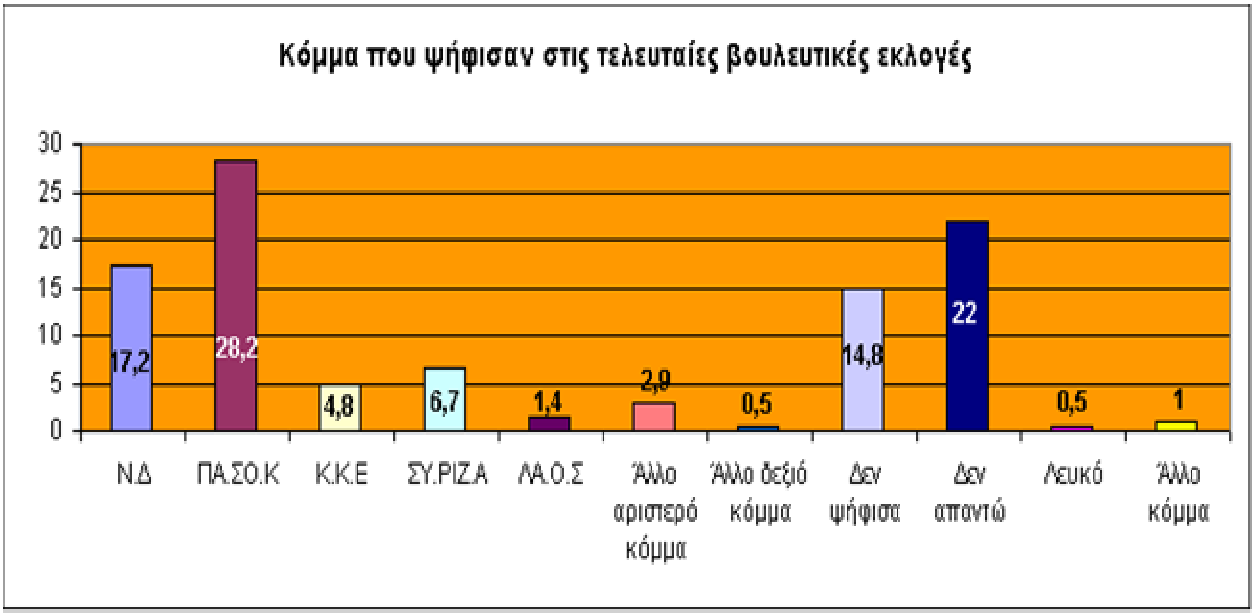

Στάσεις ως προς τη Συμμετοχή των Πολιτών

7. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων στον δήμο;

Στο ερώτημα αν πιστεύουν ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων στο δήμο, το 85, 6% απάντησε ναι, ενώ το 10,0% απάντησε όχι. Το 4,4% απάντησε ότι δεν γνωρίζει / δεν απαντά. Η άποψη των ερωτώμενων ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των τοπικών ζητημάτων καταγράφεται ξεκάθαρα στον παραπάνω πίνακα, με ποσοστό που φτάνει στο 85,6%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 7ος: Απόψεις των ερωτώμενων για τη χρησιμότητα της συμμετοχής στην επίλυση των προβλημάτων του δήμου				
		Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Αθροιστικό ποσοστό**
Valid	Ναι	179	85,6	85,6
	Όχι	21	10,0	95,6
	ΔΓ/ΔΑ	9	4,4	100,
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

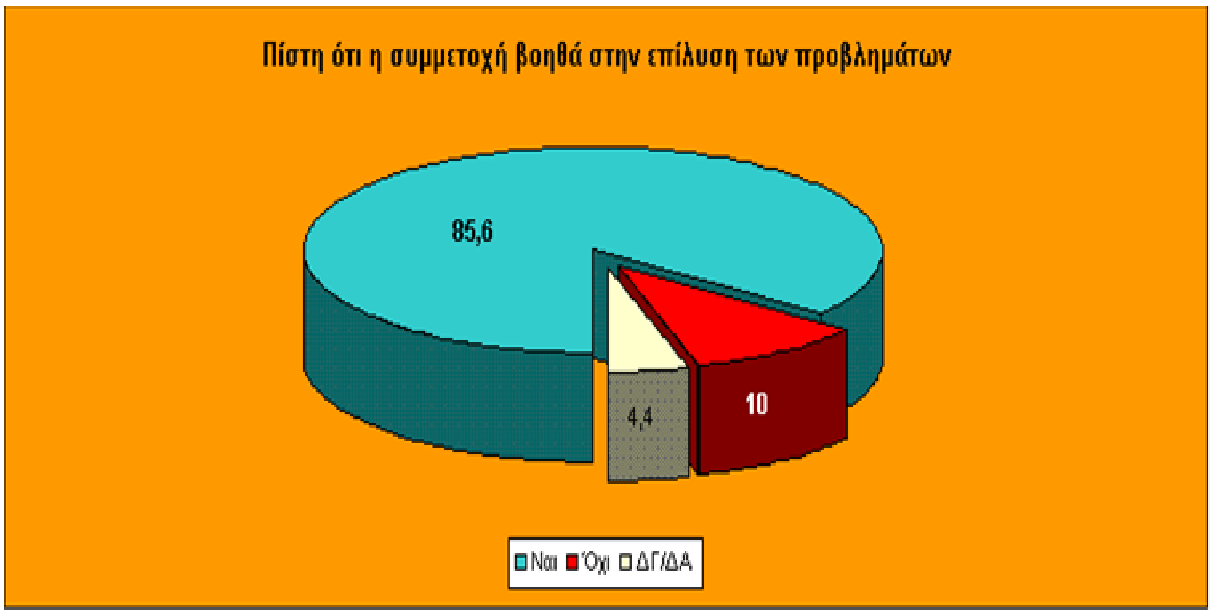

8. Θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;

Στο ερώτημα αν θέλουν να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους το 74,6% απάντησε ναι, το 20,1% απάντησε όχι, το 5,3% δεν απάντησε. Άλλο ένα μεγάλο ποσοστό καταγράφεται σ' αυτήν την ερώτηση. Το 74,6% επιθυμεί να εμπλακεί σε διαδικασίες αποφάσεων για την βελτίωση ή την επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν το δήμο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 8ος: Βούληση για συμμετοχή των ερωτώμενων στη λήψη αποφάσεων				
		Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Αθροιστικό ποσοστό**
Valid	Ναι	156	74,6	74,6
	Όχι	42	20,1	94,7
	ΔΓ/ΔΑ	11	5,3	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

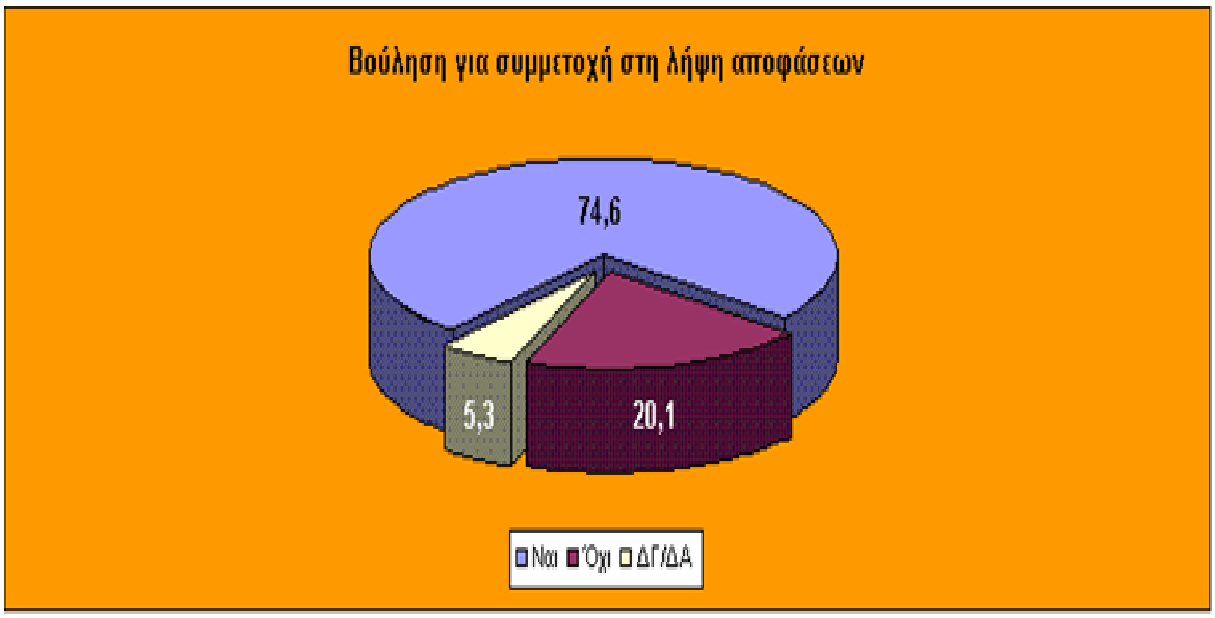

9. Πιστεύετε ότι η Δημοτική Αρχή επιλύει τα προβλήματα που σας απασχολούν;

Στο ερώτημα αν πιστεύουν ότι η δημοτική αρχή επιλύει τα προβλήματα που τους απασχολούν, το 80,4% του δείγματος απάντησε όχι, ενώ το 11,0% απάντησε ναι. Το 8,6% του δείγματος απάντησε ότι δεν γνωρίζει / δεν απαντά. Το μεγάλο ποσοστό που απαντάει όχι σ' αυτή την ερώτηση δείχνει ίσως την απογοήτευση των κατοίκων από την αναποτελεσματικότητα της δημοτικής αρχής, που δεν φαίνεται να ασχολείται και τόσο με τα προβλήματα του πολίτη. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 9ος: Άποψη των ερωτώμενων για την αποτελεσματικότητα της Δημοτικής Αρχής ως προς την επίλυση των προβλημάτων

		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Ναι	23	11,0	11,0
	Όχι	168	80,4	91,4
	ΔΓ/ΔΑ	18	8,6	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

10. Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;

Στο ερώτημα αν έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους το 60,8% απάντησε όχι, το 35,9% απάντησε ναι, το 3,3% απάντησε ότι δεν γνωρίζει / δεν απαντά, ενώ το 1% δεν απάντησε στην ερώτηση. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μόνο το 1/3 περίπου των ερωτώμενων αναπτύσσει συλλογικές δράσεις. Η πλειοψηφία παραμένει αμέτοχη σε τέτοιου είδους διαδικασίες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 10ος: Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους				
		Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Αθροιστικό ποσοστό**
Valid	Ναι	75	35,9	35,9
	Όχι	127	60,8	96,7
	ΔΓ/ΔΑ	7	3,3	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

11. Ποιες συλλογικές δράσεις έχετε αναπτύξει στην περιοχή σας;

Στο ερώτημα ποιες συλλογικές δράσεις έχουν αναπτύξει οι πολίτες 55% δεν απάντησαν και 45% απάντησαν. Από αυτούς το 16,7% συμμετέχουν σε εκπολιτιστικούς συλλόγους, το 6,7% σε οργανωμένες κοινωνικές ομάδες, το 5,7% δεν γνωρίζουν τι σύλλογοι υπάρχουν στην περιοχή τους. Το 3,8% ανήκουν σε οργανωμένες κοινωνικές ομάδες, το 3,3% σε αθλητικούς συλλόγους, το 2,9% σε εθελοντικούς συλλόγους, το ίδιο ποσοστό σε συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και το 1% σε φυσιολατρικούς συλλόγους. Η πλειοψηφία του δείγματος που δεν απάντησε την ερώτηση δείχνει ότι οι κάτοικοι δεν θεωρούν την προσφορά των συλλόγων ιδιαίτερα σημαντική, γι' αυτό και δεν συμμετέχουν σ' αυτούς. Οι εκπολιτιστικοί σύλλογοι είναι αυτοί με τις περισσότερες προτιμήσεις με ποσοστό 16,7%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 11ος: Ποσοστά συλλογικών δράσεων που αναπτύχθηκαν από του ς ερωτώμενους

		Συχνότητα	**Ποσοστό %**
Valid	Οργανωμένες κοινωνικές ομάδες	14	6,7
	Οργανωμένες πολιτικές ομάδες	8	3,8
	Εκπολιτιστικοί σύλλογοι	35	16,7
	Εθελοντικοί σύλλογοι	6	2,9
	Αθλητικοί σύλλογοι	7	3,3
	Σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων	6	2,9
	Φυσιολατρικοί σύλλογοι	2	1,0
	Δεν γνωρίζω	12	5,7
	Άλλο	4	1,9
	Σύνολο	94	45,0
	Δεν απάντησαν	115	55,0
Σύνολο		209	100,0

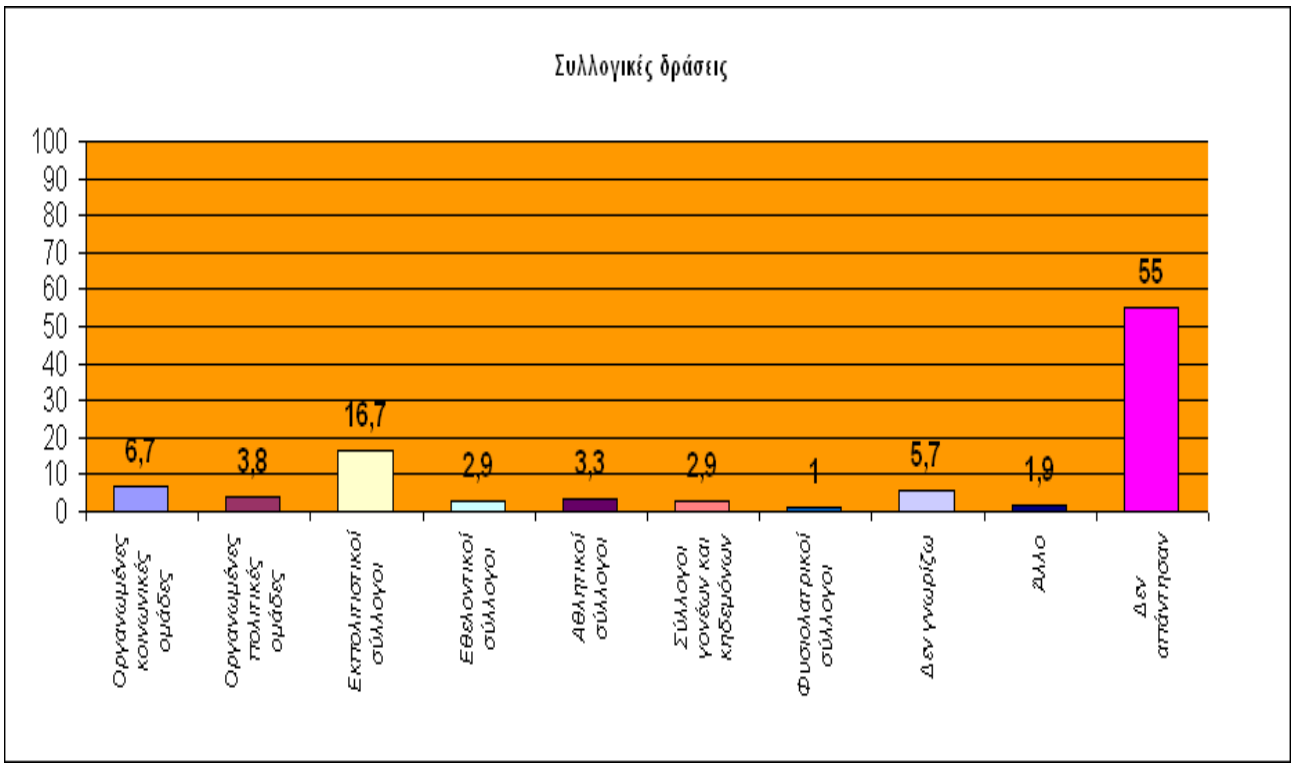

12. Τι πιστεύετε ότι εξασφαλίζει το άτομο μέσω της δημόσιας συμμετοχής:

Στο ερώτημα τι πιστεύουν ότι εξασφαλίζει το άτομο μέσω της δημόσιας συμμετοχής, το 29,7% απάντησε: περιορίζει τις διοικητικές αυθαιρεσίες, το 24,4% απάντησε: ενδυνάμωση του διαλόγου μεταξύ ειδικών και πολιτών, το 21,5% απάντησε: την ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών του, το 9,6% δεν γνωρίζει, το 9,1% απάντησε: αυξάνει τη δυνατότητά του να ελέγξει τις διοικητικές αποφάσεις και το 5,7% απάντησε: ασυμφωνία μεταξύ των πολιτών που οδηγεί σε αδιέξοδο. Τα οφέλη από τη δημόσια συμμετοχή σχεδόν μοιράζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά των απαντήσεων των κατοίκων της Πάτρας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 12ος: Άποψη των ερωτώμενων για τα οφέλη της δημόσιας συμμετοχής

		Συχνότητα	Ποσοστό %
Valid	Την άμεση προσέγγιση των αναγκών και επιθυμιών του	45	21,5
	Ενδυνάμωση του διαλόγου μεταξύ ειδικών και πολιτών	51	24,4
	Αυξάνει τη δυνατότητά του να ελέγξει τις διοικητικές αποφάσεις	19	9,1
	Περιορίζει τις διοικητικές αυθαιρεσίες	62	29,7
	Ασυμφωνία μεταξύ των πολιτών που οδηγεί σε αδιέξοδο	12	5,7
	Δεν γνωρίζω	20	9,6
	Σύνολο	209	100,0
Σύνολο		209	100,0

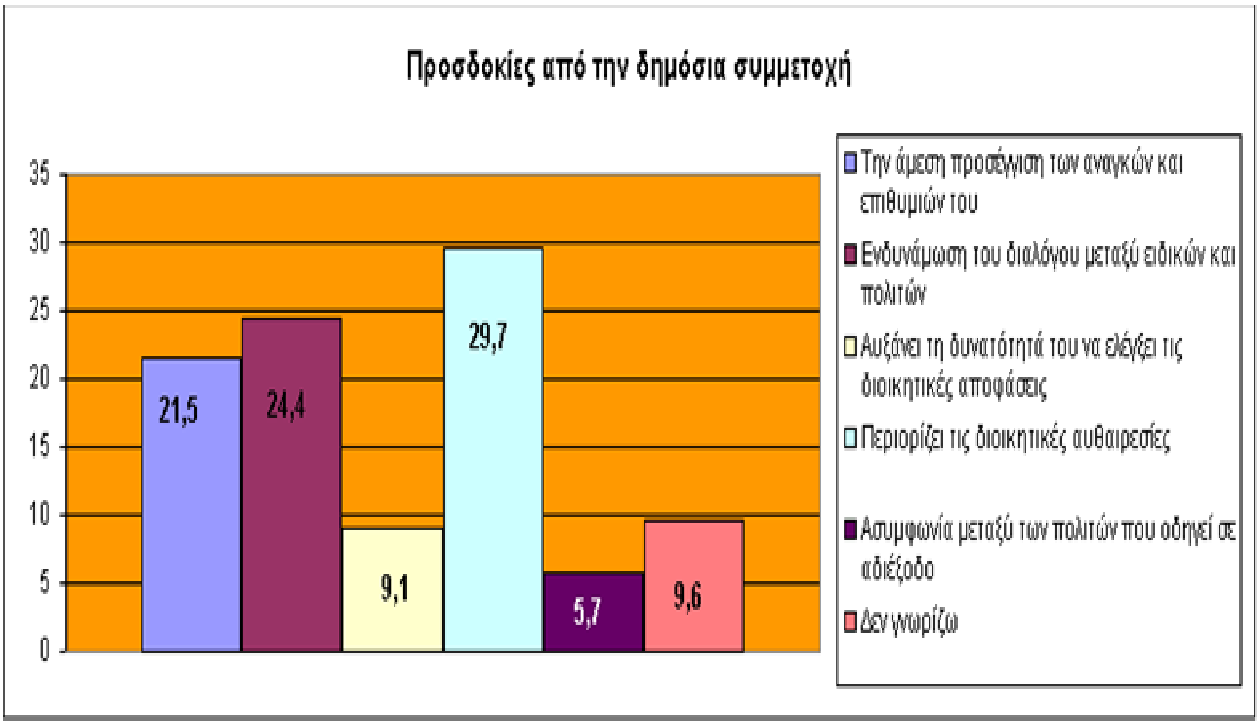

Στάσεις των πολιτών ως προς τον Συμμετοχικό Προϋπολογισμό

13. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός;

Στο ερώτημα αν συμφωνούν να γίνει πράξη στο δήμο τους ο συμμετοχικός προϋπολογισμός το 84,2% απάντησε ότι συμφωνεί, το 9,6% δεν γνωρίζει / δεν απαντά και το 6,2% ότι διαφωνεί. Η εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού βρίσκει σύμφωνους τους περισσότερους ερωτώμενους με ποσοστό 84,2%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 13ος: Συγκατάβαση των ερωτώμενων για συμμετοχικό προϋπολογισμό				
		Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Αθροιστικό ποσοστό**
Valid	Ναι	176	84,2	84,2
	Όχι	13	6,2	90,5
	ΔΓ/ΔΑ	20	9,6	100,0
	Σύνολο	209	100,0	100,0
Σύνολο		209	100,0	

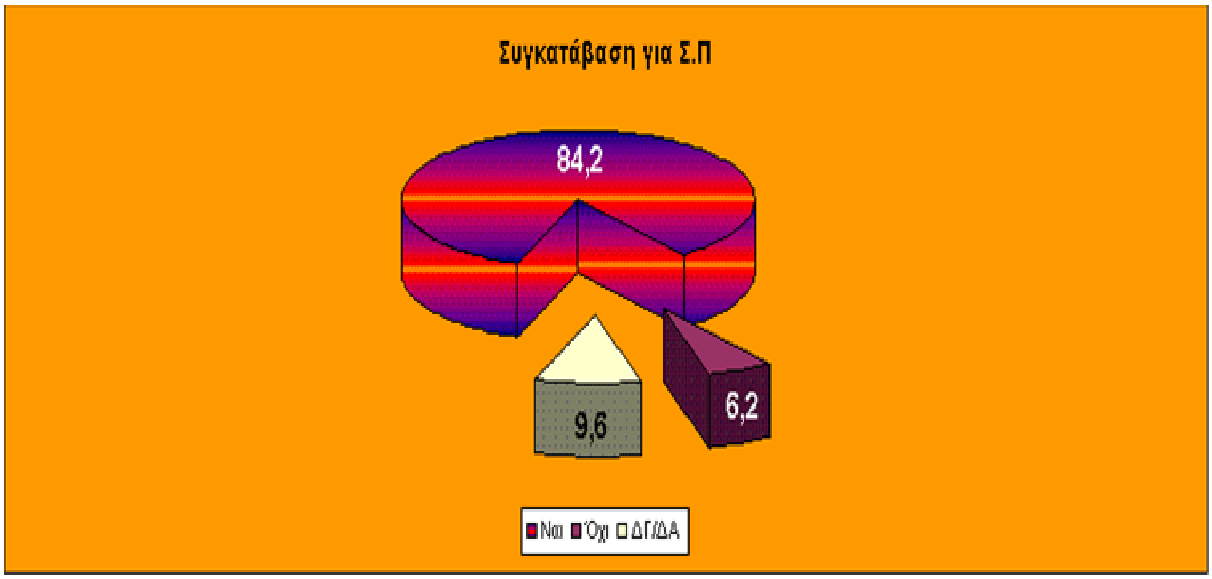

14. Αν εφαρμοστεί ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός, ποια θα είναι τα σημαντικότερα οφέλη για το Δήμο σας;

Η ερώτηση, ποια θα είναι τα σημαντικότερα οφέλη για το δήμο σας αν εφαρμοστεί ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, απαντήθηκε ως εξής: το 40,7% του δείγματος απάντησε: μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς τη διαχείριση των πόρων, το 13,4% απάντησε: όλα τα παραπάνω, το 11,0% απάντησε: προϋπολογισμός με βάση τις ανάγκες όπως τις ορίζουν οι ίδιοι οι δημότες, το 10,5% απάντησε ότι δεν γνωρίζει, το 9,1% απάντησε: μείωση του ποσοστού της φτώχειας, το 8,6% απάντησε: υψηλότερη ποιότητα ζωής, το 3,3% απάντησε: διεύρυνση της άμεσης δημοκρατίας. Το 2,4% απάντησε: κανένα όφελος και το 1,0% απάντησε: αυξανόμενα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής. Η διαφάνεια στην διαχείριση των πόρων αποτελεί για τους κάτοικους της Πάτρας το σημαντικότερο όφελος από την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 14ος: Άποψη των ερωτώμενων για τα οφέλη από την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού

		Συχνότητα	**Ποσοστό %**
Valid	Μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς την διαχείριση των πόρων	85	40,7
	Μείωση του ποσοστού της φτώχειας	19	9,1
	Υψηλότερη ποιότητα ζωής	18	8,6
	Προϋπολογισμός με βάση τις ανάγκες όπως τις ορίζουν οι ίδιοι οι Δημότες	23	11,0
	Διεύρυνση της άμεσης Δημοκρατίας	7	3,3
	Αυξανόμενα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής	2	1,0
	Όλα τα παραπάνω	28	13,4
	Κανένα όφελος	5	2,4
	Δεν γνωρίζω	22	10,5
	Σύνολο	209	100,0
Σύνολο		209	100,0

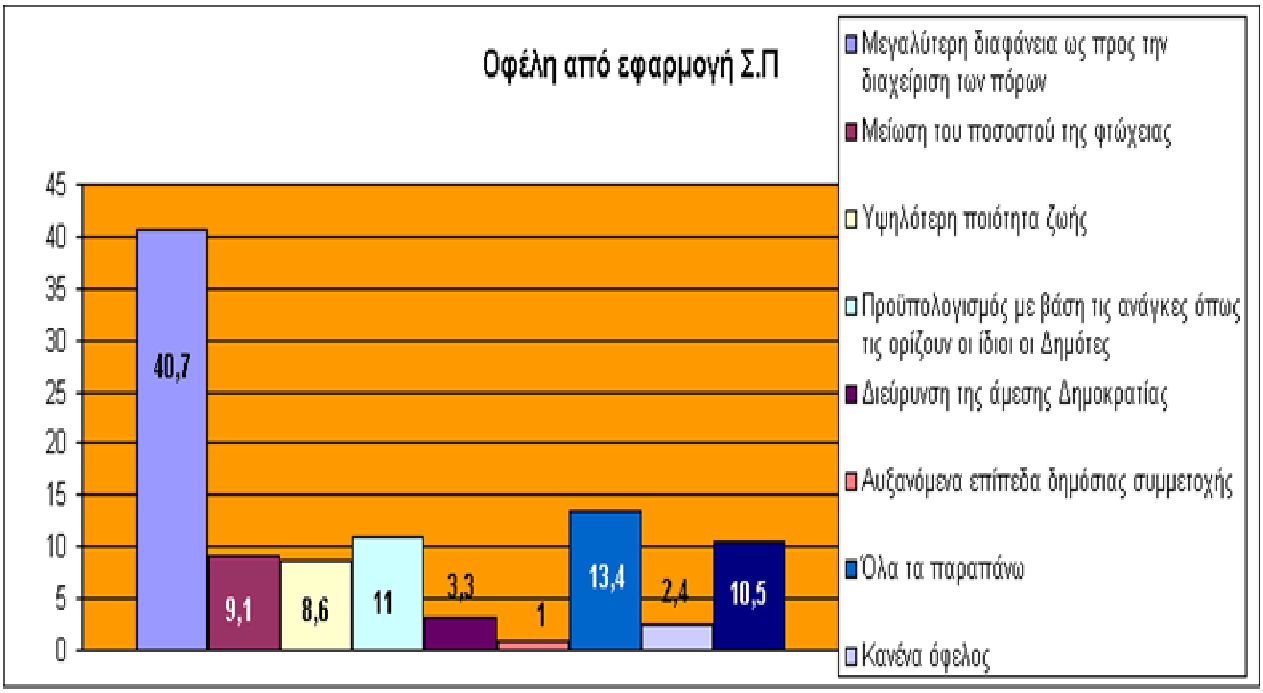
Οφέλη από εφαρμογή Σ.Π
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
40,7
9,1
8,6
11
3,3
1
13,4
2,4
10,5
Μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς την διαχείριση των πόρων
Μείωση του ποσοστού της φτώχειας
Υψηλότερη ποιότητα ζωής
Προϋπολογισμός με βάση τις ανάγκες όπως τις ορίζουν οι ίδιοι οι Δημότες
Διεύρυνση της άμεσης Δημοκρατίας
Αυξανόμενα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής
Όλα τα παραπάνω
Κανένα όφελος

Συνδυαστικές Ερωτήσεις

15. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ως προς την άποψη των ερωτώμενων για την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής

Ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των ερωτώμενων που επιθυμούν την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού και παράλληλα πιστεύουν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των προβλημάτων στην κοινότητα φθάνει το ποσοστό του 88,5%. Αντίθετα αυτοί που πιστεύουν ότι η συμμετοχή δεν είναι απαραίτητη, εκφράζοντας συνάμα την πρόθεσή τους να εφαρμόσουν τον συμμετοχικό προϋπολογισμό, είναι μόνο 4%.

Είναι λοιπόν φανερό ότι οι κάτοικοι της Πάτρας που πιστεύουν στα οφέλη που αποκομίζει κανείς από τις διαδικασίες της συμμετοχής εκφράζουν θετική άποψη σε ενδεχόμενη εφαρμογή ενός σχεδίου συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 15ος: Συσχέτιση αποτελεσματικότητας της συμμετοχής με την πρόθεση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού

Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων στον δήμο;	**Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;**						
	Ναι		**Όχι**		**ΔΓ/ΔΑ**		**Σύνολο**
Ναι	155	(88,5%)	7	(4%)	13	(7,4%)	175
Όχι	17	(80,9%)	4	(19%)	0	(0%)	21
ΔΓ/ΔΑ	3	(37,5%)	2	(25%)	3	(37,5%)	8
Σύνολο	175		13		16		204

Μελέτη της Πρόθεσης για Συμμετοχή

<u>Πρόθεση για συμμετοχή ανά κομματική τοποθέτηση των ερωτώμενων</u>

16. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά κόμμα

Η συσχέτιση πολιτικής τοποθέτησης και πρόθεσης για συμμετοχή, όπως προκύπτει απ τις απαντήσεις που δόθηκαν απαντήθηκε ως εξής:
Το ερώτημα αναφορικά με το ποσοστό από τους πολιτικά προσκείμενους στα κόμματα σε σχέση με την πρόθεση για συμμετοχή, απαντήθηκε ως εξής: από το ΠΑ.ΣΟ.Κ 86,4% υποκείμενα της έρευνας απάντησαν ναι, 10,1% όχι και 3,3% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ, από τη Ν.Δ 75% υποκείμενα της έρευνας απάντησαν ναι και 25% όχι, από αυτούς που δεν απάντησαν για το κόμμα που ψήφισαν, 68% απάντησαν ναι στην πρόθεση συμμετοχής, 25,5% απάντησαν όχι και 6,3% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι δεν ψήφισαν, 63,% απάντησαν ναι, 33,3% όχι, 3,3% δε γνωρίζω – δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι ψήφισαν ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ, 85,7% απάντησαν ναι, κανένας όχι και 14,3% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι ψήφισαν Κ.Κ.Ε, 60% απάντησαν ναι, 30% όχι και 10% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι ψήφισαν άλλο αριστερό κόμμα, 100% απάντησαν ναι, 0 όχι και 0 δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι ψήφισαν ΛΑΟΣ, 66,6% απάντησαν ναι, 33,3% όχι, κανένας δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν άλλο κόμμα, 50% απάντησε ναι, 50% όχι, κανένας δε γνωρίζω – δεν απαντώ. Από αυτούς που απάντησαν ότι δεν ψήφισαν κανένα κόμμα 1 απάντησε

ναι, κανένας όχι, κανένας δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Η πρόθεση της συμμετοχής δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την κομματική ή πολιτική τοποθέτηση των ερωτώμενων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 16ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά κομματική τοποθέτησή τους

		Ναι	Όχι	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
Κόμμα	Ν.Δ	27 (75%)	9 (25%)	0 (0%)	36
	ΠΑ.ΣΟ.Κ	51 (86,4%)	6 (10,1%)	2 (3,3%)	59
	Κ.Κ.Ε	6 (60%)	3 (30%)	1 (10%)	10
	ΣΥ.ΡΙΖ.Α	12 (85,7%)	0 (0%)	2 (14,3%)	14
	ΛΑ.Ο.Σ	2 (66,6%)	1 (33,3%)	0 (0%)	3
	Άλλο αριστερό κόμμα	6 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	6
	Άλλο δεξιό κόμμα	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
	Δεν ψήφισα	19 (63,3%)	10 (33,3%)	1 (3,3%)	30
	Δεν απαντώ	32 (68%)	12 (25,5%)	3 (6,3%)	47
	Κανένα	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
	Άλλο κόμμα	1 (50%)	1 (50%)	0 (0%)	2
Σύνολο		158	42	9	209

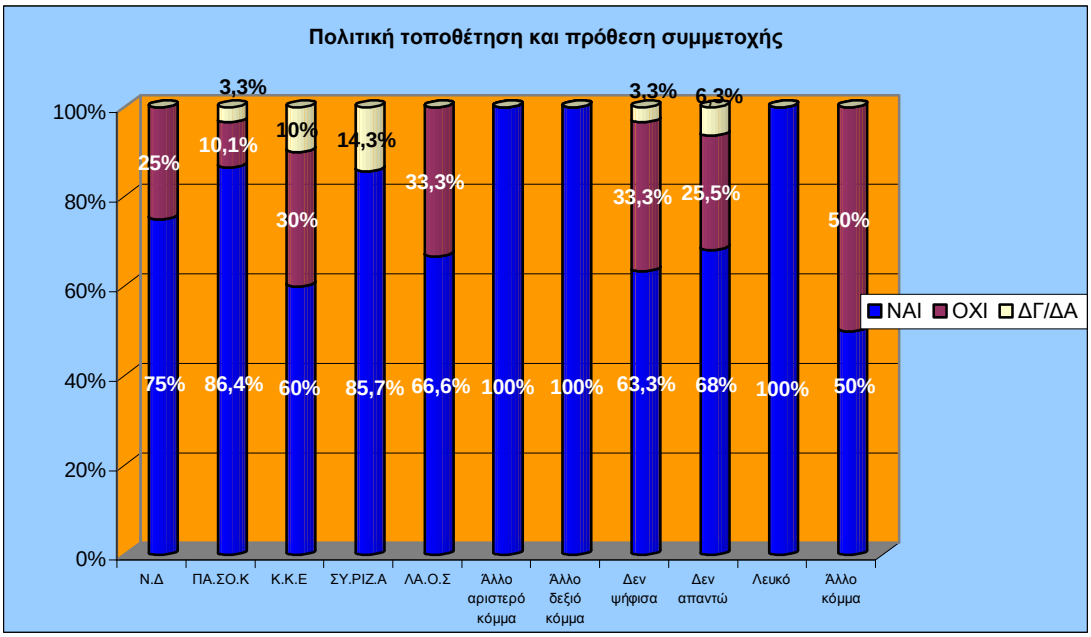

Πρόθεση για συμμετοχή και οικονομική κατάσταση

17. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά εισοδηματική κλίμακα

Η συσχέτιση οικονομικής κατάστασης και συμμετοχής, όπως προκύπτει απ τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι: Από αυτούς που το εισόδημά τους ανέρχεται στις 6.000, 76% απάντησαν ναι, 24% όχι και κανένας δεν γνωρίζω / δεν απαντώ.

Από αυτούς που το εισόδημά τους ανέρχεται στις 12.000 78,1% απάντησαν ναι, 14,5% όχι και 7,2% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που το εισόδημά τους ανέρχεται στις 20.000, 72,5% απάντησαν ναι, 25% όχι και 2,5% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που το εισόδημά τους ανέρχεται στις 30.000, 80,5% απάντησαν ναι, 16,6% όχι και 2,7% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που το εισόδημά τους ανέρχεται στις 40.000, 68,7% απάντησαν ναι, 25% όχι και 6,2% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από αυτούς που το εισόδημά τους ξεπερνά τις 40.000, 83,3% απάντησαν ναι, 16,6% όχι και κανένας δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Ούτε η εισοδηματική διαφοροποίηση φαίνεται να επηρεάζει την πρόθεση των κατοίκων για συμμετοχή. Σε καθεμιά από τις εισοδηματικές κλίμακες της ερώτησης τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνονται στην θετική στάση των ερωτώμενων απέναντι στη συμμετοχή. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 17ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά εισοδηματική κλίμακα					
		Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	**Σύνολο**
Εισόδημα	Έως 6000	19 (76%)	6 (24%)	0 (0%)	25
	6001-12000	43 (78,1%)	8 (14,5%)	4 (7,2%)	55
	12001-20000	29 (72,5%)	10 (25%)	1 (2,5%)	40
	20001-30000	29 (80,5%)	6 (16,6%)	1 (2,7%)	36
	30001-40000	11 (68,7%)	4 (25%)	1 (6,2%)	16
	40001+	10 (83,3%)	2 (16,6%)	0 (0%)	12
Σύνολο		141	36	7	184

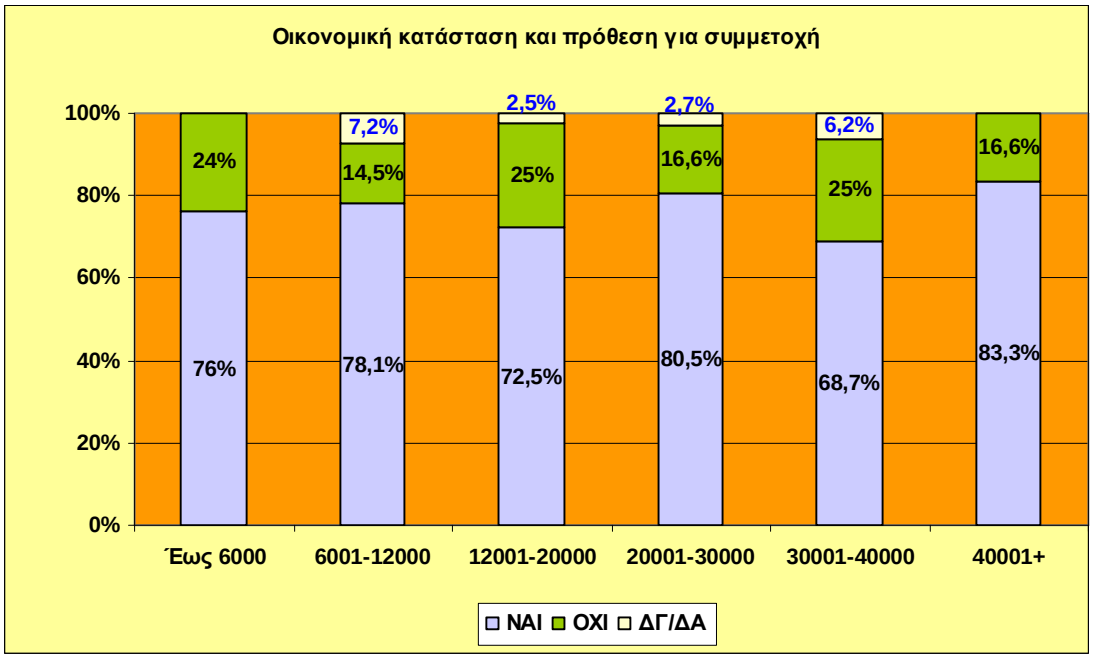

Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά φύλο

18. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανά φύλο

Στην ερώτηση σχετικά με τη πρόθεση συμμετοχής στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά φύλο, οι άνδρες κατά 79,5% απάντησαν ναι, κατά 17,3% όχι και κατά 2% δε γνωρίζω / δεν απαντώ. Οι γυναίκες κατά 70,2% απάντησαν ναι, κατά 22,5% όχι και κατά 6,3% δε γνωρίζω / δεν απαντώ. Οι άνδρες έχουν ένα μικρό προβάδισμα στην πρόθεση για συμμετοχή έναντι των γυναικών, οι οποίες με ποσοστό 70,2% επιθυμούν την συμμετοχή σε διαδικασίες που θα φέρουν λύσεις στα προβλήματα που απασχολούν την καθημερινότητά τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

		Πίνακας 18ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά φύλο			**Σύνολο**
		Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	
Φύλο	Γυναίκα	78 (70,2%)	25 (22,5%)	7 (6,3%)	110
	Άνδρας	78 (79,5%)	17 (17,3%)	2 (2 %)	97
Σύνολο		156 (75,3%)	42 (20,2%)	9 (4,3%)	207

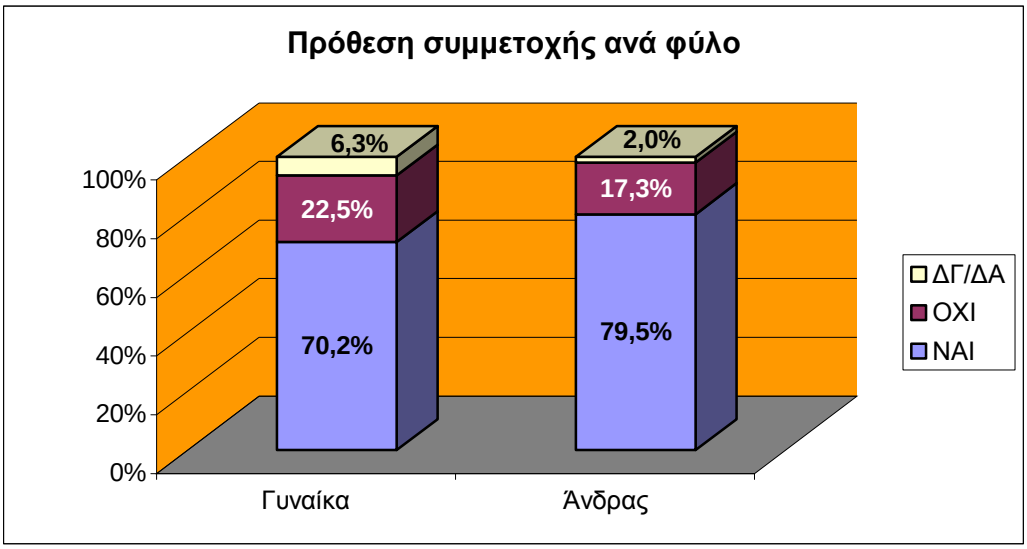

Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά ηλικία

19. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά ηλικιακή κατηγορία

Στην ερώτηση αναφορικά με την πρόθεση συμμετοχής στις διαδικασίες λήψεων αποφάσεων ανά ηλικιακή ομάδα απάντησαν ως εξής: Από 18 έως και 24 78,3% ναι, 10,8% όχι και 10,8% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από 25 έως και 34 74,4% ναι, 21,2% όχι και 4,2% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από 35 έως και 44 81,8% ναι, 15,1% όχι και 3% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από 45 έως και 54 62,8% ναι, 34,2% όχι και 2,8% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από 55 έως και 64 92% ναι, 4% όχι και 4% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Από 65 έως και 74 63,1% ναι ενώ 36,9% όχι. Από 75 έως και 84 71,4% ναι και 28,5% όχι. Από 85+ απάντησε ένας και είπε ναι, ενώ σε άλλους υπερήλικες που προτάθηκε το ερωτηματολόγιο απάντησαν «μην ρωτάς εμένα, από μένα όλα τελείωσαν πια». Οι ερωτώμενοι όλων των κατηγοριών δηλώνουν την επιθυμία να συμμετάσχουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν την ζωή τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

		Πίνακας 19ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά ηλικία			**Σύνολο**
		Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	
Ηλικία	18-24	29 (78,3%)	4 (10,8%)	4 (10,8%)	37
	25-34	35 (74,4%)	10 (21,2%)	2 (4,2%)	47
	35-44	27 (81,8%)	5 (15,1%)	1 (3 %)	33
	45-54	22 (62,8%)	12 (34,2%)	1 (2,8%)	35
	55-64	23 (92%)	1 (4%)	1 (4 %)	25
	65-74	12 (63,1%)	7 (36,9%)	0 (0%)	19
	75-84	5 (71,4%)	2 (28,5%)	0 (0%)	7
	85+	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
Σύνολο		154 (75,4%)	41 (20,2%)	9 (4,4%)	204

Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά οικογενειακή κατάσταση των πολιτών

20. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά οικογενειακή κατάσταση

Στο ερώτημα που αφορά το συσχετισμό μεταξύ της πρόθεσης για συμμετοχή και της οικογενειακής κατάστασης των ερωτώμενων οι άγαμοι απάντησαν κατά 75,6% ναι, 17% όχι και 7,3% δε γνωρίζω / δεν απαντώ. Οι έγγαμοι κατά 78,4% ναι κατά 19,% όχι και κατά 1,9% δε γνωρίζω/ δεν απαντώ. Οι διαζευγμένοι κατά 57,1% ναι, κατά 28,5% όχι και κατά 14,2% δε γνωρίζω / δεν απαντώ. Αυτοί που είναι σε διάσταση κατά 100% ναι. Αυτοί που είναι κατά 50% ναι και κατά 50% όχι. Από τα παραπάνω αποτελέσματα φαίνεται ότι η οικογενειακή κατάσταση δεν επηρεάζει την πρόθεση για συμμετοχή. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Οικογενειακή κατάσταση	**Πίνακας 20ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά οικογενειακή κατάσταση**						
	Ναι		**Όχι**		**ΔΓ/ΔΑ**		**Σύνολο**
Άγαμος	62	(75,6%)	14	(17%)	6	(7,3%)	82
Έγγαμος	80	(78,4%)	20	(19,6%)	2	(1,9%)	102
Διαζευγμένος	4	(57,1%)	2	(28,5%)	1	(14,2%)	7
Σε διάσταση	2	(100%)	0	(0%)	0	(0%)	2
Χήρος/α	6	(50%)	6	(50%)	0	(0%)	12
Άλλο	2	(100%)	0	(0%)	0	(0%)	2
Σύνολο	156	(75,3%)	42	(20,2%)	9	(4,3%)	207

Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανάλογα με το εάν έχουν παιδιά

21. Θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ως προς το εάν έχουν παιδιά

Στην ερώτηση για την πρόθεση συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το αν έχουν παιδιά, απ' αυτούς που έχουν παιδιά ποσοστό 75,2% απάντησε ναι, 21,9% όχι και 2,8% ότι δεν γνωρίζει / δεν απαντά. Απ' αυτούς που δεν έχουν παιδιά 75,4% απάντησε ναι, 18,6% απάντησε όχι και 5,8% ότι δεν γνωρίζει / δεν απαντά. Σ' αυτή την ερώτηση παρατηρούμε ότι τα ποσοστά σχεδόν είναι ίσα, κάτι που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το εάν έχουν παιδιά δεν επηρεάζει την πρόθεση για συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων για ζητήματα που απασχολούν τον δήμο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Έχετε παιδιά;	**Πίνακας 21ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ως προς το εάν έχουν παιδιά**						
	Ναι		**Όχι**		**ΔΓ/ΔΑ**		**Σύνολο**
Ναι	79	(75,2%)	23	(21,9%)	3	(2,8%)	105
Όχι	77	(75,4%)	19	(18,6%)	6	(5,8%)	102
Σύνολο	156	(75,3%)	42	(20,2%)	9	(4,3%)	207

<u>Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά αριθμό παιδιών στην οικογένεια</u>

22. Θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά αριθμό παιδιών

Στο ερώτημα που αφορά το συσχετισμό της πρόθεσης για συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τον αριθμό των παιδιών, αυτοί που έχουν ένα παιδί απάντησαν ναι σε ποσοστό 69,2%, όχι σε ποσοστό26,9% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 3,8%. Αυτοί που έχουν δύο παιδιά απάντησαν ναι σε ποσοστό 73,4%, όχι σε ποσοστό 22,4% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 4%. Αυτοί που έχουν τρία παιδιά απάντησαν ναι σε ποσοστό 82,1% και όχι σε ποσοστό 17,8%. Αυτοί που έχουν 5 απάντησαν ναι σε ποσοστό 100% ενώ αυτοί που έχουν 0 παιδιά απάντησαν ναι σε ποσοστό 76,2%, όχι σε ποσοστό 17,8% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 5,9%. Η εξέταση των αποτελεσμάτων σ' αυτήν την ερώτηση δείχνει ότι όσα περισσότερα παιδιά υπάρχουν στην οικογένεια, τόση μεγαλύτερη είναι και η επιθυμία συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για σημαντικά ζητήματα του δήμου από τους ερωτώμενους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πόσα παιδιά έχετε;	Πίνακας 22ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά αριθμό παιδιών						Σύνολο
	Ναι		Όχι		ΔΓ/ΔΑ		
1	18	(69,2%)	7	(26,9%)	1	(3,8%)	26
2	36	(73,4%)	11	(22,4%)	2	(4%)	49
3	23	(82,1%)	5	(17,8%)	0	(0%)	28
5	2	(100%)	0	(0%)	0	(0%)	2
0	77	(76,2%)	18	(17,8%)	6	(5,9%)	101
Σύνολο	156	(75,7%)	41	(19,9%)	9	(4,3%)	206

<u>Συμμετοχή στη διαδικασία λήψεων αποφάσεων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα των πολιτών</u>

23. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Στην ερώτηση σχετικά με την πρόθεση για συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αναφορικά με την τελευταία εκπαιδευτική βαθμίδα που έχουν κατακτήσει, αυτοί που έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού, απάντησαν ναι σε ποσοστό 71,4% και όχι σε ποσοστό 28,5%. Οι απόφοιτοι δημοτικού απάντησαν ναι σε ποσοστό 66,6%, όχι σε ποσοστό 25% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 8,3%. Αυτοί που έχουν τελειώσει το γυμνάσιο απάντησαν ναι σε ποσοστό 75% και όχι σε ποσοστό 25%. Οι απόφοιτοι λυκείου απάντησαν ναι σε ποσοστό 82,3%, όχι σε ποσοστό 16,1% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 1,4%. Αυτοί που έχουν κάνει μεταλυκειακές σπουδές απάντησαν ναι σε ποσοστό 77,4%, όχι σε ποσοστό 19,3% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε

ποσοστό 3,2%. Οι απόφοιτοι ανώτατης σχολής απάντησαν ναι σε ποσοστό 70%, όχι σε ποσοστό 22% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 8%. Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου απάντησαν ναι σε ποσοστό 70%, όχι σε ποσοστό 20% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 10%. Οι ερωτώμενοι ανεξάρτητα από το μορφωτικό επίπεδό τους δηλώνουν ότι θέλουν να συμμετάσχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 23ος: Πρόθεση συμμετοχής των ερωτώμενων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή τους ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Ποια είναι η τελευταία εκπαιδευτική βαθμίδα που έχετε κατακτήσει;	**Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;**			
	Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	**Σύνολο**
Μερικές τάξεις δημοτικού	5 (71,4%)	2 (28,5%)	0 (0%)	7
Δημοτικό	16 (66,6%)	6 (25%)	2 (8,3%)	24
Γυμνάσιο	12 (75%)	4 (25%)	0 (0%)	16
Λύκειο	56 (82,3%)	11 (16,1%)	1 (1,4%)	68
Μεταλυκειακές σπουδές	24 (77,4%)	6 (19,3%)	1 (3,2%)	31
Ανώτατη σχολή	35 (70%)	11 (22%)	4 (8%)	50
Μεταπτυχιακό	7 (70%)	2 (20%)	1 (10%)	10
Άλλο	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
Σύνολο	156 (75,3%)	42 (20,2%)	9 (4,3%)	207

Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα των πολιτών

24. Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας; Εξέταση αποτελεσμάτων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Από αυτούς που απάντησαν ότι έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους 21 είναι απόφοιτοι λυκείου και άλλοι τόσοι ανώτατης σχολής, 10 έχουν τελειώσει δημοτικό, 9 έχουν κάνει μεταλυκειακές σπουδές, 8 έχουν τελειώσει γυμνάσιο, 4 δήλωσαν ότι κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο και 2 δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό. Οι λίγες συλλογικές δράσεις που έχουν αναπτύξει οι ερωτώμενοι της έρευνάς μας, έχουν αναπτυχθεί ανεξάρτητα από την εκπαιδευτική βαθμίδα που έχουν κατακτήσει. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 24ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Εκπαιδευτική βαθμίδα	Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;			Σύνολο
	Ναι	Όχι	ΔΓ/ΔΑ	
Μερικές τάξεις δημοτικού	2 (33,3%)	4 (66,6%)	0 (0%)	6
Δημοτικό	10 (40%)	15 (60%)	0 (0%)	25
Γυμνάσιο	8 (50%)	8 (50%)	0 (0%)	16
Λύκειο	21 (30,8)	46 (67,6%)	1 (1,4%)	68
Μεταλυκειακές σπουδές	9 (29%)	19 (61,2%)	3 (9,6%)	31
Ανώτατη σχολή	21 (42%)	29 (58%)	0 (0%)	50
Μεταπτυχιακό	4 (40%)	5 (50%)	1 (10%)	10
Άλλο	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	1
Σύνολο	75	127	5	207

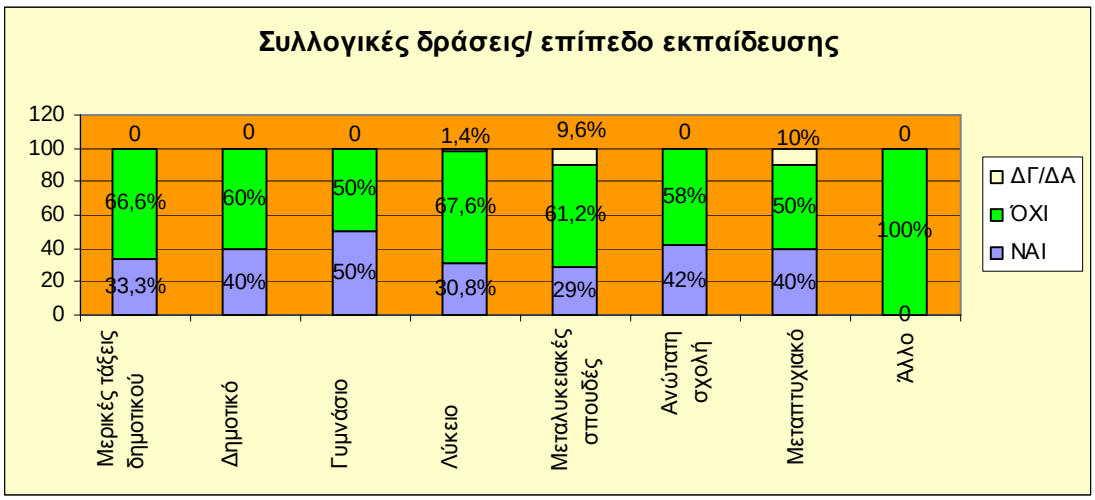

<u>Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανάλογα με τον αριθμό παιδιών στην οικογένεια</u>

25. Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανάλογα με τον αριθμό παιδιών στην οικογένεια

Στην ερώτηση αν έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους σχετικά με το πόσα τέκνα έχουν, οι ερωτώμενοι απάντησαν ως εξής: Όσοι έχουν ένα παιδί απάντησαν ότι έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους σε ποσοστό 38,4%, δεν έχουν αναπτύξει σε ποσοστό 57,6% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 3,8%. Αυτοί που έχουν δύο παιδιά απάντησαν πως έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους σε ποσοστό 37,5%, δεν έχουν αναπτύξει σε ποσοστό 60,4% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 2%. Όσοι έχουν τρία παιδιά απάντησαν ότι έχουν αναπτύξει συλλογικές

δράσεις στην περιοχή τους σε ποσοστό 64,2% και δεν έχουν αναπτύξει σε ποσοστό 35,7%. Αυτοί που έχουν πέντε παιδιά απάντησαν σε ποσοστό 50% ότι έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις, το ίδιο ποσοστό απάντησαν και αυτοί που δεν έχουν αναπτύξει. Όσοι έχουν 0 παιδιά απάντησαν ότι έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις σε ποσοστό 27,4%, δεν έχουν αναπτύξει σε ποσοστό 69,6% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 2,9%. Ο αριθμός των παιδιών δεν φαίνεται να επηρεάζει την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους της έρευνάς μας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 25ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά αριθμό παιδιών								
	Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;							
Πόσα παιδιά έχετε;	**Ναι**		**Όχι**		**ΔΓ/ΔΑ**		**Σύνολο**	
1	10	(38,4%)	15	(57,6%)	1	(3,8%)	26	
2	18	(37,5%)	29	(60,4%)	1	(2%)	48	
3	18	(64,2%)	10	(35,7%)	0	(0%)	28	
5	1	(50%)	1	(50%)	0	(0%)	2	
0	28	(27,4%)	71	(69,6%)	3	(2,9%)	102	
Σύνολο	75	(36,4%)	126	(61,1%)	5	(2,4%)	206	

Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά κοινωνικοοικονομική τάξη

26. Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας; Εξέταση αποτελεσμάτων ανά κοινωνικοοικονομική τάξη

Στο ερώτημα αν έχουν αναπτύξει οι ερωτώμενοι συλλογικές δράσεις στην περιοχή τους αναφορικά με την κοινωνικοοικονομική τάξη στην οποία ανήκουν, έδωσαν τις πιο κάτω απαντήσεις: Απ' αυτούς που έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις ποσοστό 24,6% δήλωσε ότι ανήκει στην εργατική τάξη, ποσοστό 73,9% δήλωσε ότι ανήκει στη μεσαία τάξη και 1,3% στην ανώτερη. Απ' όσους δεν έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις, ποσοστό 36,8% δήλωσε ότι ανήκει στην εργατική τάξη, ποσοστό 63,2% δήλωσε ότι ανήκει στη μεσαία τάξη, ενώ στην ανώτερη δεν υπήρχε κανείς. Απ' αυτούς που δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν, ποσοστό 25% δήλωσε ότι ανήκει στην εργατική τάξη, ποσοστό 50% δήλωσε ότι ανήκει στη μεσαία τάξη και ποσοστό 25% δήλωσε ότι ανήκει στην ανώτερη τάξη. Απ' ότι φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα αυτοί που δηλώνουν ότι ανήκουν στη μεσαία τάξη έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις σε μεγαλύτερο ποσοστό απ' ότι οι υπόλοιποι. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 26ος : Ανάπτυξη συλλογικών δράσεων ανά κοινωνικοοικονομική τάξη					
Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;		**Σε ποια κοινωνικοοικονομική τάξη θεωρείτε ότι ανήκετε;**			
		Εργατική	**Μεσαία**	**Ανώτερη**	**Σύνολο**
	Ναι	18 (24,6%)	54 (73,9%)	1 (1,3%)	73
	Όχι	46 (36,8%)	79 (63,2%)	0 (0%)	125
	ΔΓ/ΔΑ	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	4
Σύνολο		65 (32,1%)	135 (66,8%)	2 (0,99%)	202

Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά φύλο</u>

27. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανά φύλο

Στο ερώτημα αν συμφωνούν οι ερωτώμενοι να εφαρμοστεί ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο δήμο τους, ανά φύλο απάντησαν ως εξής: οι γυναίκες σε ποσοστό 87,8% συμφωνούν, σε ποσοστό 5,6% διαφωνούν και σε ποσοστό 6,5% δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν. Οι άνδρες σε ποσοστό 83,6% συμφωνούν, σε ποσοστό 7,1% διαφωνούν και 9,1% δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν. Όπως φαίνεται η διαφορά ως προς την συναίνεση με το συμμετοχικό προϋπολογισμό ανά φύλο είναι μικρή. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 27ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά φύλο				
		Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;		**Σύνολο**
		Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	
Φύλο	Γυναίκα	94 (87,8%)	6 (5,6%)	7 (6,5%)	107
	Άνδρας	82 (83,6%)	7 (7,1%)	9 (9,1)	98
Σύνολο		176 (85,8%)	13 (6,3%)	16 (7,8%)	205

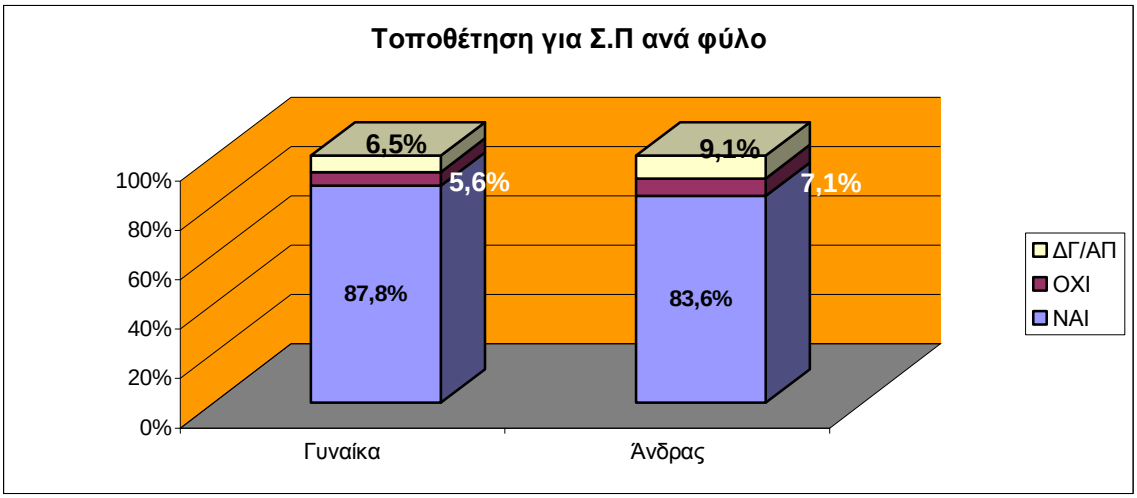

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών στην οικογένεια</u>

28. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανάλογα με τον αριθμό παιδιών

Στο ερώτημα αν συμφωνούν να εφαρμοστεί ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο δήμο τους, αναφορικά ως προς τον αριθμό των τέκνων τους οι ερωτώμενοι απάντησαν ως εξής: Αυτοί που έχουν ένα παιδί, λένε ναι σε ποσοστό 84,6%, λένε όχι σε ποσοστό 7,6%, δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 7,6%. Αυτοί που έχουν δύο παιδιά λένε ναι σε ποσοστό 87,5%, λένε όχι σε ποσοστό 2%, δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 10,4%. Αυτοί που έχουν τρία παιδιά λένε ναι σε ποσοστό 81,4%, λένε όχι σε ποσοστό 7,4%, δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 11,1%. Αυτοί που έχουν πέντε παιδιά λένε ναι σε

ποσοστό 100%, ενώ αυτοί που έχουν 0 παιδιά λένε ναι σε ποσοστό 86,1%, λένε όχι σε ποσοστό 7,9%, δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 5,9%. Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας, όσοι από τους ερωτώμενους δεν έχουν παιδιά συμφωνούν σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο (86%) απ' τους υπόλοιπους με το να γίνει πράξη ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο δήμο τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 28ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά αριθμό παιδιών

	Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;			
Πόσα παιδιά έχετε;	**Ναι**	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	**Σύνολο**
1	22 (84,6%)	2 (7,6%)	2 (7,6%)	26
2	42 (87,5%)	1 (2%)	5 (10,4%)	48
3	22 (81,4%)	2 (7,4%)	3 (11,1%)	27
5	2 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	2
0	87 (86,1%)	8 (7,9%)	6 (5,9%)	101
Σύνολο	175 (85,7%)	13 (6,3%)	16 (7,8%)	204

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά ηλικία</u>

29. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανά ηλικία

Στο ερώτημα αν οι ερωτώμενοι συμφωνούν με το να γίνει πράξη στο δήμο τους ο συμμετοχικός προϋπολογισμός σχετικά με την ηλικιακή τους ομάδα, απάντησαν ως εξής: Από 18 έως και 24 λένε ναι σε ποσοστό 80,5%, όχι σε ποσοστό 11,1%, δεν γνωρίζω / δεν απαντώ 8,3%. Από 25 έως και 34 λένε ναι σε ποσοστό 85,1%, όχι σε ποσοστό 6,3% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 8,5%. Από 35 έως και 44 σε ποσοστό 94% λένε ναι, όχι λένε σε ποσοστό 3%, δεν γνωρίζω / δεν απαντώ λένε σε ποσοστό επίσης 3%. Από 45 έως και 54 λένε ναι σε ποσοστό 88,8%, όχι σε ποσοστό 8,3%, δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 2,7%. Από 55 έως και 64 λένε ναι σε ποσοστό 79,1%, όχι σε ποσοστό 8,3% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 12,5%. Από 65 έως και 74 λένε ναι σε ποσοστό 94,4% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ σε ποσοστό 5,5%. Από 75 έως και 84 λένε ναι σε ποσοστό 71,4% και σε ποσοστό 28,5% δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν. Από 85 και άνω το 100% απάντησε δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Γίνεται εμφανές ότι η διάθεση για συμφωνία με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού αφορά κάθε ηλικία χωρίς διακρίσεις. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 29ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά ηλικία								
		Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;						Σύνολο
		Ναι		Όχι		ΔΓ/ΔΑ		
Ηλικία	18-24	29	(80,5%)	4	(11,1%)	3	(8,3%)	36
	25-34	40	(85,1%)	3	(6,3%)	4	(8,5%)	47
	35-44	31	(94%)	1	(3 %)	1	(3 %)	33
	45-54	32	(88,8%)	3	(8,3%)	1	(2,7%)	36
	55-64	19	(79,1%)	2	(8,3%)	3	(12,5%)	24
	65-74	17	(94,4%)	0	(0%)	1	(5,5%)	18
	75-84	5	(71,4%)	0	(0%)	2	(28,5%)	7
	85+	0	(0%)	0	(0%)	1	(100%)	1
Σύνολο		173	(85,6%)	13	(6,4%)	16	(8%)	202

Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εκπαιδευτική βαθμίδα των πολιτών

30. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Στο ερώτημα αν οι ερωτώμενοι συμφωνούν με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο τους, σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης που έχουν οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι οι εξής: Όσοι έχουν κατακτήσει έως και μερικές τάξεις δημοτικού συμφωνούν κατά 50% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν στο ίδιο ποσοστό. Όσοι έχουν αποφοιτήσει από το δημοτικό συμφωνούν κατά 92% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν κατά 8%. Όσοι έχουν τελειώσει το γυμνάσιο συμφωνούν κατά 87,5% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν κατά 12,5%. Οι απόφοιτοι λυκείου συμφωνούν σε ποσοστό 92,4%, διαφωνούν σε ποσοστό 4,5% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 3%. Απ' αυτούς που έχουν

κάνει μεταλυκειακές σπουδές, συμφωνεί το 83,8% του δείγματος, διαφωνεί το 6,4% και δε γνωρίζει/ δεν απαντά το 9,6%. Οι απόφοιτοι ανώτατης σχολής συμφωνούν σε ποσοστό 84%, διαφωνούν σε ποσοστό 10% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 6%. Οι κάτοχοι μεταπτυχιακού συμφωνούν σε ποσοστό 60%, διαφωνούν σε ποσοστό 30% και δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 10%. Όπως φαίνεται η διάθεση συμφωνίας με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού είναι ανεξάρτητη απ' την εκπαιδευτική βαθμίδα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 30ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Ποια είναι η τελευταία εκπαιδευτική βαθμίδα που έχετε κατακτήσει;	**Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;**			
	Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	**Σύνολο**
Μερικές τάξεις δημοτικού	3 (50%)	0 (0%)	3 (50%)	6
Δημοτικό	23 (92%)	0 (0%)	2 (8%)	25
Γυμνάσιο	14 (87,5%)	0 (0%)	2 (12,5%)	16
Λύκειο	61 (92,4%)	3 (4,5%)	2 (3%)	66
Μεταλυκειακές σπουδές	26 (83,8%)	2 (6,4%)	3 (9,6%)	31
Ανώτατη σχολή	42 (84%)	5 (10%)	3 (6%)	50
Μεταπτυχιακό	6 (60%)	3 (30%)	1 (10%)	10
Άλλο	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
Σύνολο	176 (85,8%)	13 (6,3%)	16 (7,8%)	205

Βαθμός συμφωνίας για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά:

- **πολιτική τοποθέτηση των ερωτώμενων**
- **κοινωνικοοικονομική τάξη**
- **εισοδηματική κλίμακα**

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση των πολιτών</u>

31. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;
Εξέταση αποτελεσμάτων ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση

Στο ερώτημα αν συμφωνούν οι ερωτώμενοι να εφαρμοστεί ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο δήμο τους, αναφορικά με την κομματική τους προτίμηση, απάντησαν ως εξής: Από τη Ν.Δ είπαν ναι σε ποσοστό 94,4%, όχι 2,7%, δεν γνωρίζω / δεν απαντώ 2,7%. Από το ΠΑ.ΣΟ.Κ είπαν ναι σε ποσοστό 86,4%, όχι 6,7%, δεν γνωρίζω / δεν απαντώ 6,7%. Από το Κ.Κ.Ε είπαν ναι σε ποσοστό 90%, και όχι σε ποσοστό 10%. Από το ΣΥ.ΡΙΖ.Α είπαν ναι σε ποσοστό 71,4%, όχι σε ποσοστό 14,2%, δε γνωρίζω/ δεν απαντώ σε ποσοστό 14,2%. Από το ΛΑ.Ο.Σ είπαν ναι σε ποσοστό 66,6% και ότι δεν γνωρίζουν / δεν απαντούν σε ποσοστό 33,3%. Από το άλλο αριστερό και το άλλο δεξιό κόμμα το ποσοστό είναι 100% ναι. Απ' αυτούς που ψήφισαν άλλο κόμμα το 50% απάντησε ναι και το 50% όχι. Απ' αυτούς που ψήφισαν λευκό το 100% απάντησε ναι. Απ' αυτούς που δεν ψήφισαν το 80,9% απάντησε ναι, το 7,1% όχι και το 11,9% δεν γνωρίζω / δεν απαντώ. Απ' αυτούς που δεν απάντησαν τι ψήφισαν το 100% απάντησε ναι στο συμμετοχικό προϋπολογισμό. Είναι προφανές ότι η συμφωνία με την εφαρμογή του

συμμετοχικού προϋπολογισμού είναι ανεπηρέαστη από πολιτική τοποθέτηση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι ερωτώμενοι που δήλωσαν κομματική θέση και συμφωνία με το συμμετοχικό προϋπολογισμό φτάνουν στο ποσοστό του 92,6%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στα παρακάτω γραφήματα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 31ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά πολιτική τοποθέτηση

		Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;			Σύνολο
		Ναι	Όχι	ΔΓ/ΔΑ	
Κόμμα	Ν.Δ	34 (94,4%)	1 (2,7%)	1 (2,7%)	36
	ΠΑ.ΣΟ.Κ	51 (86,4%)	4 (6,7%)	4 (6,7%)	59
	Κ.Κ.Ε	9 (90%)	1 (10%)	0 (0%)	10
	ΣΥ.ΡΙΖ.Α	10 (71,4%)	2 (14,2)	2 (14,2%)	14
	ΛΑ.Ο.Σ	2 (66,6%)	0 (0%)	1 (33,3%)	3
	Άλλο αριστερό κόμμα	6 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	6
	Άλλο δεξιό κόμμα	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
	Δεν ψήφισα	26 (86,6%)	1 (3,3%)	3 (10%)	30
	Δεν απαντώ	34 (80,9%)	3 (7,1%)	5 (11,9%)	42
	Κανένα	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1
	Άλλο κόμμα	1 (50%)	1 (50%)	0 (0%)	2
Σύνολο		175 (85,7%)	13 (6,3%)	16 (7,8%)	204

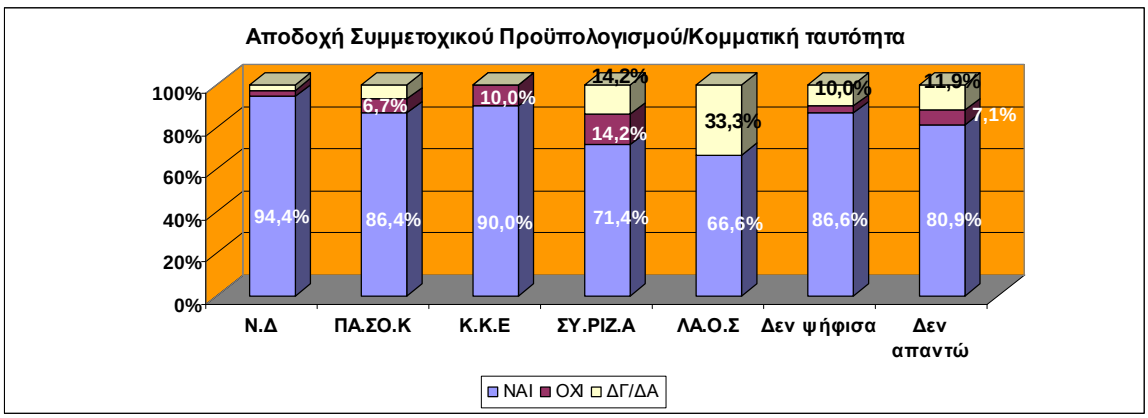

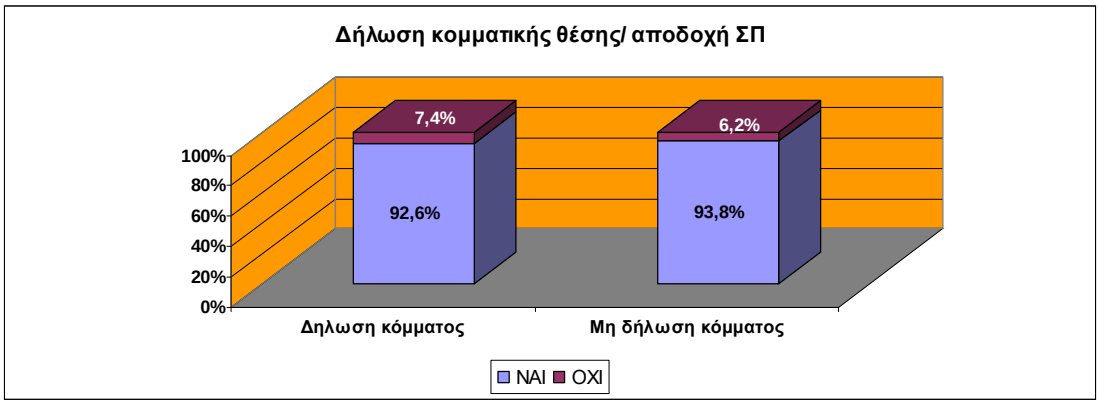

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά κοινωνικοοικονομική τάξη</u>

32. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανά κοινωνικοοικονομική τάξη

Στο ερώτημα αν συμφωνούν οι ερωτώμενοι να εφαρμοστεί ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στο δήμο τους αναφορικά με την κοινωνικοοικονομική τάξη στην οποία ανήκουν, έδωσαν τις παρακάτω απαντήσεις: Λέει ναι το 32,9% απ' αυτούς που ανήκουν στην εργατική τάξη, όχι το 16,6% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ το 33,3%. Απάντησε ναι το 83,2% απ' αυτούς που ανήκουν στη μεσαία τάξη, όχι το 83,3% και δεν γνωρίζω / δεν απαντώ το 66,6%. Από την ανώτερη τάξη το 100% του δείγματος, αλλά εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξαν μόνο δύο άτομα που δήλωσαν ότι ανήκουν στην ανώτερη τάξη. Όπως προκύπτει απ' τα πορίσματα της έρευνας, όσοι θεωρούν ότι ανήκουν στη μεσαία τάξη συμφωνούν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Όμως αξίζει να σημειωθεί ότι είναι και

πολύ μεγαλύτερο το δείγμα από τη μεσαία τάξη. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 32ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά κοινωνικοοικονομική τάξη					
Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;		**Σε ποια κοινωνικοοικονομική τάξη θεωρείτε ότι ανήκετε;**			
		Εργατική	**Μεσαία**	**Ανώτερη**	**Σύνολο**
	Ναι	57 (32,9%)	114 (83,2%)	2 (1,1%)	173
	Όχι	2 (16,6%)	10 (83,3%)	0 (0%)	12
	ΔΓ/ΔΑ	5 (33,3%)	10 (66,6%)	0 (0%)	15
Σύνολο		64 (32%)	134 (67%)	2 (1%)	200

Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εισοδηματική κλίμακα

33. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Εξέταση αποτελεσμάτων ανά εισοδηματική κλίμακα

Στην ερώτηση αν συμφωνούν με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο τους, αναφορικά με το εισόδημα τους, οι απαντήσεις ήταν: όσων το εισόδημά τους ανέρχεται στις 6.000 ετησίως (όριο της φτώχειας) συμφωνεί ποσοστό 76%, διαφωνεί ποσοστό 12%, δε γνωρίζει / δεν απαντά ποσοστό 12%. Αυτών που το εισόδημά τους ανέρχεται ετησίως στις 12.000 συμφωνεί ποσοστό 89,2%, διαφωνεί ποσοστό 3,5%, δε γνωρίζει / δεν απαντά ποσοστό 7,1%. Όσων το εισόδημά του ανέρχεται στις 20.000 συμφωνεί ποσοστό 90%, διαφωνεί ποσοστό 7,5%, δε γνωρίζει / δεν απαντά ποσοστό 2,5%. Αυτών που το

εισόδημα ανέρχεται στις 30.000 συμφωνεί ποσοστό 88,8%, διαφωνεί ποσοστό 5,5%, δε γνωρίζει / δεν απαντά ποσοστό 5,5%. Όσων το εισόδημα ανέρχεται στις 40.000 ετησίως συμφωνεί ποσοστό 87,5%, διαφωνεί ποσοστό 6,25%, δε γνωρίζει/ δεν απαντά ποσοστό 6,25%. Αυτών που το ετήσιο εισόδημα είναι άνω των 40.000 συμφωνεί ποσοστό 91,6%, ενώ το ποσοστό που διαφωνεί είναι μόλις 8,4%. Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι κάτοικοι κάθε εισοδηματικής κλίμακας συμφωνούν με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού και μάλιστα το μικρότερο ποσοστό αυτών αγγίζει το 76%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 33ος : Βαθμός συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού ανά εισοδηματική κλίμακα

		Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;			**Σύνολο**
		Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	
Εισόδημα	Έως 6000	19 (76%)	3 (12%)	3 (12%)	25
	6001-12000	50 (89,2%)	2 (3,5%)	4 (7,1%)	56
	12001-20000	36 (90%)	3 (7,5%)	1 (2,5%)	40
	20001-30000	32 (88,8%)	2 (5,5%)	2 (5,5%)	36
	30001-40000	14 (87,5%)	1 (6,25%)	1 (6,25%)	16
	40001+	11 (91,6%)	1 (8,4%)	0 (0%)	12
Σύνολο		162 (87,5%)	12 (6,4%)	11 (5,9%)	185

Συσχέτιση συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού με την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους

<u>Συγκατάβαση για εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού ως προς την ανάπτυξη άλλων συμμετοχικών δράσεων από τους πολίτες</u>

34. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;
Εξέταση αποτελεσμάτων ως προς τις συμμετοχικές δράσεις που έχουν αναπτύξει οι πολίτες

Στο ερώτημα αν συμφωνούν με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο τους σε σχέση με το αν έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις, απάντησαν ως εξής: Όσοι έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις συμφώνησαν σε ποσοστό 35,2%, διαφώνησαν κατά 63,6% και δεν γνώριζαν / δεν απάντησαν σε ποσοστό 1,1%. Απ' αυτούς που δεν έχουν αναπτύξει συλλογικές δράσεις συμφώνησε ποσοστό 53,9%, διαφώνησε ποσοστό 50% και δεν γνώριζαν / δεν απάντησαν ποσοστό 2,4%. Το γεγονός αυτό μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι αυτοί που έχουν αναπτύξει σε μεγαλύτερο ποσοστό συλλογικές δράσεις διαφωνούν με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού. Άρα είναι απογοητευμένοι από τον αντίκτυπο που αυτές έχουν στην πολιτική και στους πολιτικούς. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και στο παρακάτω γράφημα αποτελεσμάτων:

Πίνακας 34ος : Συσχέτιση συμφωνίας εφαρμογής του συμμετοχικού προϋπολογισμού με την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων από τους ερωτώμενους				
Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;	**Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;**			
	Ναι	**Όχι**	**ΔΓ/ΔΑ**	**Σύνολο**
Ναι	62 (35,2%)	112 (63,6%)	2 (1,1%)	176
Όχι	7 (53,9%)	6 (46,1%)	0 (0%)	13
ΔΓ/ΔΑ	5 (31,25%)	8 (50%)	3 (18,75%)	16
Σύνολο	74 (36%)	126 (61,4%)	5 (2,4%)	205

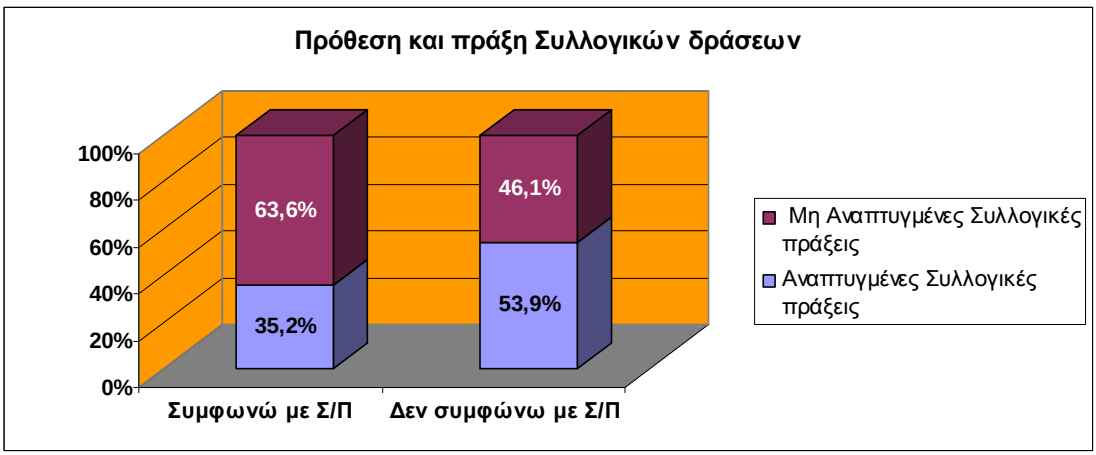

35. Θετικές απαντήσεις ως προς την ερώτηση:
<u>Ποιοι είναι οι αρμοδιότεροι στο να αποφασίζουν ποια προβλήματα χρήζουν αντιμετώπισης στο δήμο;</u>

Οι απαντήσεις στο ερώτημα διαβάθμισης που τέθηκε σχετικά με το ποιους θεωρούν πιο αρμόδιους για να αποφασίζουν ποια προβλήματα χρήζουν αντιμετώπισης στο δήμο ήταν:

<u>Πάρα πολύ</u>: 91 ερωτώμενοι απάντησαν ότι θεωρούν αρμοδιότερους όσους κατοικούν στο δήμο, 57 τη εκλεγμένη δημοτική αρχή, 51 τους ειδικούς εμπειρογνώμονες , 26 τους εκπροσώπους κοινωνικών φορέων, 14 τους εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου και 11 τους εκπροσώπους συνδικάτων.

<u>Πολύ</u>: 38 ερωτώμενοι θεωρούν πιο αρμόδιους τους εμπειρογνώμονες, 37 τους εκπροσώπους κοινωνικών φορέων, 35 την εκλεγμένη δημοτική αρχή, 30 όσους κατοικούν στο δήμο, 15 τους εκπροσώπους συνδικάτων και άλλοι 15 τους εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου.

<u>Αρκετά:</u> 34 ερωτώμενοι θεωρούν πιο αρμόδιους τους εκπρόσωπους κοινωνικών φορέων, 26 τους εκπροσώπους συνδικάτων, 25 του ειδικούς εμπειρογνώμονες, 18 τους εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου, 17 όσους κατοικούν στο δήμο και 14 την εκλεγμένη δημοτική αρχή.

<u>Λίγο:</u> 26 ερωτώμενοι πιστεύουν ότι είναι οι εκπρόσωποι των συνδικάτων, 25 οι εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, 18 οι εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, 17 η εκλεγμένη δημοτική αρχή, 13 όσοι κατοικούν στο δήμο και 9 οι ειδικοί εμπειρογνώμονες.

<u>Καθόλου</u>: 31 ερωτώμενοι πιστεύουν ότι είναι οι εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, 25 οι εκπρόσωποι συνδικάτων, 11 η εκλεγμένη δημοτική αρχή, 6 οι εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, 4 όσοι κατοικούν στο δήμο και 4 οι ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Δε γνωρίζω / δεν απαντώ απάντησαν 9.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι οι ερωτώμενοι δίνουν σημαντικό προβάδισμα σ' όσους κατοικούν στο δήμο και έπονται με διαφορά η δημοτικοί αρχή και οι ειδικοί εμπειρογνώμονες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 35ος : Διαβάθμιση ως προς την αρμοδιότητα στις αποφάσεις για τα προβλήματα του δήμου

	Ειδικοί εμπειρογνώμονες	**Εκλεγμένη Δημοτική Αρχή**	**Εκπρ. Κοινωνικών φορέων**	**Εκπρ. Συνδικάτων**	**Εκπρ. Επιχειρηματικού κόσμου**	**Όσοι κατοικούν στο Δήμο**
Πάρα πολύ	51	57	26	11	14	91
Πολύ	38	35	37	15	15	30
Αρκετά	25	14	34	26	18	17
Λίγο	9	17	18	26	25	13
καθόλου	4	11	6	25	31	4
ΔΓ/ΔΑ	9	9	9	9	9	9

Δεν συμπλήρωσαν την ερώτηση 9 άτομα

36. <u>Ποια θεωρείτε τα 3 πιο σημαντικά προβλήματα στην περιοχή σας που θα θέλατε ο Δήμος να επιλύσει.</u>

Στο ερώτημα για το ποια θεωρούν τα τρία πιο σημαντικά προβλήματα στο δήμο τους οι ερωτώμενοι απάντησαν: 126 την ανεργία, 101 την καθαριότητα, 81 την έλλειψη πρασίνου, 75 τα ναρκωτικά, 67 τους χώρους στάθμευσης, 51 την εγκληματικότητα, 34 τους ποδηλατοδρόμους, 22 τους παιδότοπους, 14 την έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών, 10 τη έλλειψη υποκαταστημάτων τραπεζών, 2 απάντησαν δε γνωρίζω και 1 δεν απάντησε. Τα τρία σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν τους ερωτώμενους είναι σύμφωνα με τις απαντήσεις τους η ανεργία, η έλλειψη καθαριότητας και η έλλειψη πρασίνου. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 36ος: Τα σημαντικότερα προβλήματα του δήμου	
Πρόβλημα	**Συχνότητα**
Ανεργία	**126**
Καθαριότητα	**101**
Εγκληματικότητα	51
Ναρκωτικά	75
Χώροι στάθμευσης	67
Έλλειψη πρασίνου	**81**
Έλλειψη υποκαταστημάτων τραπεζών	10
Έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών	14
Ποδηλατοδρόμοι	34
Παιδότοποι	22
Δεν γνωρίζω	2
Δεν απάντησαν	1

4.7 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Τα παραπάνω αποτελέσματα αποτελούν ένδειξη μεγάλης αποδοχής που έχει η εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού από τους/τις ερωτώμενους/ες και είναι απολύτως φυσιολογικό, από τη στιγμή που η διανομή των πόρων επηρεάζει την καθημερινότητα των ανθρώπων.

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός ταυτίζεται με τις βασικές αρχές και αξίες της κοινωνικής εργασίας, την ισότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη, τη δημοκρατία, την προάσπιση των ατομικών και συλλογικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επομένως, μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στη δημιουργία ισχυρής στήριξης των αυτοδιοικήσεων. Μπορεί επίσης να βοηθήσει στην καταπολέμηση της έλλειψης της δημοκρατικής εκπροσώπησης και στην απόκλιση που δημιουργείται μεταξύ των πολιτών και της πολιτικής, κάτι που φαίνεται έντονα από το γεγονός ότι όλο και λιγότεροι ψηφίζουν. Μπορεί να μειώσει την άσκοπη δαπάνη των δήμων, αυξάνοντας τη δυναμικότητα, γιατί ο έλεγχος μετριάζει τα φαινόμενα της ευνοιοκρατίας και της διαφθοράς. Μπορεί ακόμα να βοηθήσει στη δημιουργία σχέσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων και κυβερνήσεων, ακόμα και εκτός πόλεων (βλ. πίνακα 13)

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός αναφορικά με τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι δημότες, αν εφαρμοστεί στο δήμο τους ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, το μεγαλύτερο ποσοστό δόθηκε στη μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς τη διαχείριση των πόρων, που αποτελεί τη βάση στην οποία στηρίχτηκαν οι συμμετοχικοί προϋπολογισμοί στην βορειοδυτική Ευρώπη. Η απάντηση με τα αμέσως επόμενα υψηλά ποσοστά είναι: όλα τα παραπάνω, δηλαδή όλα τα οφέλη από το συμμετοχικό προϋπολογισμό, όπως αναφέρονται στη βιβλιογραφία, μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς τη

διαχείριση των πόρων, μείωση του ποσοστού της φτώχειας, υψηλότερη ποιότητα ζωής, προϋπολογισμός με βάση τις ανάγκες όπως τις ορίζουν οι ίδιοι οι δημότες, διεύρυνση της άμεσης δημοκρατίας και αυξανόμενα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής, όπου διαφαίνεται το πνεύμα δημοκρατίας (βλ. πίνακα 14).

Ακόμη, είναι άξιο προσοχής το γεγονός ότι το μικρότερο ποσοστό από τα πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα της συμμετοχικής διαδικασίας, δόθηκε στο μειονέκτημα: ασυμφωνία μεταξύ των πολιτών που οδηγεί σε αδιέξοδο 5,7%. Ενώ τα μεγάλα ποσοστά δόθηκαν στα πλεονεκτήματα της συμμετοχής. το 29,7% στο ότι περιορίζει τις διοικητικές αυθαιρεσίες, το 24,4 % στην ενδυνάμωση του διαλόγου μεταξύ ειδικών και πολιτών, το 21,5% στην ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών του. Τα ποσοστά αυτά αποδεικνύουν ότι οι πλειονότητα των Πατρινών πιστεύει στη συμμετοχή.

Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει το στοιχείο ότι απ’ αυτούς που επιθυμούν την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού το μικρότερο ποσοστό έχει αναπτύξει συλλογικές δράσεις και το μεγαλύτερο όχι. Αυτό το γεγονός συνεπικουρεί τα παραδείγματα που ο Allegretti G., περιγράφει στις διαλέξεις του, λέγοντας «συγκεντρώνουμε τις δυνάμεις στον προϋπολογισμό, όπου γίνεται λόγος για χρήματα και ελκύει τον κόσμο και από κει περνάμε στη δημιουργία συστημάτων συμμετοχής των πολιτών ενισχύοντάς τους, λαμβάνοντας υπόψη τα όρια στη συμμετοχή που έχουν οι πολίτες». Υπάρχουν όρια που ο πολίτης δυσκολεύεται να υπερβεί, δεν μπορεί να συμμετάσχει κάθε μέρα. Αυτά λοιπόν μελετώνται από την αρχή και κατανοούνται και σιγά – σιγά ανακαλύπτει ο ίδιος ο πολίτης ότι η συμμετοχή είναι χρήσιμη και διασκεδαστική. Το μικρό, λοιπόν ποσοστό που συναντάμε στην έρευνά μας οφείλεται στο γεγονός ότι οι πολίτες δεν έχουν αντιληφθεί την

χρησιμότητα της συμμετοχής γι’ αυτό και περιορίζονται ως επί το πλείστον στην πρόθεση.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι δημότες της Πάτρας πιστεύουν ότι αρμοδιότεροι στο να αποφασίζουν ποια είναι τα προβλήματα που χρήζουν αμεσότερης αντιμετώπισης στο δήμο είναι οι ίδιοι οι δημότες. Βλέπουμε λοιπόν, ότι υπάρχει η διάθεση από την μεριά τους να ασχοληθούν με τα τοπικά ζητήματα που απασχολούν την καθημερινότητά τους.

4.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση και επεξεργασία των ερωτηματολογίων μας έδωσε πολλά και χρήσιμα συμπεράσματα. Ξεκινώντας από το ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε σχετικά με το εάν οι κάτοικοι που πιστεύουν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των προβλημάτων στο δήμο, είναι προθυμότεροι στη εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού, αξίζει να αναφέρουμε ότι επαληθεύεται. Πράγματι οι κάτοικοι που πιστεύουν στη συμμετοχή, είναι προθυμότεροι να συμφωνήσουν να γίνει πράξη ο συμμετοχικός προϋπολογισμός. Το ποσοστό που συμφωνεί να εφαρμοστεί ανέρχεται στο 88,5% (βλ. πίνακα 15). Σε αντίθεση με το συνολικό ποσοστό που επιθυμεί την εφαρμογή του που φτάνει το 84,2%. Παρατηρούμε δηλαδή αύξηση του ποσοστού αυτών που πιστεύουν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των προβλημάτων ως προς την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού (βλ. πίνακα 13).

Οι ερωτώμενοι στην συντριπτική πλειοψηφία 85,6%, απάντησαν ότι η συμμετοχή βοηθάει στην επίλυση των προβλημάτων της τοπικής αυτοδιοίκησης (βλ. πίνακα 7). Φαίνεται δηλαδή ότι οι κάτοικοι της Πάτρας πιστεύουν πως η συμμετοχή τους θα βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων της καθημερινότητάς τους.

Το ποσοστό που δηλώνει ότι επιθυμεί να συμμετέχει σε διαδικασίες που θα οδηγήσουν σε λύσεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευρύτερη περιοχή του δήμου αγγίζει το ποσοστό του 74,6% (βλ. πίνακα 8). Παρατηρούμε λοιπόν ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος των ερωτώμενων θέλει να εμπλακεί στις διαδικασίες εκείνες που θα δώσουν λύσεις στα προβλήματά τους.

Εξετάζοντας το προφίλ των ερωτώμενων ως προς την πρόθεση για συμμετοχή, διαπιστώνουμε ότι πολύ ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι η πλειοψηφία ανεξάρτητα από το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, τον εργασιακό τομέα, την κοινωνικοοικονομική τάξη, επιθυμεί τη συμμετοχή, οπότε οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί έχουν καθήκον να την προωθήσουν (βλ. πίνακες 18, 19, 20, 21, 22, 23).

Όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνάς μας σχετικά με την πολιτική τοποθέτηση των ερωτώμενων και την πρόθεσή τους για συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις, δεν υπάρχει εμφανής διαφοροποίηση σ' αυτήν όσον αφορά στην κομματική ταυτότητά τους (βλ. πίνακα 16). Ανεξαρτήτως λοιπόν πολιτικών πεποιθήσεων, οι κάτοικοι της Πάτρας που συμμετείχαν στην έρευνα, εξέφρασαν την θετική άποψή τους για την συμμετοχή ως διαδικασία επίλυσης των τοπικών ζητημάτων.

Ένα επιπλέον ερευνητικό ερώτημα που απασχόλησε την ερευνητική ομάδα και αφορούσε την συσχέτιση της πρόθεσης για συμμετοχή και της οικονομικής κατάστασης έδειξε το εξής: δεν υπάρχει αξιόλογη διαφοροποίηση στην πρόθεσή τους για συμμετοχή και της οικονομικής κατάστασής τους (βλ. πίνακα 17). Η οικονομική κατάσταση των ερωτώμενων δεν επηρεάζει την άποψή τους ότι η συμμετοχή βοηθάει στην διαδικασία αντιμετώπισης των προβλημάτων που προκύπτουν στην κοινότητα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 60,8% απάντησε πως δεν έχει αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή του, ενώ το 35,9% απάντησε ότι έχει αναπτύξει.

Η συντριπτική πλειοψηφία των δημοτών πιστεύει ότι η δημοτική αρχή δεν επιλύει τα προβλήματα που τους απασχολούν, ποσοστό 80,4% και μόνο το 11,0% πιστεύει ότι τα επιλύει. Παράλληλα εξετάζοντας το ερώτημα που αναφέρεται στη διαβάθμιση αρμοδιότητας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στο δήμο, διαπιστώνουμε ότι οι ερωτώμενοι θεωρούν τους κατοίκους του δήμου ως τους πλέον κατάλληλους.

Κάποιες επιμέρους παρατηρήσεις σχετικά με τις απαντήσεις των ερωτώμενων

Στη συνέχεια ακολουθούν κάποιες ενδιαφέρουσες μεθοδολογικού τύπου παρατηρήσεις από την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Το 31,1% του δείγματος αυτοπροσδιορίζεται και άρα νιώθει ότι ανήκει στην εργατική τάξη, το 64,6% στη μεσαία και το 1,0 στην ανώτερη. Είναι εμφανές ότι η συντριπτική πλειοψηφία αισθάνεται ότι ανήκει στη μεσαία κοινωνικοοικονομική τάξη και μόλις το 1,0% στην ανώτερη.

Το συμπέρασμα που προκύπτει απ’ την ερώτηση σχετικά με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, είναι ότι αυτό αποτελεί «ταμπού», δεν αποκαλύπτεται εύκολα, ακόμα και σ’ ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο, γιατί η μαρτυρία του συνοδεύεται από το αίσθημα του φόβου και της καχυποψίας. Από τις ενδείξεις των αποτελεσμάτων, αλλά και από τα

σχόλια που έκαναν οι πολίτες στους ερευνητές, φαίνεται οι απαντήσεις ν' απέχουν απ' την αλήθεια.

Εντύπωση προκαλούν τα ποσοστά του δείγματός μας σχετικά με το ποιο κόμμα ψήφισαν οι πολίτες στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές. Ποσοστό 22% των ερωτώμενων δεν απάντησε στην ερώτηση, γεγονός που δηλώνει ότι ακόμα και στη εποχή μας συνεχίζει ν' αποτελεί φόβητρο η αποκάλυψη της κομματικής ταυτότητας των πολιτών. Το 14,8% απάντησαν ότι δεν ψήφισαν, ποσοστό που δείχνει το μέγεθος της απαξίωσης των πολιτικών κομμάτων της χώρας μας από τους πολίτες της. Αλλά το ότι οι Πατρινοί που έχουν ασκήσει το εκλογικό τους δικαίωμα – καθήκον και έχουν το θάρρος να το δηλώνουν σ' ένα ερωτηματολόγιο, είναι πολλοί περισσότεροι απ' αυτούς που δεν ψήφισαν – δεν απαντούν, δείχνει το υψηλό δημοκρατικό φρόνημά τους και το αίσθημα ευθύνης και διεκδίκησης, σύννομο με τις παραδόσεις της πατρίδας. Ως εκ τούτου γίνεται εμφανές ότι είναι πρόσφορο το έδαφος για προώθηση συμμετοχικών διαδικασιών και συμμετοχικού προϋπολογισμού.

4.9 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την επισκόπηση του θέματος, αλλά και την μελέτη των απαντήσεων που έδωσαν οι κάτοικοι της Πάτρας στην έρευνά μας για την συμμετοχή τους σε δράσεις, προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα. Αυτά μας βοήθησαν να κατανοήσουμε σε αρκετά μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η τοπική κοινότητα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα παραπάνω καταλήξαμε στις εξής προτάσεις που θα αναδείξουν, αλλά και θα προωθήσουν την λαϊκή συμμετοχή:

- Το μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων που δηλώνει ότι επιθυμεί τη συμμετοχή φανερώνει το πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί και ιδιαίτερα όσοι εργάζονται στην κοινότητα οφείλουν να λαμβάνουν υπ' όψιν τους το γεγονός αυτό. Έτσι θα οδηγηθούμε όχι μόνο σε ανάπτυξη περισσότερων δράσεων και συλλογικών οργάνων (οργανωμένων κοινωνικών και πολιτικών ομάδων, συλλόγων αθλητικών, ακτιβιστών, φυσιολατρικών, εθελοντικών κ.α.) αλλά θα αναδείξουμε την αξία του επαγγέλματός μας. Γεγονός που θα αποτελέσει κίνητρο για τους νέους στο να το επιλέξουν και στην πολιτεία να το στηρίξει.

- Όσον αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, αυτή οφείλει, μέσα από τους θεσμούς της, να στηρίξει της διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών. Είναι κάτι που το επιθυμούν οι πολίτες, και το επιτρέπουν οι δημοκρατικές αξίες της σύγχρονης κοινωνίας. Στα πλαίσια αυτά η τοπική αυτοδιοίκηση θα αποκτήσει νέο όραμα και προοπτική δίνοντας στα μέλη της τη δυνατότητα να

την εξελίξουν, εξελισσόμενοι και οι ίδιοι. Αυτό είναι κάτι που έχει επιτευχθεί στους δήμους ανά τον κόσμο όπου έχει εφαρμοστεί.

- Το παραπάνω αίτημα ενισχύεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας μας που δηλώνουν ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων πιστεύει ότι δε λύνονται τα προβλήματά που απασχολούν τους δημότες από τη δημοτική αρχή, επίσης θεωρεί ότι αρμοδιότεροι για την επίλυση των προβλημάτων είναι όσοι κατοικούν στο δήμο, ακόμα επιθυμεί να εμπλακεί σε συμμετοχικές διαδικασίες για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων. Ως εκ τούτου γίνεται φανερό ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί θα μπορούσαν να δουλέψουν προς αυτή την κατεύθυνση, με τις δεξιότητες που διαθέτουν, αναπτύσσοντας τις κατάλληλες κάθε φορά στρατηγικές.

- Το 84,2% των ερωτώμενων συμφωνεί με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού στο δήμο, αυτό και μόνο νομιμοποιεί τους κοινωνικούς λειτουργούς, αλλά και τους αιρετούς της τοπικής αυτοδιοίκησης να διεκδικήσουν την υλοποίησή του. Καταρχάς, με τη διεξαγωγή μελέτης για το θεωρητικό πλαίσιο του συμμετοχικού προϋπολογισμού σε σχέση με τις υπάρχουσες τοπικές και θεσμικές συνθήκες από έγκυρο και αξιόπιστο φορέα. Κατά δεύτερο με πληροφόρηση για τις δαπάνες και τα έσοδα της πόλης με ενημερωτικό υλικό. Στη συνέχεια με στη τοπικές συνελεύσεις όπου θα γίνεται η διαβούλευση με τους πολίτες για τον εντοπισμό των αναγκών της πόλης με διάλογο, ερωτηματολόγια, διαδίκτυο.

- Το Α.Τ.Ε.Ι θα μπορούσε να προωθήσει την έρευνα για να γίνουν στο μέλλον σοβαρές και αξιόλογες μελέτες – έρευνες, για τα προβλήματα του τόπου σε συνεργασία με το δήμο.

- Η πολιτεία οφείλει ν' αυξήσει την παροχή πόρων προς την τοπική αυτοδιοίκηση, για να τους διαχειριστούν οι πολίτες που γνωρίζουν καλύτερα από την κεντρική εξουσία τις ανάγκες και τα προβλήματά τους.

4.10 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- Θα είναι ενδιαφέρον να μελετηθεί στο μέλλον γιατί η πλειοψηφία παρότι συμφωνεί με την εφαρμογή του συμμετοχικού προϋπολογισμού, δεν έχει αναπτύξει συλλογικές δράσεις. Μήπως έχουν απογοητευθεί οι άνθρωποι που έχουν προσφέρει τον ενθουσιασμό, τη χαρά της συμμετοχής και της συσχέτισης με άλλους ανθρώπους, τη άδολη διάθεση για κοινωνική προσφορά και αλληλεγγύη, το χρόνο τους, τον κόπο τους και πολλές φορές τον οβολό τους. Γιατί έχουν αντιληφθεί ότι και πάλι «αποφασίζουν και διατάσσουν οι πολιτικοί» και έτσι αποκτούν άλλοθι και δε θέλουν να συμμετάσχουν πια;

- Θα είναι ενδιαφέρον να μελετηθεί στο μέλλον το ζήτημα της συμμετοχής των πολιτών κι από άλλη σκοπιά, γιατί σ' αυτήν εδώ τη εργασία δεν μελετήθηκε απ' όλες τις πλευρές, παρά μόνο έγινε μια αρχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

1. **Abers R., (1998),** From clientelism to cooperation: Local government, participatory policy, and civic organizing in Porto Alegre, Brazil. Politics and Society

2. **Allegretti G, Herzberg C, (2005),** Participatory budgets in Europe. Between efficiency and growing local democracy; Transnational Institute. The Briefing Series

3. **Gret M., Sintomer Y., (2005),** The Porto Alegre experiment: learning lessons for a better democracy. Zed Books, London

4. **Hirst P., (1994),** Associative Democracy: New forms of economic and Social Governance, UK, Polity Press

5. **Souza C., (2001),** Patricipatory Budgeting in Brazilian Cities: Limits and Possibilities in Building Democratic Institutions, Environment and Urbanization

Ελληνόγλωσση

1. **Abers R., (2000),** «Εφευρίσκοντας την Τοπική Δημοκρατία: Πολιτικές Λαϊκής Βάσης στην Βραζιλία» (Boulber, Κολοράντο, Η.Π.Α: Lynne Rienner Publishers)

2. **Allegretti G., (2003),** Διάλεξη για τον «Συμμετοχικό Προϋπολογισμό » Πανεπιστήμιο Αθηνών

3. **Allegretti G., (2007),** Διάλεξη για τον «Συμμετοχικό Προϋπολογισμό » Δήμος Πετρούπολης

4. **Brangsch L., (2007),** Ο εκδημοκρατισμός του Δημοτικού Προϋπολογισμού, Βερολίνο Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ

5. **Cohen L., Manion L., (1994),** Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα

6. **Δελτίο Τύπου (2008),** Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Κοινή Συνέντευξη Τύπου του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη και του Υπουργού Εσωτερικών κ. Προκόπη Παυλόπουλου, Αθήνα 27 Μαρτίου 2008

7. **Ζαϊμάκης Γ., (2002),** Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

8. **Ιατρίδης Σ. Δ., (2000),** Σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

9. **Καλλινικάκη Θ., (1998),** Κοινωνική Εργασία, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

10. **Μοδινός Μ., Ευθυμιόπουλος Η., (2004),** Η βιώσιμη πόλη, Αθήνα, Εκδόσεις στοχαστής, Διεπιστημονικό ινστιτούτο περιβαλλοντικών ερευνών (ΔΙΠΕ)

11. **Νικολαΐδου Σ., (1993),** Η κοινωνική οργάνωση του Αστικού χώρου, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

12. **Πανάς Ε., (2000),** Έτος 2000. Μήπως δεν είναι έτοιμη η αυτοδιοίκηση, Αθήνα, Εκδόσεις Σμπίλιας

13. **Πετράκη Γ., (2007),** Οι Νέες Μορφές Οργάνωσης της Εργασίας, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

14. **Σταθόπουλος Α. Π., (1998),** Κοινοτική Εργασία Θεωρία και Πράξη, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην

15. **Σταθόπουλος Α. Π., (2000),** Κοινοτική Εργασία, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

16. **Στασινοπούλου Β. Ό., (2002),** Ζητήματα σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

17. **Τερλεξής Π., (1977),** Πολιτειομετρία, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

18. **Τσουκαλάς, Κ., (1999),** Η εξουσία ως λαός και ως έθνος, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο

19. **Τσουκαλάς Κ., (2008),** Η "σύντομη" δεκαετία του '60 – Θεσμικό πλαίσιο, κομματικές στρατηγικές, κοινωνικές συγκρούσεις, πολιτισμικές διεργασίες, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη

20. **Τσουκαλάς Κ., (2008),** Κρίση του ελληνικού πολιτικού συστήματος;, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης

21. **Χριστοφιλόπουλος Γ. Δ., (1987),** Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Συμμετοχή των πολιτών στον πολεοδομικό σχεδιασμό – Μία κοινωνικοπολιτική προσέγγιση, Αθήνα, τεύχος 67, σελ.: 135 – 174

Νόμοι

1. **Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 41,** Νόμος Υπ' αριθ. 3443, Τοπικά Συμβούλια Νέων και άλλες διατάξεις, Αθήνα 27 Φεβρουαρίου 2006

2. **Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 114,** Νόμος Υπ' αριθ. 3463, Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, Αθήνα 8 Ιουνίου 2006

3. **Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 130,** Νόμος Υπ' αριθ. 3577, Άρθρο 10, Τοπικά Συμβούλια Νέων, Αθήνα 8 Ιουνίου 2007

Διαδύκτιο

1. **Allegretti G., (2005),** Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός – 10 ερωτήσεις και οι απαντήσεις τους
   Εφημερίδα ΑΥΓΗ, 19/06/2005
   Ανάκτηση από:
   http://www.geocities.com/redgreendiktyo/giovanialigretiavgi.htm
   Ανάκτηση στις: 05.8.08

2. **Δημητράκος Δ., (2004),** Ποιος φοβάται τη συμμετοχική δημοκρατία;
   Εφημερίδα ΒΗΜΑ, 29/02/2004, Σελ.: Β56
   Ανάκτηση από:
   http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14102&m=B56&aa=1
   Ανάκτηση στις: 18.7.08

3. **Διαμαντόπουλος Χ., (2007),** Συμμετοχική Δημοκρατία
   Ανάκτηση από:
   http://www.pasok.gr/portal/gr/epimorfosi/5000689/16536/3/1/showdoc.html
   Ανάκτηση στις: 18.7.08

4. **Κλαουδάτου Μ., (2006),** Ο 'συμμετοχικός προϋπολογισμός' ως μέσο διαρκούς μετασχηματισμού
   Ανάκτηση από:
   http://www.ppol.gr/fullarticle.php?id=1972
   Ανάκτηση στις 18.11.07

5. **Παπαδημητρίου Γ., (2004),** Η ωρίμανση του δημοκρατικού πολιτεύματος
   Εφημερίδα ΒΗΜΑ, 25/07/2004, Σελ.:Β41
   Ανάκτηση από:
   http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14220&m=B41&aa=1
   Ανάκτηση στις: 18.7.08

6. **Παπαδημητρίου Γ., (2006),** Αναθεώρηση και Δημοκρατία,
   Εφημερίδα ΒΗΜΑ, 11.06.2006
   Ανάκτηση από:
   http://www.neosyntagma.gr/?p=80
   Ανάκτηση στις 18.11.07

7. **Πετράκη Γ., (2006),** Τι είναι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός; Η απάθεια και η συμμετοχή
   Ανάκτηση από:
   http://www.geocities.com/redgreendiktyo/symetohikosproypologismos.htm
   Ανάκτηση στις 18.11.07

8. **Σκάλκος Δ., (2004),** Η Συμμετοχική Δημοκρατία και η αδύναμη κοινωνία πολιτών
   Ανάκτηση από:
   http://www.ppol.gr/fullarticle.php?id=129
   Ανάκτηση στις: 18.7.08

9. **Τσουκαλάς Κ., (2004),** «Πώς μετράμε τη "συμμετοχική δημοκρατία;"»,
Εφημερίδα ΒΗΜΑ, 22.2.2004
Ανάκτηση από:
http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14097&m=B45&aa=1
Ανάκτηση στις 18.11.07

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Παράθεση ερωτηματολογίου της έρευνας

…..ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ… Αρ. Ερωτ._____

Αξιότιμε κύριε/α, είμαστε τελειόφοιτοι/ες κοινωνικοί λειτουργοί του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας. Στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας πραγματοποιούμε μια έρευνα για να καταγράψουμε τις απόψεις των πολιτών για τις συμμετοχικές διαδικασίες στην τοπική αυτοδιοίκηση, με υπεύθυνη καθηγήτρια τη Δρ Πενταράκη Μ.. Σας παρακαλούμε βάλτε σε κύκλο την απάντηση που σας εκφράζει.

1. Φύλο:
1. Γυναίκα 2. Άνδρας

2. Ηλικία:
1. 18 – 24 2. 25 – 34 3. 35 – 44 4. 45 – 54
5. 55 – 64 6. 65 – 74 7. 75 – 84 8. 85+

3. Ποια είναι η τελευταία εκπαιδευτική βαθμίδα που έχετε κατακτήσει;
1. Μερικές τάξεις δημοτικού
2. Δημοτικό
3. Γυμνάσιο
4. Λύκειο
5. Μεταλυκειακές σπουδές
6. Ανώτατη σχολή
7. Μεταπτυχιακό
8. Άλλο…….

4. Εργάζεστε;
1. Ναι 2. Όχι

5. Ποιος είναι ο εργασιακός σας τομέας;
1. Ιδιωτικός τομέας
2. Δημόσιος τομέας
3. Ελεύθερος επαγγελματίας
4. Άλλο…….

6. Είστε:
1. Πλήρως απασχολούμενος/η
2. Μερικώς απασχολούμενος /η
3. Συνταξιούχος
4. Άνεργος
5. Άλλο……..

7. Οικογενειακή κατάσταση:
1. Άγαμος/η
2. Έγγαμος/η
3. Διαζευγμένος/η.
4. Σε διάσταση
5. Χήρος/α
6. Άλλο……

8. Πόσα παιδιά έχετε;
1 3 5
2 4 6+

9. Ποια θεωρείτε τα 3 πιο σημαντικά προβλήματα στην περιοχή σας που θα θέλατε ο Δήμος να επιλύσει.
1. Ανεργία
2. Καθαριότητα
3. Εγκληματικότητα
4. Ναρκωτικά
5. Χώροι στάθμευσης
6. Έλλειψη πρασίνου
7. Έλλειψη υποκαταστημάτων τραπεζών
8. Έλλειψη βρεφονηπιακών σταθμών
9. Ποδηλατοδρόμοι
10. Παιδότοποι
11. Άλλο τι; …….
12. Δεν γνωρίζω

10. Πιστεύετε ότι η Δημοτική Αρχή επιλύει τα προβλήματα που σας απασχολούν;
1. Ναι 2. Όχι 3. ΔΓ/ΔΑ

11. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων στον δήμο;
1. Ναι 2. Όχι 3. ΔΓ/ΔΑ

12. Ποιοι είναι οι αρμοδιότεροι στο να αποφασίζουν ποια προβλήματα χρήζουν αντιμετώπισης στο δήμο;

	Ειδικοί εμπει-ρογνώμονες	Εκλεγμένη Δημοτική Αρχή	Εκπρ. Κοινωνικών φορέων	Εκπρ. Συνδικάτων	Εκπρ. Επιχειρηματικού κόσμου	Όσοι κατοικούν στο Δήμο
Πάρα πολύ						
Πολύ						
Αρκετά						
Λίγο						
καθόλου						
ΔΓ/ΔΑ						

13. Εσείς θέλετε να συμμετέχετε στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα που αφορούν την περιοχή σας;
1. Ναι 2. Όχι 3. ΔΓ/ΔΑ

14. Τι πιστεύετε ότι εξασφαλίζει το άτομο μέσω της δημόσιας συμμετοχής:
1. Την άμεση προσέγγιση των αναγκών και επιθυμιών του.
2. Ενδυνάμωση του διαλόγου μεταξύ ειδικών και πολιτών.
3. Αυξάνει τη δυνατότητά του να ελέγξει τις διοικητικές αποφάσεις.
4. Περιορίζει τις διοικητικές αυθαιρεσίες, τις δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις ως προς τον κοινωνικό σχεδιασμό.
5. Ασυμφωνία μεταξύ των πολιτών που οδηγεί σε αδιέξοδο
6. Άλλο τι……..
7. Δεν γνωρίζω

Συμμετοχικός Προϋπολογισμός είναι μια διαδικασία συμμετοχής των δημοτών στη λήψη αποφάσεων, που σχετίζονται με τους στόχους και την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο. Δηλαδή όσοι ζουν στο δήμο να αποφασίζουν πως και που θα διανεμηθούν οι δημοτικοί πόροι. Εφαρμόζεται σε 1000 περίπου τοπικές αυτοδιοικήσεις ανά τον κόσμο.

15. Συμφωνείτε με το να γίνει πράξη στο δήμο σας;
1. Ναι 2. Όχι 3. ΔΓ/ΔΑ

16. Αν εφαρμοστεί ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός, ποια θα είναι τα σημαντικότερα οφέλη για το Δήμο σας;
1. Μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς την διαχείριση των πόρων
2. Μείωση του ποσοστού της φτώχειας
3. Υψηλότερη ποιότητα ζωής
4. Προϋπολογισμός με βάση τις ανάγκες όπως τις ορίζουν οι ίδιοι οι Δημότες
5. Διεύρυνση της άμεσης Δημοκρατίας
6. Αυξανόμενα επίπεδα δημόσιας συμμετοχής
7. Όλα τα παραπάνω
8. Κανένα όφελος
9. Δεν γνωρίζω

17. Έχετε αναπτύξει συλλογικές δράσεις στην περιοχή σας;
1. Ναι 2. Όχι 3. ΔΓ/ΔΑ

18. Εάν ναι, ποιες από αυτές;
1. Οργανωμένες κοινωνικές ομάδες
2. Οργανωμένες πολιτικές ομάδες
3. Εκπολιτιστικοί σύλλογοι
4. Σύλλογοι ακτιβιστών
5. Εθελοντικοί σύλλογοι
6. Αθλητικοί σύλλογοι
7. Σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων
8. Φυσιολατρικοί σύλλογοι
9. Δεν γνωρίζω
10. Άλλο τι ……..

19. Στις συλλογικές δράσεις:
1. Συμμετέχετε σαν Οργανωτικό μέλος
2. Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις
3. Συμμετέχετε χρηματικά
4. Άλλο τι ……..

20. Σε ποια κοινωνικοοικονομική τάξη θεωρείτε ότι ανήκετε;
1. Εργατική 2. Μεσαία 3. Ανώτερη

21. Ποιο είναι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;
1. Έως 6.000
2. 6.001 – 12.000
3. 12.001 – 20.000
4. 20.001 – 30.000
5. 30.001 – 40.000
6. 40.001+

22. Ποιο κόμμα ψηφίσατε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές;
1. ΝΔ
2. ΠΑΣΟΚ
3. ΚΚΕ
4. ΣΥΡΙΖΑ
5. ΛΑΟΣ
6. Άλλο αριστερό κόμμα
7. Άλλο δεξιό κόμμα
8. Δεν ψήφισα
9. Δεν απαντώ

Για περισσότερες πληροφορίες 6947446999, 6974195415. Εάν θέλετε να προσθέσετε οτιδήποτε άλλο χρησιμοποιείστε το πίσω μέρος του ερωτηματολογίου.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΜΑΣ ΔΙΑΘΕΣΑΤΕ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Παράθεση πρότασης Προϋπολογισμού των Πολιτών για τον δήμο της Αθήνας

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Παράθεση πρότασης Προϋπολογισμού των Πολιτών για τον δήμο της Αθήνας.
Η πρόταση για τον Προϋπολογισμό των Πολιτών έχει εκπονηθεί με την επιστημονική στήριξη του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς.

Α. Εισαγωγή

Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών (συχνά αποκαλείται και Συμμετοχικός Προϋπολογισμός) είναι μια διαδικασία άμεσης συμμετοχής όσο το δυνατόν περισσότερων κατοίκων μιας πόλης στον καθορισμό των προτεραιοτήτων για τα έργα και τις δραστηριότητες που προβλέπει ο δημοτικός προϋπολογισμός.

1. Πρόκειται για ένα καινοτόμο πείραμα που εφαρμόζεται σήμερα σε έναν διαρκώς αυξανόμενο αριθμό ευρωπαϊκών πόλεων, μεταξύ των οποίων η Ρώμη και το Βερολίνο. Η διαδικασία στηρίζεται στην διοργάνωση ανοιχτών δημόσιων συνελεύσεων, οι οποίες διεξάγονται με βάση συγκεκριμένους κανόνες

2. Σήμερα η λέξη «προϋπολογισμός» παραπέμπει στο πολυσέλιδο βιβλίο με τους εκατοντάδες κωδικούς για τα έσοδα και τις δαπάνες που ο δήμαρχος καταθέτει στο δημοτικό συμβούλιο, τον Δεκέμβριο κάθε έτους. Το περιεχόμενο αυτού του βιβλίου, το οποίο ελάχιστοι δημοτικοί σύμβουλοι διαβάζουν και ακόμη λιγότεροι κατανοούν, ψηφίζεται με συνοπτικές διαδικασίες από την πλειοψηφία, και καθορίζει τις δραστηριότητες του δήμου τον επόμενο χρόνο. Στην πράξη βέβαια αυτές

μπορεί να αποκλίνουν σημαντικά από τα συμφωνηθέντα χωρίς κανείς να δώσει λόγο γι' αυτό.

3. Έτσι, παρόλο που ο δημοτικός προϋπολογισμούς καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη ζωή μας την πόλη, θεωρείται ότι αποτελεί μια τεχνοκρατική πράξη που αφορά μόνο τους ειδικούς, τους πολιτικούς και τους μορφωμένους. Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών έχει στόχο να ανατρέψει αυτή την «αριστοκρατική» αντίληψη, έτσι ώστε οι πολίτες που το επιθυμούν να είναι συμμέτοχοι σε αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους στην πόλη

4. Ακούμε συχνά το επιχείρημα ότι η τοπική αυτοδιοίκηση είναι πιο κοντά στον πολίτη από ό,τι η κεντρική εξουσία. Αυτός ο ισχυρισμός έχει στοιχεία αλήθειας, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που οι δημοτικές αρχές έχουν δημοκρατικές ευαισθησίες και, κυρίως, υφίσταται πιέσεις από κινήματα πόλης. Όμως τα τελευταία χρόνια τείνουν να γενικευθούν στους ΟΤΑ φαινόμενα ανάλογα εκείνων του εθνικού επιπέδου: παραβίαση των προεκλογικών υποσχέσεων, ανορθολογικές αποφάσεις, πελατειακές σχέσεις, αδιαφάνεια, διαπλοκή, διαφθορά.

5. Επιπλέον, στην Ελλάδα έχει απαξιωθεί σε μεγάλο βαθμό η έννοια της αποκέντρωσης και έχει πια εγκαθιδρυθεί μια ισχυρή πολιτική κουλτούρα αδιαφορίας για το ζήτημα του συγκεντρωτικού χαρακτήρα της διοίκησης. Παρ' όλα αυτά τα τελευταία χρόνια κάνουν την εμφάνισή τους όλο και πιο συχνά κινήσεις και πρωτοβουλίες πολιτών που διεκδικούν τα δικαίωμα να παίζουν καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις που λαμβάνονται για την περιοχή τους (ιδίως για θέματα ελεύθερων χώρων).

6. Η εν λευκώ ανάθεση κάθε τέσσερα χρόνια της δημοτικής διαχείρισης στους αιρετούς άρχοντες δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αυτές τις εξελίξεις, όσο κι αν κάποιοι από αυτούς είναι φυσικά καλύτεροι από κάποιους άλλους. Ένας τρόπος υπάρχει για αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση: Να πάρουν οι πολίτες την πόλη στα χέρια τους, τόσο μέσα από κινηματικές διαδικασίες, όσο και μέσα από θεσμούς λαϊκής συμμετοχής, είτε παλιούς (που με ευθύνη του δικομματισμού έχουν απαξιωθεί στη λαϊκή συνείδηση) είτε νέους και καινοτόμους.

7. Η πρόταση της ανοιχτής πόλης για την εφαρμογή του Προϋπολογισμού των Πολιτών στην Αθήνα θεωρούμε ότι αποτελεί συμβολή σε αυτή τη κατεύθυνση. Πριν την παρουσίαση του προγράμματος είναι χρήσιμο να γίνουν ορισμένες διευκρινίσεις:

Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών

• δεν αποτελεί πανάκεια για τη λύση όλων των τοπικών προβλημάτων.

Είναι μόνο μία από τις πολλές δυνατότητες συμμετοχής των πολιτών στη ζωή της πόλης, η οποία βέβαια έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς αφορά τη διαχείριση πόρων.

• δεν αντικαθιστά την ανάγκη διεκδίκησης περισσότερων πόρων για τους ΟΤΑ από το κράτος.

Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών στις μέχρι σήμερα εφαρμογές του αφορά μόνο τις δαπάνες και όχι τα έσοδα των δήμων. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο να θελήσουν οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές δυνάμεις να τον χρησιμοποιήσουν σαν θεσμό συμμετοχής των πολιτών στη διαχείριση της

λιτότητας. Οι δυνάμεις της πολιτικής και κοινωνικής αριστεράς με τη δράση τους μπορούν να εμποδίσουν τέτοιες εξελίξεις.

• δεν υποκαθιστά τα συνδικάτα, τα κόμματα, τις ενώσεις και τα κινήματα πολιτών.

Η θεσμοθετημένη συμμετοχή όλων των κατοίκων της πόλης σε διαδικασίες που σχετίζονται με τον δημοτικό προϋπολογισμό, όχι μόνο δεν ενσωματώνει τις αντιστάσεις στο σύστημα, αλλά αντίθετα μπορεί να ενισχύσει τη δύναμη τους.

• δεν δημιουργεί κάποια παράλληλη εξουσία.

Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών δεν έχει στόχο την κατάργηση των αρμοδιοτήτων των αντιπροσωπευτικών θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Αντίθετα η εισαγωγή στοιχείων άμεσης δημοκρατίας ενισχύει τη διαφάνεια, την αποτελεσματικότητα και κυρίως την ουσιαστική δημοκρατία σε τοπικό επίπεδο. Αυτό δεν είναι δυνατό με την εν λευκώ ανάθεση της επίλυσης όλων των προβλημάτων στους αιρετούς άρχοντες.

8. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι σήμερα το 75% περίπου των εσόδων του Δήμου καλύπτει ανελαστικές δαπάνες (αμοιβές προσωπικού, κτιριακές εγκαταστάσεις κλπ). Έτσι το ποσό που περισσεύει για έργα και άλλες δραστηριότητες είναι αρκετά περιορισμένο. Ο Προϋπολογισμός των Πολιτών δεν αφορά τις ανελαστικές δαπάνες, αντλεί όμως πόρους από αυτές με έμμεσο τρόπο, π.χ. χρησιμοποιώντας δημοτικές εγκαταστάσεις ή αξιοποιώντας το προσωπικό του Δήμου σε συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Η πρόταση για τον Προϋπολογισμό των Πολιτών έχει εκπονηθεί με την επιστημονική στήριξη του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς

Β. Βασικές έννοιες, όργανα και διαδικασίες του Προϋπολογισμού των Πολιτών

1. ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Για την υλοποίηση του Προϋπολογισμού των Πολιτών η Αθήνα χωρίζεται σε 32 ζώνες, σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

- Επιδιώκεται κάθε ζώνη να ταυτίζεται με μία ενιαία συνοικία, ώστε οι κάτοικοι που συμμετέχουν στη διαδικασία να έχουν γνώση των προβλημάτων και των αναγκών της περιοχής. Γίνονται σεβαστές οι παραδοσιακές συνοικίες της Αθήνας, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η ταυτότητα της πόλης και να ενεργοποιηθεί η συλλογική μνήμη κάθε περιοχής.

* Έτσι, για παράδειγμα, ο Ν. Κόσμος, το Δουργούτι και το Παγκράτι (που ανήκουν σήμερα στο ίδιο δημοτικό διαμέρισμα) αποτελούν ξεχωριστές ζώνες προγραμματισμού.

- Οι ζώνες πρέπει επίσης να έχουν, όσο είναι δυνατό, ομοιογενή κοινωνικά χαρακτηριστικά και υποδομές. Δεν εντάσσονται στην ίδια ζώνη περιοχές που έχουν έντονες ανισότητες μεταξύ τους ως προς τις υποδομές και τις ανάγκες, ώστε να διευκολύνεται ο προγραμματισμός των έργων και η ισορροπημένη κατανομή τους στο εσωτερικό κάθε ζώνης.

* Έτσι, για παράδειγμα, η πλ. Βάθης, τα Εξάρχεια και το Κολωνάκι (που ανήκουν σήμερα στο ίδιο δημοτικό διαμέρισμα) αποτελούν ξεχωριστές ζώνες προγραμματισμού.

Οι προτεινόμενες ζώνες προγραμματισμού έχουν ως εξής:

1) Ψυρρή – Μεταξουργείο
2) Πλάκα – Εμπορικό τρίγωνο
3) Κουκάκι – Μακρυγιάννη
4) Εξάρχεια – Νεάπολη
5) Κολωνάκι
6) Ιλίσια
7) Παγκράτι –Προφήτης Ηλίας
8) Στάδιο – 1ο Νεκροταφείο – Γούβα
9) Νέος Κόσμος
10) Δουργούτι
11) Άνω Πετράλωνα
12) Κάτω Πετράλωνα
13) Βοτανικός
14) Ρουφ
15) Κολωνός
16) Ακαδημία Πλάτωνος – Κολοκυνθού
17) Σεπόλια
18) Νιρβάνα
19) Ριζούπολη – Προμπονά
20) Άνω Πατήσια
21) Κάτω Πατήσια
22) Αγ. Ελευθέριος
23) Κυψέλη
24) Άνω Κυψέλη
25) Νέα Κυψέλη
26) Πλατεία Αμερικής
27) Πλ. Αττικής
28) Πλ. Βάθης
29) Γκύζη – Πολύγωνο
30)Γηροκομείο– Τουρκοβούνια
31)Αμπελόκηποι– Κουντουριώτικα – Γουδί
32) Ελληνορώσων – Ερυθρός Σταυρός

2. ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Πραγματοποιείται 2 φορές το χρόνο και αποτελεί το βασικό κύτταρο του Προϋπολογισμού των Πολιτών. Στις συνελεύσεις ζώνης συζητούνται οι ανάγκες της περιοχής, παρουσιάζονται οι προτάσεις των κατοίκων και ψηφίζονται.

Στη συνέλευση ζώνης, επίσης, εκλέγονται οι εκπρόσωποι της περιοχής στο Συμβούλιο Ανοιχτού Προϋπολογισμού, που έχει την ευθύνη συντονισμού της διαδικασίας σε όλο τον Δήμο. (2 από κάθε ζώνη –ένας άνδρας και μία γυναίκα–, με θητεία ενός έτους, χωρίς δικαίωμα επανεκλογής δεύτερη συνεχή φορά).

* Η συνέλευση είναι ανοιχτή και δημόσια διαδικασία, στην οποία μπορεί να συμμετάσχει κάθε κάτοικος που το επιθυμεί, ανεξάρτητα από το αν είναι δημότης ή όχι, έλληνας πολίτης ή μη.

Στη συνέλευση, επίσης, συμμετέχουν και εκπρόσωποι φορέων της περιοχής (κοινωνικές, συνδικαλιστικές, πολιτικές οργανώσεις, πολιτιστικοί σύλλογοι, αθλητικά σωματεία, πρωτοβουλίες πολιτών, μαθητικές κοινότητες, άτυπες ομάδες κ.λπ.), παρουσιάζοντας τις απόψεις και τις προτάσεις τους.

* Η ενεργός συμμετοχή των συλλόγων κάθε περιοχής έχει ιδιαίτερη σημασία, όχι μόνο γιατί διαθέτουν επεξεργασμένες προτάσεις που τώρα θα έχουν τη δυνατότητα να τεθούν σε εφαρμογή, αλλά και γιατί μπορούν να συμβάλουν στην κινητοποίηση των κατοίκων και στην ενίσχυση της συμμετοχής τους στον Προϋπολογισμό των Πολιτών, διευρύνοντας μ’ αυτόν τον τρόπο τα δημοκρατικά χαρακτηριστικά της προσπάθειας.

Ειδική μέριμνα λαμβάνεται ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχή όλων των κατοίκων και ιδίως ομάδων του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού από την πολιτική διαδικασία

* Προβλέπεται υπηρεσία φύλαξης παιδιών, χρησιμοποιούνται χώροι προσβάσιμοι σε άτομα με αναπηρία, υπάρχουν διερμηνείς για τις βασικές γλώσσες που μιλιούνται στην περιοχή πέραν των ελληνικών κ.λπ.

Δικαίωμα ψήφου έχουν όσοι και όσες είναι άνω των 16 ετών. Τα παιδιά συμμετέχουν με δικαίωμα λόγου.

* Είναι δυνατή η συγκρότηση ξεχωριστής συνέλευσης παιδιών, οι προτάσεις της οποίας κατατίθενται προς αξιολόγηση στη συνέλευση ζώνης.

3. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ

Τα διαμερισματικά συμβούλια καλούνται να παίξουν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση του συλλογικού προγραμματισμού των έργων της πόλης, στηρίζοντας το πρόγραμμα του Προϋπολογισμού των Πολιτών και αξιοποιώντας τη σημαντική πείρα που διαθέτουν σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας το Δήμου.

Γι’ αυτό το λόγο, κάθε διαμερισματικό συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων ορίζει τρία μέλη του σε κάθε Ζώνη Προγραμματισμού που εμπίπτει στον χώρο ευθύνης του με στόχο την κινητοποίηση των κατοίκων, τον συντονισμό της διαδικασίας και την επίλυση των προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν.

Η ομάδα αυτή διατηρεί σταθερή επικοινωνία με τους συλλόγους της περιοχής και οργανώνει εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών για τον Προϋπολογισμού των Πολιτών.

4. ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Η πραγματοποίηση του Προϋπολογισμού των Πολιτών προϋποθέτει τη σαφή πολιτική βούληση και δέσμευση του δημοτικού συμβουλίου για χωρίς εξαιρέσεις σεβασμό των αποφάσεων των πολιτών. (Σε διαφορετική περίπτωση η προσπάθεια κινδυνεύει να εκφυλιστεί σε μια συμβολική διαδικασία και τελικά θα ατονήσει, όπως συνέβη στο παρελθόν με άλλα εγχειρήματα). Παρ' όλα αυτά το δημοτικό συμβούλιο δεν είναι απλώς θεατής της διαδικασίας:

* Με δική του πολιτική απόφαση ξεκινάει μια πρωτοποριακή διαδικασία συλλογικού προγραμματισμού για την Αθήνα και συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

* Καθορίζει τους τομείς εφαρμογής του προγράμματος και το ύψος των κονδυλίων που θα διατεθούν.

* Ορίζει έναν αντιδήμαρχο και τρεις δημοτικούς συμβούλους ως υπεύθυνους για τον Προϋπολογισμό των Πολιτών. Έχουν την ευθύνη συντονισμού της διαδικασίας, συνεργασίας με τους επιστημονικούς συμβούλους του προγράμματος και με τους συντονιστές των ζωνών προγραμματισμού, και τεχνικής και διοικητικής στήριξης της διαδικασίας.

5. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΟΛΗΣ

Το Συμβούλιο Πόλης αποτελείται από 2 εκπροσώπους κάθε Ζώνης, από εκπροσώπους των διαμερισματικών συμβουλίων, καθώς και από τα μέλη του δημοτικού συμβουλίου που είναι υπεύθυνα για τον Προϋπολογισμό των Πολιτών.

Το Συμβούλιο αξιολογεί τη λειτουργία του προγράμματος, αποφασίζει τις αναγκαίες βελτιώσεις, λύνει τα προβλήματα ή τις ενστάσεις που προκύπτουν και γενικότερα στηρίζει την όλη διαδικασία του Προϋπολογισμού των Πολιτών.

6. ΧΑΡΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

Οι προτάσεις που κατατίθενται στο πλαίσιο του Προϋπολογισμού των Πολιτών πριμοδοτούνται αν καλύπτουν συγκεκριμένα κοινωνικά κριτήρια που έχουν καθοριστεί από την αρχή της διαδικασίας.

* Ενισχύονται, π.χ., οι προτάσεις που αφορούν αποκλεισμένες ομάδες (μειονότητες, ΑΜΕΑ κ.λπ.) ή υποβαθμισμένες περιοχές, αλλά επίσης και οι προτάσεις που κατατίθενται από πολλά άτομα, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η δημιουργία ομάδων ενεργών πολιτών στην πόλη.

7. ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ 1ΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του, το πρόγραμμα θα εστιάσει σε δύο τομείς που μπορούν αν αποτελέσουν κατάλληλο έδαφος για τη γνωριμία των πολιτών με τον Προϋπολογισμό των Πολιτών:

α) Άθληση - Παιχνίδι
β) Άρση του αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία

Οι Αθηναίοι και οι Αθηναίες θα έχουν την ευκαιρία να προτείνουν και να αποφασίσουν έργα και δραστηριότητες που θα αφορούν τους παραπάνω τομείς, στο πλαίσιο ειδικού κονδυλίου που θα έχει προβλεφθεί και το οποίο για τον πρώτο χρόνο θα αντιστοιχεί στο 20% του συνολικού προϋπολογισμού για επενδύσεις στους συγκεκριμένους τομείς. Με την πάροδο των ετών θα αυξάνονται τόσο οι τομείς συμμετοχής των πολιτών, όσο και το ποσοστό του προϋπολογισμού που θα τίθεται στη διάθεσή τους.

Γ. Περιγραφή του ετήσιου κύκλου του ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Φεβρουάριος - Απρίλιος

Συγκρότηση των ομάδων κινητοποίησης των κατοίκων, συνεργασία με τους φορείς κάθε περιοχής, ενημέρωση των κατοίκων για τη διαδικασία, προετοιμασία του απολογισμού της περασμένης χρονιάς

Μάιος: 1η συνέλευση

- παρουσίαση από τον Δήμο, του απολογισμού των έργων που έχουν γίνει στην περιοχή, όσων έχουν ήδη προγραμματιστεί, καθώς και των διαθέσιμων κονδυλίων.

- συζήτηση για τις ανάγκες της περιοχής.

- Εκλογή αντιπροσώπων στο Συμβούλιο Ανοιχτού Προϋπολογισμού

- επίσημη έναρξη της διαδικασίας κατάθεσης των προτάσεων των κατοίκων για έργα και δραστηριότητες που θα χρηματοδοτηθούν τον επόμενο χρόνο.

* Η διαδικασία κατάθεσης προτάσεων διαρκεί 30 ημέρες. Οι προτάσεις καταχωρίζονται σε ειδική ιστοσελίδα, και αναρτώνται σε ειδικούς χώρους σε κάθε ζώνη, ώστε να μπορεί να ενημερωθεί όποιος το επιθυμεί. Μέσω του ηλεκτρονικού φόρουμ και των υπηρεσιών του δήμου είναι δυνατή η επικοινωνία πολιτών που επιθυμούν να καταθέσουν από κοινού κάποια πρόταση.

Ιούνιος - Αύγουστος

Επεξεργασία των προτάσεων από τις δημοτικές υπηρεσίες, οι οποίες κάνουν μια πρώτη ανάλυση για το κόστος υλοποίησης κάθε πρότασης. Τα στοιχεία παραδίδονται σε αυτούς που κατέθεσαν την πρόταση και καταχωρίζονται στην ιστοσελίδα του ΑΝΟΙΧΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Σεπτέμβριος:

Ξεκινά η διαδικασία εθελοντικής συγχώνευσης ομοειδών προτάσεων, και προετοιμασίας της παρουσίασης κάθε πρότασης στη συνέλευση. Η ομάδα στήριξης του ΑΝΟΙΧΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ αναλαμβάνει να παράσχει τεχνική συνδρομή στους ενδιαφερόμενους και να ενθαρρύνει τη σύνθεση των προτάσεων.

Οκτώβριος: 2η συνέλευση

- Παρουσίαση των προτάσεων και της ανάλυσης για το κόστος κάθε πρότασης, από αυτούς που τις κατέθεσαν.

- Ψήφιση των προτάσεων. Η ψηφοφορία γίνεται με ειδικό ψηφοδέλτιο στο οποίο κάθε κάτοικος ιεραρχεί τις 5 καλύτερες προτάσεις, οι οποίες και παίρνουν αντίστοιχα μόρια.

Νοέμβριος

Επεξεργασία των αποτελεσμάτων όλων των συνελεύσεων της πόλης από το Συμβούλιο Ανοιχτού Προϋπολογισμού. Μοριοδότηση των προτάσεων σύμφωνα με τον χάρτη κοινωνικών κριτηρίων και δημιουργία ενιαίας κατάταξης των έργων και των δραστηριοτήτων που έχουν προταθεί. Οι προτάσεις υλοποιούνται με βάση αυτή την κατάταξη, και μέχρι να καλυφθούν τα διαθέσιμα κονδύλια.

Δεκέμβριος

Το Δημοτικό Συμβούλιο εγκρίνει τις προτάσεις των πολιτών και τις εντάσσει στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους.

Ιανουάριος

Ξεκινά η υλοποίηση των έργων που έχουν αποφασιστεί. Για κάθε έργο συγκροτείται ειδική επιτροπή, με τη συμμετοχή των πολιτών που κατέθεσαν την αντίστοιχη πρόταση, προκειμένου να παρακολουθεί την εξέλιξη του έργου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Παράθεση νόμων:

Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 114, Νόμος Υπ' αριθ. 3463, Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, Αθήνα 8 Ιουνίου 2006, Άρθ.: 214

Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 41, Νόμος Υπ' αριθ. 3443, Τοπικά Συμβούλια Νέων και άλλες διατάξεις, Αθήνα 27 Φεβρουαρίου 2006

Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ.: 130, Νόμος Υπ' αριθ. 3577, Άρθρο 10, Τοπικά Συμβούλια Νέων, Αθήνα 8 Ιουνίου 2007

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 114**

8 Ιουνίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3463

Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ
ΤΟΠΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Άρθρο 214

Συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις

1. Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές προωθούν τη λαϊκή συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις, την ευαισθητοποίηση και οργάνωση των δημοτών και κατοίκων για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή και την επίλυση των τοπικών προβλημάτων και αναγκών των κατοίκων των τοπικών ή δημοτικών διαμερισμάτων και μεμονωμένων συνοικιών κάθε Δήμου ή Κοινότητας.
2. Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές διασφαλίζουν το δικαίωμα πρόσβασης όλων των δημοτών και κατοίκων, χωρίς διάκριση, στη χρήση των υπηρεσιών που παρέχουν, ανεξαρτήτως εθνικότητας, θρησκείας, φύλου, γλώσσας, φυλετικής ή κοινωνικής ομάδας στην οποία ανήκουν. Διασφαλίζουν επίσης την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης των δημοτών και κατοίκων στην πληροφόρηση και μεριμνούν για τη διαρκή βελτίωση της διαφάνειας της δράσης τους και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Διαβουλεύονται με τους κατοίκους των περιοχών τους, τους συλλογικούς κοινωνικούς φορείς και τις ενδιαφερόμενες ομάδες πληθυσμού τόσο κατά την προεργασία εκπόνησης των

προγραμμάτων δράσης και των κανονιστικών πράξεων, όσο και κατά τη λήψη αποφάσεων γενικού ενδιαφέροντος.
3. Ειδικότερα, με ευθύνη των αρμόδιων οργάνων σε κάθε Δήμο και Κοινότητα μπορεί να:
α. καταρτίζεται Χάρτα, στην οποία καταγράφεται το πλαίσιο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των δημοτών και των κατοίκων με ειδικές προβλέψεις για τους νέους και τους πολίτες που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα.
β. καταρτίζεται οδηγός του δημότη, στον οποίο περιγράφονται η διαδικασία, οι όροι και οι προϋποθέσεις παροχής των υπηρεσιών τους και
γ. αξιοποιείται η Κοινωνία της Πληροφορίας, ο θεσμός της Κοινωνικής Εργασίας και οι αρχές του εθελοντισμού.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 41**

27 Φεβρουαρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ.3443

Τοπικά Συμβούλια Νέων και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Σκοπός

1. Για την ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στη διαχείριση τοπικών υποθέσεων, που ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους, σε κάθε δήμο και κοινότητα της Χώρας συγκροτούνται αντίστοιχα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια Νέων (Τοπικά Συμβούλια Νέων).
2. Έργο των Τοπικών Συμβουλίων Νέων είναι ο εντοπισμός, η ανάδειξη και η παρακολούθηση των αναγκών και των προβλημάτων της νεολαίας σε τοπικό επίπεδο, η ανάληψη, σε συνεργασία με τον οικείο Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων για την πλήρη και ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων, η μέριμνα για τη λήψη μέτρων με σκοπό την ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή των νέων στην τοπική κοινωνία και η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με αντίστοιχα Τοπικά Συμβούλια Νέων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Άρθρο 2
Συγκρότηση

1. Για την εκπλήρωση του ανωτέρω σκοπού, δημιουργείται και τηρείται, με ευθύνη του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, μητρώο νέων, στο οποίο εγγράφονται, μετά από αίτησή τους, οι νέοι ηλικίας από 15 έως 28 ετών, που είναι εγγεγραμμένοι στο δημοτολόγιο του οικείου δήμου ή

κοινότητας. Οι εγγεγραμμένοι στο μητρώο νέων διαγράφονται αυτοδικαίως μετά τη συμπλήρωση του 28ου έτους της ηλικίας τους, εκτός εάν έχουν εκλεγεί συ Συμβούλιο του άρθρου 5 του παρόντος, οπότε διατηρούν την ιδιότητά τους μέχρι τη λήξη της θητείας τους.
2. Τα Δημοτικά ή Κοινοτικά Συμβούλια Νέων συγκροτούνται με απόφαση του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, μετά τις πρώτες εκλογές για τη ανάδειξη των Συμβουλίων τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 αυτού του νόμου. Με την ίδια απόφαση συγκαλείται σε πρώτη συνεδρίαση και το εκλεγμένο Συμβούλιο.

Άρθρο 3
Όργανα

Όργανα των Τοπικών Συμβουλίων Νέων είναι η Συνέλευση, το Συμβούλιο και ο Πρόεδρος του Συμβουλίου.

Άρθρο 4
Συνέλευση

1. Η Συνέλευση των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων Νέων απαρτίζεται από το σύνολο των εγγεγραμμένων στα οικεία μητρώα νέων του δήμου ή της κοινότητας.
2. Η Συνέλευση είναι αρμόδια για τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών και πολιτικών ως προς τη δράση των αντίστοιχων Συμβουλών Νέων.
3. Η Συνέλευση συγκαλείται υποχρεωτικά τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου του οικείου Συμβουλίου.
4. Η Συνέλευση συγκαλείται εκτάκτως, αν προκύψει σοβαρό θέμα με απόφαση του Συμβουλίου. Αν μέλος του Συμβουλίου ζητήσει τη σύγκληση έκτακτης Συνέλευσης και το Συμβούλιο αρνηθεί την πραγματοποίησή της, συγκαλείται έκτακτη Συνέλευση με την υποβολή αιτήματος υπογεγραμμένου από το 1/3 των μελών της Συνέλευσης. Στην περίπτωση η Συνέλευση συνέρχεται ύστερα από πρόσκληση εκείνων που υπέβαλαν το σχετικό αίτημα και αποφασίζει για τα θέματα, για τα οποία ζητήθηκε η σύγκλησή της.
5. Οι συνεδριάσεις της Συνέλευσης είναι δημόσιες. Ο δήμαρχος ή πρόεδρος της κοινότητας ή εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπός τους συμμετέχει, χωρίς δικαίωμα ψήφου, στις συνεδριάσεις της Συνέλευσης, στις οποίες καλείται υποχρεωτικά προκειμένου να εκφράσει γνώμη για όλα τα θέματα που συζητούνται σε αυτή.

Άρθρο 5
Συμβούλιο

1. Το Συμβούλιο των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων Νέων είναι:
α) Πενταμελές, σε δήμους ή κοινότητες έως είκοσι χιλιάδες κατοίκους, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.
β) Επταμελές, σε δήμους ή κοινότητες με είκοσι χιλιάδες έναν έως πενήντα χιλιάδες κατοίκους, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.
γ) Εννεαμελές, σε δήμους ή κοινότητες με πενήντα χιλιάδες έναν έως εκατό χιλιάδες κατοίκους, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.
δ) Ενδεκαμελές, σε δήμους ή κοινότητες άνω των εκατό χιλιάδων κατοίκων, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.
2.Το Συμβούλιο έχει την ευθύνη για την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών και πολιτικών που χαράσσει η Συνέλευση.
3. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τουλάχιστον μια φορά το μήνα, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου του.
4. Στην πρώτη συνεδρίαση του Συμβουλίου εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία ο Πρόεδρος, ο Αναπληρωτής Πρόεδρος, ο Γραμματέας και ο Ταμίας. Η θητεία των μελών του Συμβουλίου λήγει με την ανάδειξη των μαλών του νέου Συμβουλίου.
5. Οι ιδιότητες δημάρχου, προέδρου κοινότητας, νομάρχη, προέδρου συμβουλίου δημοτικού διαμερίσματος και προέδρου ή μέλους δημοτικού ή κοινοτικού ή νομαρχιακού συμβουλίου ή συμβουλίου δημοτικού διαμερίσματος είναι ασυμβίβαστες με την ιδιότητα μέλους του Συμβουλίου.
6. Στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου τηρούνται πρακτικά με ευθύνη του Προέδρου και του Γραμματέα του. Αντίγραφο των πρακτικών κάθε συνεδριάσεως του Συμβουλίου κοινοποιείται με ευθύνη των ανωτέρω στο οικείο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο.
7. Το Συμβούλιο μπορεί να συνιστά επιτροπές για την επεξεργασία ζητημάτων που αφορούν τους νέους της περιοχής τους.

Άρθρο 6
Εκλογές

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προκηρύσσονται εκλογές για την ανάδειξη Συμβουλίων Νέων. Οι εκλογές προκηρύσσονται εντός των τριών πρώτων μηνών από την έναρξη του πρώτου και του τρίτου έτους κάθε δημοτικής ή κοινοτικής περιόδου και διενεργούνται εντός μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης της σχετικής προκήρυξης σε όλους τους δήμους και

κοινότητες της Χώρας. Την ευθύνη για την ομαλή οργάνωση και διεξαγωγή των εκλογών έχει το οικείο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο.
2. Οι εκλογές διενεργούνται με άμεση και μυστική ψηφοφορία με ενιαία ψηφοδέλτια Δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται στα Συμβούλια των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων Νέων έχουν μόνο οι εγγεγραμμένοι στα οικεία μητρώα νέων μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης της σχετικής προκήρυξης των εκλογών. Από την ημερομηνία αυτή και μέχρι την ανάδειξη του Συμβουλίου δεν επιτρέπονται εγγραφές στα οικεία μητρώα νέων.
3. Με την κοινή υπουργική απόφαση της παραγράφου 1 ρυθμίζονται τόσο το ζήτημα της πρώτης εφαρμογής ων διατάξεων του παρόντος όσο και ειδικότερα θέματα που αφορούν τη διαδικασία διεξαγωγής των εκλογών και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Άρθρο 7
Πρόεδρος

1. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου εκπροσωπεί το αντίστοιχο Συμβούλιο Νέων και φροντίζει για την ομαλή λειτουργία του.
2. Ο Πρόεδρος του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου Νέων συμμετέχει στις συνεδριάσεις του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, στις οποίες καλείται υποχρεωτικά και έχει δικαίωμα να εκφράζει γνώμη για θέματα σχετικά με τα ενδιαφέροντα των νέων της περιοχής του.

Άρθρο 8
Χρηματοδότηση – Εξουσιοδοτικές διατάξεις

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζεται η επιχορήγηση των οικείων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη χρηματοδότηση αποκλειστικά των δράσεων και δραστηριοτήτων των Τοπικών Συμβουλίων Νέων που αναπτύσσονται για την επίτευξη των σκοπών τους. Οι σχετικές πιστώσεις εγγράφονται σε ειδικό Κωδικό Αριθμό εξόδου του προϋπολογισμού των οικείων δήμων ή κοινοτήτων, η επιχορήγηση των οποίων βαρύνει ισομερώς τους προϋπολογισμούς των Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
2. Με όμοια απόφαση καθορίζονται ο τρόπος ανάδειξης και συγκρότησης των οργάνων των Τοπικών Συμβουλίων Νέων, οι αρμοδιότητες και η λειτουργία τους, η οικονομική διοίκηση και ο οικονομικός έλεγχος,

καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του νόμου αυτού.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών προβλέπεται η σύσταση και συγκρότηση Νομαρχιακών Συμβουλίων Νέων κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού.

4. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών προβλέπεται η σύσταση και συγκρότηση Νομαρχιακών Συμβουλίων Νέων κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού. Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα προβλέπεται η εκπροσώπηση των Δημοτικών, Κοινοτικών και Νομαρχιακών Συμβουλίων Νέων σε πανελλήνιο επίπεδο από την Εθνική Επιτροπή Τοπικών Συμβουλίων Νέων, καθώς και η ρύθμιση ή θεμάτων με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 130**

8 Ιουνίου 2007

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ.3577

Δημιουργία Φορέα Διαχείρισης Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δια βίου Μάθησης, ρύθμιση θεμάτων ιδιωτικής εκπαίδευσης και φορέων εποπτείας Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις.

Άρθρο 10
Τοπικά Συμβούλια Νέων

1. Στο ν. 3443/ 2006 (ΦΕΚ 41 Α΄) προστίθεται νέο άρθρο 5Α που έχει ως εξής:

«Άρθρο 5Α
Τοπικά Συμβούλια Νέων σε Δήμους που διαιρούνται σε δημοτικά διαμερίσματα

Στους Δήμους που διαιρούνται σε δημοτικά διαμερίσματα είναι δυνατή, κατόπιν αποφάσεως του Δημοτικού Συμβουλίου, η συγκρότηση Τοπικών Συμβουλίων Νέων και σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού. Στους Δήμους αυτούς αντί των Συνελεύσεων των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων Νέων συγκροτούνται Συνελεύσεις Συμβουλίων Νέων των Δημοτικών Διαμερισμάτων, οι οποίες απαρτίζονται από το σύνολο των εγγεγραμμένων στα οικεία μητρώα νέων κάθε δημοτικού διαμερίσματος. Κατά παρέκκλιση των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 του νόμου

αυτού, οι Πρόεδροι, οι Αναπληρωτές Πρόεδροι και οι Γραμματείς των Συμβουλίων Νέων των Δημοτικών Διαμερισμάτων των Δήμων αυτών απαρτίζουν τα Συμβούλια των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων Νέων».

2. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 3443/ 2006 αντικαθίσταται ως εξής:

«Οι εκλογές προκηρύσσονται εντός του πρώτου και του τρίτου έτους κάθε δημοτικής ή κοινοτικής περιόδου και διενεργούνται εντός μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης της σχετικής προκήρυξης σε όλους τους δήμους και τις κοινότητες της Χώρας».

3. Η Εθνική Επιτροπή Τοπικών Συμβουλίων Νέων που συνίσταται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται από το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 8 του ν. 3443/ 2006 αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εποπτεύεται και επιχορηγείται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μέσω της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Από το ίδιο διάταγμα καθορίζονται η σύνθεση και η συγκρότηση της Εθνικής Επιτροπής Τοπικών Συμβουλίων Νέων, ο τρόπος ανάδειξης των οργάνων της, οι αρμοδιότητές της, ο τρόπος λειτουργίας της και κάθε άλλο ειδικότερο τεχνικό ή λεπτομερειακό θέμα. Στα μέλη της Εθνικής Επιτροπής Τοπικών Συμβουλίων Νέων καταβάλλονται για τις εκτός έδρας συνεδριάσεις της έξοδα μετακίνησης κατά τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων υπαλλήλων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Ερωτηματολόγιο Πετρούπολης

(Για κάθε μία ερώτηση, σημειώστε με Χ την
απάντηση της επιλογής σας στο αντίστοιχο
κουτάκι. Όπου ζητείται παραπάνω από μία
απάντηση, παρακαλούμε σημειώστε με Χ
όσα κουτάκια χρειάζεται)

1. Σε ποια περιοχή της Πετρούπολης ζείτε:

- Κέντρο ☐
- Πάνω Πετρούπολη ☐
- Κάτω Πετρούπολη ☐
- Αγία Τριάδα ☐
- Νησάκι ☐
- Πανόραμα ☐

2. Πόσα χρόνια ζείτε στην Πετρούπολη:

- Λιγότερα από 3 ☐
- Από 3 ως 10 ☐
- Από 11 ως 30 ☐
- Περισσότερα από 30 ☐

3. Συμμετέχετε σε κάποιον/-ους τοπικούς συλλόγους ή ενώσεις πολιτών; Αν ναι, σε τι είδους;

- Σύλλογος γονέων και κηδεμόνων ☐
- Πολιτικές οργανώσεις, δημοτικές κινήσεις ☐
- Αθλητικοί σύλλογοι ☐
- Περιβαλλοντικός όμιλος ☐
- Εθνοτοπικοί σύλλογοι (Κρήτες, Αρκάδες, Μυτιληνιοί, Ρουμελιώτες κ.λ.π.) ☐
- Άλλο: _____ ☐
- Δεν απαντώ ☐

4. Σε γενικές γραμμές, πόσο ικανοποιημένος/-η είστε από τη ζωή στην Πετρούπολη:

- Πολύ ικανοποιημένος/-η ☐
- Αρκετά ικανοποιημένος/-η ☐
- Όχι και τόσο ικανοποιημένος/-η ☐
- Καθόλου ικανοποιημένος/-η ☐

5. Θα αφιερώνατε κάποιες ώρες από τον ελεύθερο χρόνο σας για να συμμετάσχετε στις υποθέσεις του Δήμου (π.χ. λαϊκές συνελεύσεις πολιτών, συνελεύσεις γειτονιάς);

- Σίγουρα ναι ☐
- Μάλλον ναι ☐
- Μάλλον όχι ☐
- Σίγουρα όχι ☐
- Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ ☐

6. Έτυχε ποτέ να πάρετε μέρος σε κάποια από τις λαϊκές συνελεύσεις πολιτών που διοργανώνει ο Δήμος Πετρούπολης:

- Ναι ☐ (προχωρήστε στην ερώτηση 7)
- Όχι ☐ (προχωρήστε στην ερώτηση 8)
- Δεν απαντώ ☐

7. Πόσο ικανοποιημένος/-η μείνατε από τη διαδικασία της λαϊκής συνέλευσης:

- Πολύ ☐
- Αρκετά ☐
- Λίγο ☐
- Καθόλου ☐
- Δεν απαντώ ☐

8. **Για ποιο/-ους λόγο/-ους δεν έτυχε ποτέ να πάρετε μέρος σε κάποια από τις λαϊκές συνελεύσεις;**

- Δεν γνώριζα την ύπαρξή τους ☐
- Δεν γνώριζα ώρα/μέρος ☐
- Δεν είχα χρόνο ☐
- Δεν με ενδιέφερε το θέμα ☐
- Δεν με ενδιαφέρουν τέτοιου είδους συναντήσεις γενικά ☐
- Άλλος λόγος (αν θέλετε γράψτε τον/τους λόγο/-ους εδώ: _____ _____) ☐
- Δεν απαντώ ☐

9. **Μιλώντας γενικά για την Πετρούπολη, πόσο ικανοποιημένος/-η είστε από:**

	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου	ΔΓ/ΔΑ
τους ελεύθερους χώρους και το πράσινο:	☐	☐	☐	☐	☐
την καθαριότητα στην πόλη:	☐	☐	☐	☐	☐
την ποιότητα του αέρα που αναπνέουμε:	☐	☐	☐	☐	☐
την κατάσταση στους ελεύθερους χώρους (Άλσος Αγ. Δημητρίου, πλατείες, παιδικές χαρές κ.λ.π.):	☐	☐	☐	☐	☐
την ποιότητα των δημοτικών υπηρεσιών	☐	☐	☐	☐	☐
τη δημοτική αστυνομία	☐	☐	☐	☐	☐

10. **Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τους ελεύθερους χώρους (Άλσος Αγ. Δημητρίου, πλατείες, παιδικές χαρές κ.λ.π.) στην Πετρούπολη;**

- Πολύ συχνά ☐
- Συχνά ☐
- Όχι και τόσο συχνά ☐
- Ποτέ ☐

11. **Πόσο ενημερωμένος/-η θα λέγατε ότι είστε για τις αποφάσεις του δήμου Πετρούπολης;**

- Πολύ ☐
- Αρκετά ☐
- Όχι και τόσο ☐
- Καθόλου ☐
- Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ ☐

12. **Σε τι από τα παρακάτω θα θέλατε να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα ο Δήμος (Σημειώστε μέχρι 3 απαντήσεις):**

- Περιβάλλον (π.χ. καθαριότητα, ελεύθεροι χώροι, πράσινο) ☐
- Τεχνικά έργα (π.χ. δρόμοι, πεζοδρόμια, υποδομές) ☐
- Κοινωνική πολιτική (π.χ. υγεία, τρίτη ηλικία) ☐
- Πολιτισμός (π.χ. συναυλίες, παραστάσεις) ☐
- Αθλητισμός ☐
- Δημοτικές υπηρεσίες (π.χ. εξυπηρέτηση πολίτη, δημοτική συγκοινωνία) ☐
- Σχολικά κτίρια ☐
- Άλλο: _____ ☐

13. **Εσείς προσωπικά, ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς σας, έχετε χρησιμοποιήσει ποτέ κάποια/-ες από τις παρακάτω υπηρεσίες; Αν ναι, ποια/-ες:**

- ☐ Πρόγραμμα προληπτικής καρδιολογικής εξέτασης μαθητών (πρόγραμμα «Φειδιππίδης»)
- ☐ Πρόγραμμα προληπτικής ιατρικής εξέτασης γυναικών για καρκίνο του μαστού (σε συνεργασία με την Ελληνική Ογκολογική Εταιρία)
- ☐ Πρόγραμμα πρόληψης/ενημέρωσης για τις ναρκωτικές ουσίες (πρόγραμμα «Φαέθων»)
- ☐ Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (Συμβουλευτικός Σταθμός)
- ☐ Πρόγραμμα δημιουργικής ενασχόλησης παιδιών (καλοκαιρινοί παιδότοποι)
- ☐ Πρόγραμμα βοήθειας ηλικιωμένων («Βοήθεια στο σπίτι»)

→ Προχωρήστε στην ερώτηση 14

- ☐ Όχι, δεν έχω χρησιμοποιήσει καμία από αυτές τις υπηρεσίες => Προχωρήστε στην ερώτηση 15

14. **Πόσο ικανοποιημένος/-η μείνατε από το επίπεδο των υπηρεσιών αυτών;**

	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου	ΔΓ/ΔΑ
Πρόγραμμα προληπτικής καρδιολογικής εξέτασης μαθητών (πρόγραμμα «Φειδιππίδης»)	☐	☐	☐	☐	☐
Πρόγραμμα προληπτικής ιατρικής εξέτασης γυναικών για καρκίνο του μαστού (σε συνεργασία με την Ελληνική Ογκολογική Εταιρία)	☐	☐	☐	☐	☐
Πρόγραμμα πρόληψης/ενημέρωσης για τις ναρκωτικές ουσίες (πρόγραμμα «Φαέθων»)	☐	☐	☐	☐	☐
Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (Συμβουλευτικός Σταθμός)	☐	☐	☐	☐	☐
Πρόγραμμα δημιουργικής ενασχόλησης παιδιών (καλοκαιρινοί παιδότοποι)	☐	☐	☐	☐	☐
Πρόγραμμα βοήθειας ηλικιωμένων («Βοήθεια στο σπίτι»)	☐	☐	☐	☐	☐

15. **Για το Ποικίλο Όρος εσείς προσωπικά τι θέλετε να γίνει;**

- ☐ Να διατηρηθεί ο δημόσιος δασικός χαρακτήρας του
- ☐ Να επιτραπεί η οικοδόμηση κτιρίων
- ☐ Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ

16. **Πόσο ικανοποιημένος/-η είστε από την πυροπροστασία στο Δήμο Πετρούπολης κατά τους καλοκαιρινούς μήνες;**

- ☐ Πολύ
- ☐ Αρκετά
- ☐ Λίγο
- ☐ Καθόλου
- ☐ Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ

17. **Θα διαθέτατε λίγο από τον ελεύθερο χρόνο σας για να συμμετάσχετε σε κάποια από τις εθελοντικές ομάδες πυροπροστασίας του Δήμου Πετρούπολης;**

- ☐ Σίγουρα ναι
- ☐ Μάλλον ναι
- ☐ Μάλλον όχι
- ☐ Σίγουρα όχι
- ☐ Δεν απαντώ

18. Ποια από τα παρακάτω έργα ή υπηρεσίες θα θέλατε να γίνουν πρώτα στην Πετρούπολη (σημειώστε μέχρι τρία):

- Εφαρμογή κυκλοφοριακής μελέτης (α' στάδιο: μοναδρομήσεις και σήμανση δρόμων) ☐
- Δίκτυο πεζόδρομων (ενοποίηση λειτουργικών χώρων πάρκα σχολεία κλπ) ☐
- Δημιουργία ποδηλατόδρομων ☐
- Χώροι προσωρινής φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών/ αστέγων/χρηστών τοξικών ουσιών ☐
- Γραφείο καταγραφής ανέργων και επαγγελματικού προσανατολισμού ☐
- Ενίσχυση δημοτικής συγκοινωνίας ☐
- Αντιπλημμυρικά έργα (δίκτυο όμβριων υδάτων) ☐
- Σχολικά κτίρια ☐
- Ιδιόκτητο δημαρχείο ☐
- Ανάπλαση οδού Σκουφά ☐
- Διάνοιξη οδού Ελαιών ☐
- Παρεμβάσεις στο θέατρο Πέτρας ☐
- Άλλο: _____ ☐

19. Τέλος, ορισμένοι προτείνουν να συνάψει νέο δάνειο ο Δήμος Πετρούπολης προκειμένου να πάρει κάποιους επιπλέον αδόμητους χώρους (π.χ. ιδιωτικά οικόπεδα) της πόλης και να τους μετατρέψει σε πάρκα, πλατείες κ.λ.π. Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτήν την πρόταση;

- Συμφωνώ απολύτως ☐
- Μάλλον συμφωνώ ☐
- Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ ☐
- Μάλλον διαφωνώ ☐
- Διαφωνώ απολύτως ☐
- Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ ☐

<u>Δημογραφικά Στοιχεία</u>

20. Φύλο:

- Άνδρας ☐
- Γυναίκα ☐

21. Έτος γέννησης: _____

22. Μορφωτικό επίπεδο:

- Απόφοιτος Δημοτικού ☐
- Απόφοιτος Γυμνασίου/Λυκείου ☐
- Απόφοιτος τεχνικών σχολών/ΙΕΚ ☐
- Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐

23. Οικογενειακή κατάσταση:

- Έγγαμος/-η ☐
- Άγαμος/-η ☐

24. Έχετε παιδιά κάτω των 18 ετών; (αν ΝΑΙ, σημειώστε πόσα): _____

25. Μιλώντας γενικά θα λέγατε ότι με το μηνιαίο εισόδημά σας ζείτε:

- Πολύ άνετα ☐
- Άνετα ☐
- Όχι και τόσο άνετα ☐
- Καθόλου άνετα ☐
- ΔΓ/ΔΑ ☐